

GLAS

ANTIFAŠISTA

Inicijativa za pohvalu

**MLADI
ANTIFAŠISTI
ZAGORJA
OSNOVALI
UDRUGU**

65. godišnjica Kongresa pravnika antifašista

NOVI LEGITIMITET HRVATSKE DRŽAVNOSTI

Ispravljanje nepravdi
**VRAĆENO
IME
SESTARA
BAKOVIĆ**

Da se ne zaboravi

**U PRIPREMI
MUZEJ
LOGORA
KAMPOR**

Kardinal Bozanić u Jasenovcu

IZNEVJERENA OČEKIVANJA

JEDINI PRAVI PUT

Unazočnosti brojnih predstavnika političkog života, u Zaboku je osnovana Udruga mladih antifašista i antifašistkinja Zagorja, na čelu s izabranim predsjednikom Ivanom Habulinom iz Poznanovca.

»Želimo prije svega promovirati vrijednosti koje antifašizam zastupa, te smo otvoreni za sve one koji bi željeli javno djelovati kroz aktivnosti naše udruge na promicanju vrijednosti antifašizma, ali jednako tako i u borbi protiv bilo kakvog oblika diskriminacije«, istakao je Habulin.

Jedan od ciljeva udruge, koja za početak ima tridesetak članova, je i okupiti i druge mlade iz političkih stranaka, ali i one koji nemaju političko opredjeljenje, jer, kako

kažu, politika ovdje nije važna, nego su važna promicanja antifašističkih vrijednosti, za koje misle da su jedini pravi put.

Novoosnovanoj udruzi sve najbolje i podršku u radu poželjeli su predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović, krapinsko-zagorski župan Siniša Hajdaš Dončić, njegova zamjenica Sonja Borovčak, gradonačelnici Orosavlja i Zaboka Ivan Tuđa i Ivan Hanžek, čelnici županijske zajednice UABA Miško Balija i Roman Bazin i drugi gosti. Predsjednica SABA RH uz ostalo je udruzi predložila da za mlade organizira razgovore sa starijim borcima NOR-a, kako bi iz njihovih ratnih sjećanja saznavali povijesnu istinu o narodnooslobodilačkoj borbi.

VRAĆENO IME SESTARA BAKOVIĆ

Nakon punih 18 godina Gradska skupština Zagreba ispravila je nepravdu prema dijelu zagrebačke antifašističke povijesti i 24. rujna vratila staro ime prolazu koji povezuje Varšavsku i Masarykovu ulicu u »Prolaz sestara Baković«. To preimenovanje je u spomen na Rajku i Zdenku Baković, istaknute antifašistkinje koje su mučki ubile ustaše 1941. godine. Rajka Baković proglašena je za narodnog heroja 24. srpnja 1953. godine.

Neprimjerenom političkom intervencijom u javni prostor, pod pritiskom negativnih društveno-političkih prilika početkom devedesetih godina ulični koridor brzopleta je preimenovan u Miškecov prolaz, po osobi za kojeg se ni danas sa sigurnošću ne zna puno ime i prezime, niti to je li bio skitnica ili brijač.

Potpredsjednica zagrebačke Gradske skupštine Morana Paliković-Gruden je u ime Kluba zastupnika Hrvatske narodne stranke (HNS) u Gradskoj skupštini podsjetila kako je to već treći put da

predlažu vraćanje imena sestara Baković. Napomenuvši da su sestre Baković bile mlade antifašistkinje, rekla je da su time htjeli politički pokazati kako cijene mlade ljudi koji su se priključili antifašističkoj borbi da obrane svoj grad i zemlju.

Kad je prijedlog prije toga 8. rujna jednoglasno prihvatio skupštinski Odbor za imenovanje naselja, ulica i trgova, kasnije odlučivanje na Skupštini bilo je lakše, iako su se tome protivili zastupnici HSS-a.

Vraćeno staro ime prolazu - prolaz sestara Baković

Uklanjanje falsifikata

Na Petrovoj gori srušit će se spomenik koji su Hrvatske šume podignule prije nekoliko godina u znak sjećanja na gotovo šest stotina »ubijenih« kadeta iz podoficirske domobranske škole, koja se krajem Drugog svjetskog rata nalazila u današnjoj karlovačkoj gimnaziji. Za taj navodni zločin partizane je optužio Mladen Šomek, lokalni predsjednik domobrana i političkih zatvorenika. Bez ikakve provjere Hrvatske šume su podigle spomenik.

Karlovački antifašisti i njihovi simpatizeri izvršili su detaljne provjere i utvrdili po matičnim knjigama i ostalim relevantnim dokumentima te školskim dnevnicima da niko od te djece, stare između 12 i 16 godina, nije ubijen. Ona su, naime, dva dana prije ulaska partizana u Karlovac 6. svibnja, vlakom prevezena u Zagreb. Pritisnut tim dokazima, direktor karlovačke podružnice Hrvatskih šuma Zoran Sabljarić u razgovoru sa Mirkom Miladinovićem, predsjednikom karlovačkih antifašista, ispričao se antifašistima i obećao uklanjanje spornog spomenika. Priznao je da ga je s krivim podacima i informacijama, koje on sam nije provjeravao, izmanipulirao Mladen Šomek.

Fotografije na 1. stranici:

Na svečanosti u Glini naglašen je snažni doprinos kongresa pravnika antifašista izgradnji novog pravnog sistema (gore) Sudionike obilježavanja 65. godišnjice Žumberačke brigade pozdravila je, uz ostale, ozaljska gradonačelnica i saborska zastupnica Biserka Vranić (dolje) (snimio: Z. Herceg)

NOVI LEGITIMITET HRVATSKE DRŽAVNOSTI

•Obilježena 65. obljetnica oslobođenja Gline i Prvog kongresa lječnika narodnooslobodilačke fronte te Prvog kongresa pravnika antifašista Hrvatske

Nakon polaganja vijenaca brojnih delegacija na Spomen-kosturnicu žrtava fašističkog terora u Glini, u Hrvatskom je domu upričena svečanost povodom 65. obljetnice oslobođenja Gline i Prvog kongresa lječnika Narodnooslobodilačke fronte te Prvog kongresa pravnika antifašista Hrvatske pod pokroviteljstvom predsjednika Hrvatskog sabora Luke Bebića. Skupu je nazaločilo oko dvjestotinjak članova antifašističkih udruga, predstavnika Saveza društava »Josip Broz Tito«, delegacije Hrvatske vojske, braniteljskih udruga, političkih stranaka, tijela vlasti iz Sisačko-moslavačke županije i poklonika antifašizma.

Jako uporište

Poslije kapitulacije Kraljevine Jugoslavije travnja 1941. godine, preko Gline je išla demarkaciona linija između talijanskog i njemačkog interesnog područja. Mjesto je pretvoreno u jako njemačko i ustaško-domobransko uporište. Jedinice Operativnog štaba grupe brigada napale su bezuspješno 23. listopada 1942. godine Glinu koju je branilo oko 700 ustaša i domobrana. Borci Sedme i Osme divizije vodili su teške borbe za Glinu od 23. do 25. studenog 1943. godine sa posadom jačine batoljona iz njemačke SS divizije Nordland, satnjom ustaša i žandarma.

U ponovnom napadu siječnja 1944. godine, Gлина je oslobođena – istaknuo je, među inim, Mirko Mećava, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i

antifašista Republike Hrvatske. Grad je jedno vrijeme bio centar političkog i kulturnog života na slobodnom teritoriju Hrvatske. U njemu je boravio CK KPH i Glavni štab Hrvatske, radilo Narodno kazalište pri ZAVNOH-u i partizanska gimnazija, organizirano savjetovanje prosvjetnih radnika, počeo rad Prvi kongres lječnika Narodnooslobodilačke fronte, održan Prvi kongres pravnika antifašista Hrvatske, upričena Treća okružna konferencija AFŽ Banije, održana konferencija predsjednika i sekretara okružnih NOO Banije, Korduna, Pokuplja, Like i Cazina.

Poziv lječnicima

Zdravstveni odjel ZAVNOH-a i Sanitetsko odjeljenje Glavnog štaba Hrvatske sazvali su Prvi kongres lječnika Narodnooslobodilačke fronte Hrvatske, koji je održan od 24. do 27. veljače 1944. godine. Kako je kazao akademik dr. Marko Šarić, Kongres je počeo u Glini, ali je zbog neprijateljske ofenzive nastavio rad u Topuskom, a završio u Slunju. Osim 82 delegata partizanskih zdravstvenih radnika, Kongresu je prisustvovala i delegacija britanskog saniteta.

Na Kongresu su održana uvodna izlaganja i rasprave o stanju i problemima vojne i civilne zdravstvene službe, o izabranim temama iz ratne kirurgije, o ratnim ozljedama zglobova, o mobilnim kirurškim ekipama, o preventivnoj medicini, o epidemiologiji i profilaksi raznih zaraza, o suz-

bijanju kožnih i spolnih bolesti... Sudionici Prvoga kongresa lječnika uputili su poziv svim lječnicima i sanitetskim radnicima, »koji nisu izgubili osjećaj časti i čovječjeg dostojanstva i osjećaj dužnosti, da stupe u redove oslobodilačke borbe«.

Okupljanje pravnika

O Prvom kongresu pravnika antifašista Hrvatske govorio je Juraj Hrženjak, član Savjeta antifašista. Nakon višestrukog odgađanja, Kongres je održan u Glini, kroz dva radna dana 13. i 14. kolovoza 1944. godine, uz sudjelovanje 144 delegata iz svih, pa i okupiranih krajeva Hrvatske, kao i predstavnika ZAVNOH-a, CK KPH, GŠ Hrvatske i savezničkih vojnih misija. Zbog sigurnosti delegata radni dio Kongresa održan je u jednom šumarku blizu Gline.

Razlog za okupljanje pravnika je bilo više. Juraj Hrženjak navodi: da se razmotri pravno stanje i problemi u radu NOO-a na oslobođenim područjima; da se prikupe i razmjene iskustva kako se ostvaruju načela pravičnosti, pravne sigurnosti i jednakosti svih građana u praksi rada NOO-a i narodnih sudova; kako i koliko kroz rad sudova i NOO-a se prakticira običajno pravo i tradicionalni osjećaji građana za moralom, pravednošću i poštjenjem; koliko se u praksi učvršćuju ideje na kojima se razvija NOB (bratstvo i jedinstvo naroda, kako se u pravnoj praksi ostvaruje novo pravo jednakosti žena i muškaraca, pravo mladeži iznad 16 godina da sudjeluje u društvenom životu), te koliko tekovine iznikle u toku NOB-a imaju utjecaja na pravnu znanost i izgradnju novog pravnog sustava. Prvi kongres pravnika antifašista Hrvatske dao je snažnu podršku novom legalitetu koji se stvarao u narodnooslobodilačkoj borbi.

Sudionicima svečanosti u Hrvatskom domu pozdravne riječi uputili su i dr. sc. Vesna Čulinović - Konstantinović, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, dr. Dijana Mužić, zamjenica gradonačelnika Gline i Ivanka Roksandić, saborska zastupnica i izaslanica pokrovitelja Luke Bebića, predsjednika Hrvatskog sabora.

U kulturno-umjetničkom programu nastupili su Dubravko Sidor, dramski umjetnik, KUD »Zeleni brijege«, SKD »Prosvjeta« Mali Gradac i »Hrvatski tamburaški zbor« iz Gline.

B. M.

Antifašizam je temelj demokratske Hrvatske – rečeno je na skupu

•Svečanom sjednicom Županijske skupštine Istrani podsjetili na povijesne Pazinske odluke o sjedinjenju s maticom Hrvatskom

Svečanom sjednicom Županijske skupštine u Pazinu je proslavljen Dan Istarske županije u spomen na povijesne Pazinske odluke od 25. rujna 1943. godine o sjedinjenju Istre, Rijeke, Zadra i otoka matici zemlji Hrvatskoj.

»Istra odlučno već više od 60 godina gradi svoj čvrsti regionalni identitet te je ona svojim političkim, ekonomskim i kulturnim posebnostima cjelina za sebe«, poručio je istarski župan **Ivan Jakovčić**, napomenuvši da »temelji moderne Istre nisu postavljeni danas ili devedesetih godina, nego je to učinjeno mnogo prije: temelji današnje Istre učvršćeni su devedesetih godina, ali su postavljeni sredinom prošlog stoljeća pobjedom nad fašizmom i nacizmom«.

Ustvrdio je da »od osamostaljenja Hrvatske Istre kao da nije bilo. Nije je bilo u državnim proračunima i za Istru nije

Na svečanosti su bili brojni antifašisti i gosti

Polaganje vijenaca u Parku narodnog ustanka

ŽELE DRUGAČIJU HRVATSKU

bilo ni pravde ni pravičnosti, a ni razumijevanja«.

»Dosta je s takvom politikom. Istra je željela biti dio Hrvatske. Istra je dio Hrvatske, ali želi drugačiju Hrvatsku i zato treba prekinuti ovakvu politiku prema Istri«, ističe Jakovčić.

Župan je također rekao da današnja Istra želi generacijama koje će doći javno poručiti da vrijednosti etničke i jezične tolerancije, pravde, jednakosti, vjerske tolerancije i bratstva među ljudima nemaju alternativu.

Predsjednik Županijske skupštine **Dino Kozlevac** podsjetio je da se antifašizam spominje i u temeljima Ustava, ali da se saborska Deklaracija o antifašizmu ne provodi, te istaknuo da mlađim generacijama stalno treba govoriti o antifašizmu i njegovu značaju.

O ratnim danima i okolnostima u kojima su donesene Rujanske odluke iz 1943. u Pazinu o sjedinjenju s maticom domovinom govorio je član predsjedništva Istarskog SABA **Miljenko Benčić**, zahvalivši predsjedniku **Stjepanu Mesiću** na afirmiranju i promicanju antifašističkih tradicija i vrijednosti, i poručivši premjerku

Jadranki Kosor da i ona u praksi dokaže pripadnost antifašističkim stečevinama te da Sabor prisili Vladu na primjenu Deklaracije o antifašizmu.

Obilježavanju Dana županije prisustvovao je velik broj antifašističkih boraca iz Istre, Rijeke i drugih

mjesta hrvatske, kao i oni iz slovenske Izole, te predsjednica SABA RH **dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović** i predstavnici političkog i društvenog života Poluotoka.

Svečanoj sjednici Županijske skupštine prethodilo je polaganje vijenaca u pazinskom Parku narodnog ustanka, a u sklopu kulturno-umjetničkog programa nastupili su mješoviti pjevački zbor *Rondo Histriae* iz Pule i dobitnici nagrada **Porin Viktor Vidović** iz Karlovca i **Bruno Krajcar** iz Pule.

A.Z.

IZLOŽBA O TITU

U pazinskom Spomen domu otvorena je izložba »Sjećanje na Josipa Broza Tita«, koja nizom fotografija, novinskih tekstova, knjiga i slika daje prikaz Titova života i djela. Izložbu su pripremili članovi istarskih društava »Josip Broz Tito«, a sastoji se od devet cijelina od perioda narodnooslobodilačke borbe do sumitta uz Titov odar, uz koji je stajalo 127 državnika iz cijelog svijeta. Na otvorenju izložbe govorili su predsjednik istarske koordinacije društava »Josip Broz Tito« **Martin Matović** i predsjednik Saveza UABA Istarske županije **Tomislav Ravnić**, kazavši da je Tito jedna od rijetkih ličnosti koje se mogu nazvati povijesnim, jer se povijest potpuno poistovjećuje s njegovim životom i djelom.

PRIPREMA SE MUZEJ LOGORA KAMPOR

•Obilježena 66. godišnjica oslobođanja Raba i talijanskog fašističkog logora Kampor

Na Rabu je 12. rujna obilježena 66. obljetnica oslobođenja Otoka i Talijanskog fašističkog logora Kampor. Logor su oslobodili internirci i rapski partizani 11. rujna 1943. Nakon 14 mjeseci u logoru je od gladi i bolesti umrlo više tisuća ljudi, ali zbog dijelom nestale dokumentacije na popisu je danas samo 1477 umrlih.

Počast umrlima u logoru odalo je oko 250 ljudi iz Čabra, Čavli, Domžala, Ljubljane, Zagreba, Krka, Rijeke i Raba. Uz zvuke Limene glazbe DVD Rab započelo je polaganje vijenaca u Spomen-groblju Kampor. Vijence su položili: u ime Grada Raba, udruga iz NOB-e i Domovinskog rata gradonačelnik **Zdenko Antešić**, predsjednik Gradskog vijeća **Berislav Dumić** i član Predsjedništva UABA Raba **Josip Ribarić**; u ime općine Lopar načelnik **Alen Andreškić**, član Predsjedništva UABA Raba **Darko Pečarina** i pročelnica Upravnog odjela **Manuela Matahlija**; u ime općine Čabar predsjednik Gradskog vijeća **Vidoslav Žagar**, bivši internirci **Antun Erent** i **Slavko Malnar**; u ime interniraca Slovenije dr. **Anton Vratuša**, **Herman Janež** (mladi), **Marija Mohar Mihelčić** i **Albina Vogrin**; u ime SABA Primorsko-goranske županije predsjednik dr. sc. **Marko Pavković**, predsjednik UABA Krk **Stjepan Starčević** i predsjednik UABA Rijeke **Dinko Tamarut**; u

Na komemoraciji je sudjelovala i skupina preživjelih interniraca

ime Koordinacije židovskih općina u RH **Jozef Papo**, a vijenac je položila i grupa interniraca logora Kampor iz općine Domžale.

Nakon polaganja vijenaca, o životu i pripremama za oslobođenje logora, sličivo je govorio dr. sc. **Anton Vratuša**, nekadašnji internirac logora Kampor. **Anton Malnar** iz Čabra ispričao je kako su ga živog zatvorili u mrtvački sanduk s nekoliko mrtvih interniraca s kojima nije pokopan jer su ga, primjetivši da je živ, internirci izvadili iz sanduka. Predstavnik koordinacije židovskih općina RH i nekadašnji internirac **Jozef Papo** govorio je o dolasku i životu Židova u logor Kampor te njihovom stradanju nakon oslobođenja logora.

Član UABA Rab **Leonardo Beg** rekao je da ljudi koji su umirali u logoru ne smijemo zaboraviti jer oni koji su ubijeni i zaboravljeni kao da su po drugi put ubijeni. Na mjestima njihove patnje i skončanja danas su deponije, a to je dovoljna legitimacija za dijagnozu jednog društva.

Na kraju se skupu obratio gradonačelnik **Zdenko Antešić** rekavši da na ovo sveto mjesto dolazimo svake godine na poklon nevinim žrtvama i da svijetu pošaljemo poruku da je fašizam bio zlo koje se više ne smije ponoviti. Upravo zato pozvao je sve da pomognu u izgradnji Muzeja logora Kampor koji će slati poruku mira i prijateljstava među ljudima.

Nakon komemoracije na Spomen

groblju Kampor buket cvijeća na obelisk pred ulaz u nekadašnji Logor za djecu, žene i starce položila je **Marija Mohar Mihelčić**, rođena u logoru, i **Josip Andrić**, predsjednik Odbora za izgradnju Muzeja. Gospoda Mohar potresno je govorila o teškom preživljavanju majki i djece u logoru, a **Ivo Barić**, predsjednik UABA Rab, pokazao je okupljenima gdje su bili, danas potpuno nestali, dijelovi logora te upozorio na današnji »puzajući« fašizam koji više ne ide protiv naroda već protiv mislećeg pojedinca čijim znanjem se produhovljuje kapital umjesto da njime kapitaliziramo duh.

Sjednica proširenog sastava Odbora za izgradnju Muzeja Kampor održana je u hotelu »Istra« u kojem je nekada bila bolnica logora Kampor. Predsjednik **Josip Andrić** predstavio je program izgradnje Muzeja s tri varijante. Konstruktivne prijedloge dali su u diskusijama **Zdenko Antešić**, **Ivo Barić**, **Herman Janež** (mladi), dr. sc. **Anton Vratuša**, prof. dr. sc. **Josip Deželjin** i dr. sc. **Marko Pavković**, potpredsjednik SABA RH rekavši da će dati punu podršku i pomoći u izgradnji Muzeja Kampor.

Nakon diskusija usvojeni su zaključci u osam točaka koji će se proslijediti nadležnim tijelima. Na kraju sjednice **Ivo Barić** je predstavio drugi broj lista UABA Raba **Naša riječ**, prigodno tiskanog za ovu prigodu, čime je završilo obilježavanje 66. godišnjice oslobođenja logora Kampor i otoka Raba od Talijana.

Ivo Barić, prof.

Svjedočenje logoraša

U suradnji s Odborom za izgradnju Spomen muzeja logora Kampor i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rab, dokumentarist iz Delnica Rasim Karalić snima svjedočenja preživjelih logoraša i druge materijale za dokumentarni film o tom talijanskom fašističkom logoru. Film nastao prema tom projektu bit će sastavni dio muzeja, a cilj mu je da živom slikom i riječju edukativno prenese novim generacijama absurd tadašnjeg fašističkog režima. Autori i producenti filma pozvali su preživjele logoraše da im se jave i tako svojim svjedočanstvima doprinesu kvaliteti dokumentarca, ali i povijesnoj istini o vremenu koje jeiza nas.

OBNOVA ZAPUŠTEH SPOMENIKA

♦Uređen prostor oko spomen-grobnica u Sloboštini

Vijeće srpske nacionalne manjine Požeško-slavonske županije, u suradnji s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista i Srpskim narodnim vijećem, organiziralo je radnu akciju uređivanja prostora oko spomen-grobnica u Sloboštini u općini Brestovac.

Na radnu akciju odazvali su se članovi srpskih vijeća iz Brestovca, Čaglina, Lipika, Pakrac i Požege, aktivisti Udruge antifašista iz Požege, te sami mještani Sloboštine i okolnih sela. Od jutra do poslijepodnevnih sati krčili su spomen-područje koje je zbog svoje dugogodišnje zapuštenosti više sličilo na džunglu, nego na mjesto na kojem treba dati dužno poštovanje žrtvama fašističkog terora.

U nekoliko grobnica sahranjeni su po-

smrtni ostaci čak 1.368 žrtava koje su ubili ustaše u ljetu 1942. godine.

Prisutne aktiviste posjetio je i predsjednik SNV-a dr. sc. **Milorad Pupovac**. Zahvalio je na trudu svim učesnicima akcije i najavio da će SNV pružiti svu moguću pomoć u obnovi ovog spomen-područja. Dogovoren je da delegacija SNV-a, predvođena **Brankom Šesto**, uskoro obide spomen-područje i procijeni stanje te predloži konkretnе korake za obnovu miniranog spomenika i spomen-grobnice.

-Ideja o uređenju ovog spomen-područja rođena je jesenom, kada su u ovom kraju bili aktivisti SNV-a koji su fotografirali spomenike od značaja za srpsko stanovništvo i sakralne objekte - kaže

Sudionici radne akcije u općini Brestovac

Darko Derenja, predsjednik županijskog VSNM-a.

Plan je da se organizira još ovakvih akcija i da se u suradnji sa SPC-om organizira uređenje prostora oko nekoliko crkava oštećenih u ratu tokom devedesetih, te da se postave križevi sa spomen pločama na mjestima gdje su bile pravoslavne crkve. **B.S.**

Glina

♦Pokrenuta inicijativa za dostoju obnovu mjesta zločina

Predstavnici vijeća srpske nacionalne manjine Grada Zagreba, Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije, Srpskog narodnog vijeća i Srpske demokratske samostalne stranke polaganjem vijenaca u podnožju spomenika u centru Glina odali su pijetet žrtvama ustaškog zločina počinjenog na tom mjestu u proljeće i ljetu 1941. godine. U ondašnjoj Pravoslavnoj crkvi tada je u ustaškom pokolju stradalo oko 1.300 Srba pretežno s područja kotara Vrginmost.

Na žrtve strašnog zločina podsjetio je predsjednik SNV dr. sc. **Milorad Pupovac**, rekavši da su ti ljudi bili pozvani na prekrštavanje, a nakon što su se odazvali

PIJETET ZA ŽRTVE POKOLJA

ili bili prisilno dovedeni, pobijeni su u crkvi koja je potom spaljena.

U znak pijeteta prema tim žrtvama, dodao je Pupovac, tu je bilo podignuto spomen-obilježje s imenima ubijenih, kao i spomen-dom, ali su nakon »Oluje« ploče s imenima žrtava skinute i ostavljene u podrumu nekadašnjeg spomen-doma, koji je preimenovan u Hrvatski dom.

Predstavnici srpske nacionalne manjine su u svibnju ove godine pokrenuli inicijativu da se vrati ploče i ime spomen-doma, a cijeli kompleks dostoјno obnovi.

N.O.

Polaganje vijenca na mjestu stravičnog zločina

Skrad

♦Prenositi istinu o Domovinskom i Narodnooslobodilačkom ratu

Skradski ogrank antifašističkih boraca i antifašista održao je skupštinu na kojoj je **Miroslav Grgurić** iznio izvješće o radu, istaknuvši da se u rad udruge uključilo šest novih članova, a jedan od najvažnijih zadataka je uključivanje mlade populacije. Uz to važna je briga o članovima udruge, sudjelovanje u obilježavanju značajnih događaja i ličnosti iz NOB-e, uređivanje spomen-obilježja, suradnja s udružama

umirovljenika i 128. brigade »Goranski risovi«, kako bi se pronosila istina o Domovinskom i Narodnooslobodilačkom ratu.

Prisutne je pozdravio predsjednik Međuočinske udruge antifašističkih boraca Delnice **Miljenko Fak**, pohvalivši rad skradske podružnice.

Na kraju Skupštine je **Greta Paver**, učiteljica u mirovini, prisutne upoznala

NOVI ČLANOVI

s knjigom zapisa »Moj zavičaj u NOB-i« koja je nastala iz zapisa školaraca starijih razreda OŠ Skrad 1981. godine. Te su godine djeca obišla sva spomen-obilježja, preživjele borce i obitelji poginulih i umrlih boraca te je iz dječjih uradaka nastala knjiga zapisa sa mnogo slika, prilagođena djeci, više kao dokumentarac nego prozno djelo.

V.I.

♦ Izgradnja i obnova povijesne zgrade mogla bi biti dovršena do 2014. godine za 70-godišnjicu Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a

Hrvatska Vlada osigurala je sto tisuća kuna za izradu idejnog rješenja, projektne dokumentacije i druge pripremne radove za izgradnju i obnovu nekadašnje zgrade poznatog lječilišta u Topuskom, u kojoj je 1944. godine održano povijesno Treće zasjedanje ZAVNOH-a - izvjestio je načelnik općine i predsjednik operativnog odbora za realizaciju projekta, **Nikola Abramović**.

To je zdanje izgrađeno 1860. godine, od 1969. zaštićeno je kao spomenik kulture. Do temelja je razrušeno tijekom Domovinskog rata. Zgradu je od Lječilišta 1984. godine otkupila NR Hrvatska da bi u njoj bila smještena stalna muzejska izložba o povijesnom zasjedanju ZAVNOH-a i drugim važnim događajima iz NOB-e.

Prilikom obilježavanja 63. godišnjice Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a inicijativu za obnovu zgrade podržali su predsjednici Države i Sabora, a prošle godine formiran je poseban Odbor za izgradnju odnosno obnovu Spomen-doma ZAVNOH-a. Za obnovu zgrade u Topuskom brine pose-

POČELI PRIPREMNI RADOVI

Zgrada Lječilišta kako je nekad izgledala

ban operativni odbor u kojem su čelni ljudi Sabora, Vlade, ministarstva, županije i općine Topusko.

Abramović očekuje da će potrebna dokumentacija biti kompletna tijekom 2010. godine i da bi zgrada mogla bi ti izgrađena i obnovljena do 2014. godine za 70. godišnjicu Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a. Procjenjuje se da za obnovu zgrade treba uložiti oko deset milijuna kuna.

Z.Z.

BILI SU TO SUDBONOSNI DANI

♦ Obilježena godišnjica osnivanja partizanskog odreda »Debela kosa«

U druga antifašista općine Krnjak i Vijeće Srpske nacionalne manjine općine Krnjak organizirali su 25. srpnja obilježavanje godišnjice osnivanja partizanskog odreda »Debela kosa«. Svečanost je održana pokraj doma na Debeloj kosi, koji se nekad zvao dom boraca i lovaca i razrušenog spomenika posvećenog tom događaju, koji je, nažalost, vandalski srušen 1991. godine i danas stoji kao ruglo jednom, izuzetno vrijednom i značajnom domoljubnom događaju - otporu okupatoru Hrvatske, Nijemcima i njihovim kvinslizima ustašama. Zgrada doma, istina, nije srušena, ali je devastirana.

Pred stotinjak boraca, njihovih potomaka, susjeda i bliže rodbine, o tim dramatičnim i za Hrvatsku sudbonosnim vremenima - kad je cijela Europa stenjala pod fašističkom i nacističkom čizmom -

nekoliko stotina Kordunaša odvažilo se pružiti otpor i započeti neravnopravnu borbu s daleko nadmoćnjim neprijateljem, govorili su Nada Đurić - Plečaš, predsjednica Udruge, Rade Kosanović, načelnik općine Krnjak, general Dragan Pajić i Đuro Zatezalo, potpredsjednik Vijeća Srpske manjine Hrvatske.

Na svečanosti, uz članove udruge i građane Općine Krnjak, bile su nazočne delegacije Saveza udruga antifašista Karlovačke županije koju je predvodio predsjednik Ivan Kalić, Udruge antifašista Ozlja na čelu s predsjednikom Stjepanom Janjcem, kao i predstavnici antifašističke udruge iz Vojnića.

Prije početka svečanosti položeni su vijenci na razrušeni spomenik i odana počast poginulim borcima.

Ivan Tusić

Jastrebarsko

ZLOČIN NAD NAJMLAĐIMA

♦ Komemorativnim skupom obilježena 67. godišnjica oslobođenja dječjeg ustaškog logora

Komemorativnim skupom u Jastrebarskom obilježena je 67. godišnjica oslobođenja dječjeg ustaškog logora u kojem je bilo zatočeno više tisuća djece srpske nacionalnosti, koja su imala sreću da ne dožive smrt kao njihovi roditelji u ustaškim ofenzivama 1941. i 1942. godine na području Like, Banije, Korduna, Kozare i dijela Bosanske krajine. Taj su logor 26. kolovoza 1942. godine oslobođili borci 34. divizije, čiji su predstavnici prisustvovali svečanosti zajedno s antifašistima iz Karlovca i Zagreba.

Na stradanje malih logoraša i njihovo oslobođenje podsjetili su Mihajlo Veljić koji je kao dijete bio zatočen u logoru, te predsjednik Sekcije I. hrvatskog korpusa Adam Dupalo i član predsjedništva UABA Jastrebarsko Nikola Lukiček.

M.M.

PONOS ŽUMBERKA

•Svečanošću kod spomenika palim borcima obilježena 65. obljetnica Žumberačke udarne brigade
Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

Žumberačka brigada formirana je 27. kolovoza 1944. godine u selu Žamarije na Žumberku. U sastav su ušli 2., 3. i 4. bataljon Žumberačkog odreda. Na dan osnutka brigada je imala tri bataljona, prateći i četu za vezu, minerski i sanitetski vod. Brojno stanje iznosilo je 583 borca i rukovodioca. Na dužnost komandanta brigade postavljen je Tomo Žalac, a komesara Tomo Dijanović, za zamjenika komesara Vilim Herceg, a za načelnika štaba Stanko Nevajda... – kazao je uz ostalo Emil Kajganić, član Predsjedništva UABA Samobor na komemorativnoj svečanosti u povodu 65. obljetnice formiranja Žumberačke udarne brigade NOVH u Žamrijama kod Kostanjevca.

Skup je održan kod spomenika palim borcima brigade u organizaciji udruga antifaističkih boraca i antifašista Jastrebarskog, Samobora i Ozlja, a pod pokroviteljstvom općina Žumberak i grada Samobora. Položeni su vijenci i cvijeće. Preživjele borce, predstavnike društveno-političkih organizacija Žumberačke regije, braniteljskih udruga, poveće skupine Zvezde zdržušenih boraca za vrednote NOB-e Slovenije, članova udruga antifaističkih boraca i antifašista grada Zagreba i Zagrebačke županije, Karlovca, Samobora, Ozlja, Jastrebarskog, Zaprešića, Duge Rese, Ludbrega i Velike Gorice, mještana i uzvanika (njih oko tristotinjak) pozdravili su: Krešimir Beljak, gradonačelnik Samobora, Zdenko Šiljak, načelnik općine Žumberak, Lado Kocijan, član Glavnog odbora Zvezde zdržušenih boraca za vrednote NOB-e Slovenije, Vili Punčuk ispred boračkih organizacija Slovenske vasi, Brežica, Krškog, Metlike i Kostanjevice, Vinko Šunjar, član Predsjedništva

SABA RH i potpredsjednik ZUABA ZŽ i GZ, Biserka Vranić, gradonačelnica Ozlja, članica Predsjedništva SABA RH i saborska zastupnica, Josip Boljkovac, član Savjeta antifašista Hrvatske, Marko Blažević iz Sekcije 13. proleterske brigade »Rade Končar« i Franjo Cvrtila, borac 16. omladinske brigade »Joža Vlahović«.

Borbene akcije

Svečanosti, koju je vodio Petar Raić, tajnik SABA RH, prisustvovali su i dr. Branko Dubravica, predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske, Žarko Željko, predsjednik Gradskog vijeća Samobor, Stjepan Ležaić, potpredsjednik ZUABA ZŽ i GZ, predstavnici sekcija antifaističkih boraca i antifašista iz 34. divizije, 6., 7. i 10. korpusa NOV Hrvatske. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovao je KUD »Jaskanski umirovljenici« koji su interpretirali partizanske i narodne pjesme. Posebnu pozornost prisutnih privukli su veterani Žumberačke brigade Pero Vrbančić i Franjo Vapnar izvedbom igrokaza »Iz partizanske torbe«.

Žumberačka brigada, izvela je na svom prostoru, nekoliko uspješnih borbenih akcija. Prvi u nizu, bio je napad na posadu u Bušečoj vasi kada je likvidirano uporište njemačke pogranične straže sudetskih Nijemaca i Kočevara (pripadnika njemačke nacionalne manjine koji su živjeli na području Kočevlja, od kojih se jedan broj stavio u službu njemačke oružane sile, počinivši zločine nad pripadnicima NOV-a i simpatizerima NOB-a). Uspjeh sa snažnim odjekom u karlovačkom i ozaljskom garnizonu i u cijelom kraju, postigla je Žumberačka bri-

gada svojim smjelim napadom na uporište u Zorkovcu. U tom podvigу imao je udjela i Samoborsko-jaskanski odred. Glavni zadatak povjeren je 3. bataljonu.

Lijepu završnicu borbenih akcija i drugih zadataka 34. divizije u studenom 1944. godine, dala je Žumberačka brigada jurišem na jaku posadu, što je čuvala tvornicu »Titanik« u Mahićnu, u neposrednoj blizini Karlovca. Prvi bataljon brigade posebno se istakao u ovoj akciji. Tvornica je osvojena, a izvučen je i sav ratni pljen. U prosincu zauzela je ustaško-domobranska uporišta Zamršje i Luku kod Karlovca (s Karlovačkom brigadom), Draganiće, a 1. siječnja 1945. godine njemačko uporište Breganu. U međuvremenu, u Štab je stigla naredba Glavnog štaba NOV i PÖ Hrvatske kojoj se Žumberačkoj brigadi dodjeljuje počasni naziv – **udarna!**

Najteži neuspjeh

Živa borbena aktivnost Žumberačke brigade prorijedit će njene borbene redove, a najteži neuspjeh dogodit će se baš posljednjeg dana siječnja kad će stradati 1. bataljon u Donjoj Kupčini, u sukobu s njemačkim specijalnim snagama. Već u samom početku borbe gine 14 boraca. Komandant bataljona Svetozar Trkulja je teško ranjen (zarobljen i kasnije strijeljan), a komesar Tomo Todinov, u strahu da ne padne neprijatelju u ruke, sam se ubio. Poginula su dva komandira čete, jedan komesar čete, jedan pomoćnik komesara čete, dva odlična puškomitračjesci... Borci su se raspršili kudakoji i tako su zarobljavani. Zbog propusta s kobnim posljedicama, Štab 34. divizije smjeno je rukovodstvo i formirao novi Štab brigade. Za komandanta je postavljen Ljuban Ajdinović, za komesara Danko Fućak a za načelnika štaba Ivan Graho. Daljnji ratni put Žumberačke brigade bio je uspješan. Pri zauzimanju domobranskog uporišta Rečica kod Karlovca, 5. ožujka Žumberačka i Karlovačka brigada zarobile su 291 domobrana (dok je 91 poginulo) i zaplijenile podosta oružja i ratnog materijala. Zatim sudjeluje u borbama protiv njemačkih, ustaških i domobranskih dijelova kod Donje Kupčine, Gornje Baćuge, Gore, Strašnika, a početkom svibnja u oslobođenju Ozlja, Karlovca i područja Žumberka.

Krešimir Beljak, gradonačelnik Samobora, pozdravlja skup

B. M.

SPOMEN NA ŽRTVE FAŠIZMA

♦Na 67. godišnjicu stravičnog ustaškog zločina položeni vijenci ispred srušenog spomenika

Požeška Udruga antifašističkih boraca i antifašista na sam dan stradanja 16. kolovoza daleke 1942. godine, organizirala je komemorativni skup kod pet bunara u koje su ustaše poubijali i pobacali 1.368 osoba, žena, djece i staraca. Na tom mjestu poslije 2. svjetskog rata bio je postavljen spomenik *Majka s djetetom*, akademskog kipara **Nikole Kečanina**, koji je potpuno srušen u Domovinskom ratu.

Ispred srušenog spomenika položen je vijenac i zapaljene svijeće na 67. godinu tog stravičnog zločina.

Komemoraciji su prisustvovali članovi Udruge, mještani Sloboštine i okolnih sela, predstavnici političkih stranaka SDP-a, HNS-a i SRP-a, predsjednik UABA Pakrac-Lipik **Veljko Mandić**, predsjednik Županijskog vijeća Srpske nacionalne manjine **Darko Derenja** i dogradonačelnik grada Požega **Ivan Enjingi**. Uspomene na ovo sradanje evocirala je u svom obraćanju predsjednica UABA Požega **Kata Holjevac**.

Sudionici komemoracije na mjestu pogibije 1368 osoba, žena, djece i staraca

Članovi udruge položili su i vijenče na pet grobišta spomen-kosturnica u koje su nakon rata sahranjeni posmrtni ostaci izvađeni iz bunara. I na tom prostoru je srušen spomenik, a samo područje grobišta članovi udruge su očistili i uredili u dobrovoljnim akcijama. Izrazili su svoja nadanja da će se uz pomoć države, jer su neka spomen-obilježja pod zaštitom države, prići skorom obnavljanju i uređenju spomen-obilježja antifašizma i stradanja od fašističkog djelovanja.

K.P.

Opatija

Zajedno u nove akcije

Prigodom nedavnih državnih blagdana uobičajeno su položeni vijenci na grobove znanih i neznanih koji su doprinjeli da živimo danas svoji na svome. Tom prilikom posjetiocu centralnog opatijskog groblja ugodno su bili iznenadeni prekrasnim izgledom obnovljenog i uređenog dijela groblja s antifašističkim spomenikom okruženog sa šezdesetak grobova palih u Drugom svjetskom ratu. Spomenik i grobovi su »izpjescareni«, natpsi obnovljeni nanovo, a okoliš hortikulturno ukusno oplemenjen.

Inicijativu za sve to pokrenula je pred više mjeseci opatijska UABA (Udruga antifašističkih boraca i antifašista), realizaciju je započela bivša a završila nova gradska vlast. Budući da je pomalo neobjašnjivo izostalo adekvatno informiranje javnosti o tome, opatijski gradonačelnik **Ivo Dujmić** je posjetio UABA-u i u prostorijama Udruge zadržao se u razgovoru sa članovima Predsjedništva, zahvalivši se na uspješnoj suradnji sa Gradom. Istaknuto je kako je upravo u sprezi i upornosti pojedinaca i udruge s jedne strane, a mogućnosti i dobre volje Grada s druge strane, moguće ostvariti mnoge manje projekte na dobrobit grada i zajednice - poput ovog na opatijskom groblju.

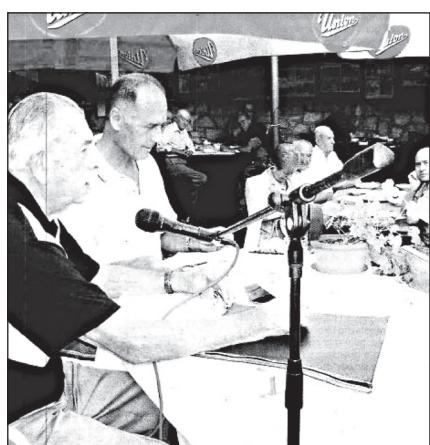
Oleg Mandić

Rovinj

TITOVA VIDOVITOST

♦U sklopu rujanskih svečanosti Društvo »Josip Broz Tito« prvi put obilježilo svoj dan

Rovinjsko Društvo »Josip Broz Tito«, osnovano prije 11 godina, a sada ima 170 članova, prvi put je ovog rujna obilježilo svoj dan, pridružujući se na taj način - kako je rekao predsjednik **Romeo Matošević** - rujanskim svečanostima priključenja Istre matici domovini.

Svečanost u rovinjskom društvu

Tom prigodom je o uspomenama, životu i djelu Tita govorio jedan od njegovih prvih suradnika umirovljeni general **Ivan Mišković**. Uz ostalo, kritički se osvrnuo i na nedavno objavljenu knjigu Pere Simića, za koju je rekao da je točka na »i« dva desetljeća napada na Tita.

Tito je bio posebno osjetljiv prema Istri. Stalno je govorio da moramo prvi ući u Trst, jer inače nećemo dobiti prigodu pregovarati o povratku Istre Hrvatskoj, što se i ostvarilo - podsjetio je Mišković, dodajući da je Tito u svakoj prilici isticao da u Istri treba izbjegći revanšizam prema ovdašnjim Talijanima.

Istarski Hrvati, Talijani i Slovenci su već tada zrelo doživjeli svoje nacionalno oslobođenje bez iracionalnog naglašavanja svoje nacionalne svijesti, zaključio je Mišković, uz ocjenu da je svojom političkom dokrinom Tito - kao moderan političar - vidovito bio na tragu današnje ujedinjenen Europe.

D.T.

MORALNA OBVEZA

Članovi obitelji 84 poginula Istrana 1943. godine u bitci na Tićanu i ove su godine odazvali komemoraciji koju su organizirali Općina Višnjan, Udruga antifašističkih boraca i prvi put Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata (UDVDR). Minutom šutnje odana je počast svima poginulima za slobodu Hrvatske u ratu i poraću.

Prvi je za govornicu stao višnjanski načelnik **Angelo Mattlich** te, među ostalim, rekao da je očuvanje antifašizma iznad puke svakodnevice i dnevne politike, a naša je moralna obaveza prenositi vrijednosti antifašizma na mlade.

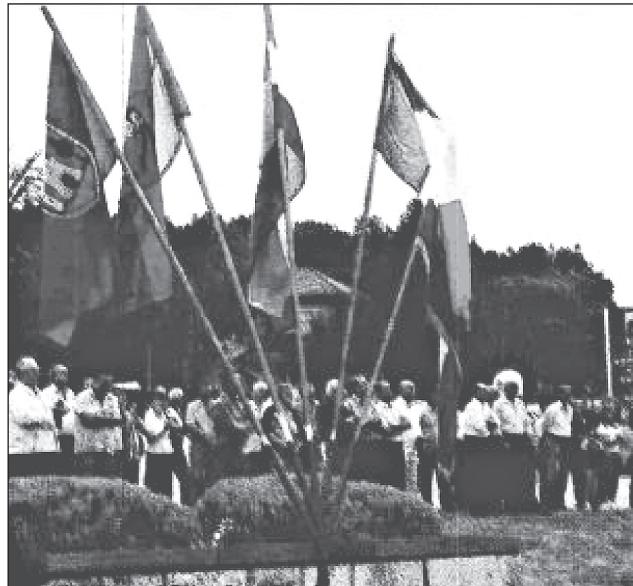
Predsjednik UDVDR-a **Miro Sošić** naglasio je da udruga na čijem je čelu nije politička, da im je zajedničko opredjeljenje očuvanje antifašističkih vrijednosti, te svijest da je antifašizam najsvetlijia točka u istarskoj povijesti.

Ovaj spomenik na Tićanu najimpozantniji je jer govori o tome kako su se slabo naoružani, obični ljudi nadahnuti željom za slobodom usudili suprotstaviti elitnim postrojbama Trećeg Reicha. Ovaj spomenik nam mora značiti da dokle bude rankuna i vila, kosa i kosira u istarskim poljima i šumama, dotad ćemo se sjećati ovih ljudi, rekao je Sošić. Predsjednik porečkih antifašista **Božo Štifanić** također se obratio skupu.

Na Tićanu su nastupili višnjanski pjevački zbor Arpa, limena glazba i osnovnoškolci koji su plesali u narodnim nošnjama te pjesnik **Ivica Pilat**.

I.G.

♦Komemoracija za 84 Istrana na Tićanu 1943. godine

Na komemoraciji su, uz antifašiste, prvi put bili i predstavnici branitelja

Susret

Podrška antifašistima

♦Saborski zastupnik dr. sc. Ivo Josipović posjetio SABA RH

Saborski zastupnik i član Glavnog odbora SDP-a **dr. sc. Ivo Josipović** posjetio je 8. rujna Savez antifašističkih boraca i antifašista u Zagrebu i razgovarao s članovima rukovodstva te organizacije.

Najviše je bilo riječi o aktivnostima Saveza u njegovaju i razvijanju antifašističkih tradicija, ali i o deklarativnom odnosu Vlade RH prema Deklaraciji o antifašizmu koju je Hrvatski sabor usvojio prije više od četiri godine. Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske podnio je i prijedlog zakonskih rješenja za provođenje

Deklaracije o antifašizmu, ali ni na to nema odjeka u vladajućim strukturama.

Josipović je naglasio da će SDP zajedno s drugim strankama opozicije nastojati pomoći da se zahtjevi SABA RH stave na dnevni red saborskog zasjedanja i da će se u raspravi zalagati za provođenje Deklaracije o antifašizmu.

U razgovoru s Ivo Josipovićem sudjelovali su članovi najužeg rukovodstva Saveza antifašističkih boraca i antifašista na čelu s predsjednicom SABA RH **dr. sc. Vesnom Čulinović Konstantinović**.

Ivo Josipović u razgovaru s rukovodstvom SABA RH

Podgora

U čast partizanske mornarice

Na spomenik JRM-i »Galebova krila« u Podgori 10. rujna položeni su vijenci u čast osnivanja partizanske mornarice. Skup je pozdravio predsjednik UABA Makarskog primorja **Niko Prdelet**, a o danima osnivanja mornarice u Podgori prije 67 godina te 47. obljetnici postavljanja spomenika »Galebova krila« govorio je Vjeko Sumić, sudionik osnivanja partizanske mornarice u Podgori

G.A.

Vijenci na spomenik partizanskoj mornarici

POTVRDA RASPOLOŽENJA NARODA

♦Svečana sjednica u čast »prvih« pazinskih odluka

Zajedničkom svečanom sjednicom Gradskog vijeća i pazinske Udruge antifašističkih boraca, na koju su pozvani i predstavnici javnog života Pazina, obilježena je obljetnica »prvih« Pazinskih odluka, kojima je 13. rujna 1943. godine Oblasni narodnooslobodilački odbor odlučio raskinuti državnopravne veze s fašističkom Italijom i pripojiti Istru Hrvatskoj. Uoči sjednice delegacije Grada i boraca položile su vijenac na zgradu u kojoj je održan povijesni sastanak, a na početku sjednice predsjednik vijeća **Benato Kalac** pozvao je na odavanje počasti donositeljima Pazinskih odluka minutom šutnje.

Gradonačelnik **Renato Krulčić** podsjetio je na povijesni značaj Pazinskih odluka i ozračje ondašnjeg raspoloženja naroda Pazina i Istre. Svega tri dana nakon što su partizanske jedinice ušle u Pazin, nakon kapitulacije Italije, održava se ovaj povijesni skup pod predsjedanjem **Joakima Rakovca**. »Prve« Pazinske odluke zatim se potvrđuju i u Pazinu na sjednici »Istarskog sabora«, odnosno pokrajinskog Narodnooslobodilačkog odbora 25. rujna, a potom ih potvrđuju ZAVNOH i AVNOJ.

Do konca Drugog svjetskog rata Pazinske odluke obranjene su krvljem mnogih žrtava, a diplomatska bitka za njihovo međunarodno priznanje vođena je sve do

Minuta šutnje za donositelje Pazinskih odluka

sedamdesetih godina prošlog stoljeća. A kroz sve to vrijeme mudrom je politikom ovaj prostor sačuvan, kazao je Krulčić.

Podsjetio je i na početak devedesetih godina prošlog stoljeća kada se, kao da se ponavljaju događaji iz 1943. godine, u Pazinu vlastitim snagama formiraju jedinice spremne da sačuvaju vlastitu i pomognu u ponovnom stjecanju slobode

u tada okupiranim krajevima Hrvatske. U to doba u ratne zone Like kreće 154. domobraska pukovnija sastavljena od ljudstva iz Pazina, Poreča, Buja, Buzeta, Novigrada i Umaga, podsjetio je Krulčić. Nakon ratnog hoda ove jedinice, na koju smo danas svi ponosni, napomenuo je, nije ostala nijedna ratna mrlja.

D.Š.

Črnomelj

Čuvajmo tradiciju i zajedništvo

♦Delegacija SABA RH sudjelovala na svečanosti u povodu 65. obljetnice Belokrajinske republike

Delegacija SABA RH koju je predvodila **dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović** sudjelovala je u Črnomlju (Slovenija) na svečanosti u povodu 65. obljetnice Belokrajinske republike. Uz brojne antifašističke borce, građane i predstavnike više općina u tom dijelu susjedne države, bili su prisutni i predstavnici Slovenske vojske i policije, kao i strane delegacije zemalja antifašističke koalicije. Sudionici svečanosti najprije su položili vijence kod željezničke postaje, odnosno obnovljene lokomotive koja je u ratnim danima služila za dovoz opreme, hrane i ljudstva partizanskim jedinicama.

Na tom području odigrali su se mnogi za narodnooslobodilački pokret izuzetno značajni događaji, uključujući i zasjedanje ratnog parlamenta koji je donio povijesne odluke za budućnost Slovenije. U Beloj Krajini boravili su tada i strani vojni predstavnici, čije su nam zemlje pružale raznovrsnu pomoć - podsjetio je predsjednik *Zveze borcev Slovenije Janez Stanovnik*, jedan od članova slovenske ratne parlamentarne skupštine, posebno istaknuvši da je zahvaljujući toj potpori i suradnji oko tri tisuće ranjenih boraca i civila prebačeno u inozemstvo na liječenje i oporavak.

Stanovnik je upozorio da, međutim, sadašnji slovenski Parlament i Vlada nemaju dovoljno razumijevanja za očuvanje tradicija oslobodilačke borbe, dodajući da je suradnja slovenskih i hrvatskih parizanskih jedinica imala značajnu ulogu u oslobođanju Bele Krajine, koja je bila »koljevka slovenske državnosti«.

Pozdravljajući skup u ime SABA RH, dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović također je podsjetila na dobru ratnu i poslijeratnu suradnju slovenskih i hrvatskih antifašista, pozavši na daljnju suradnju u očuvanju tih tradicija iz ajedništva.

J. Skupnjak

• Dubrovački antifašisti planiraju posjet Mamuli i komemoraciju žrtvama tog zloglasnog logora

Na sjednici Predsjedništva Udruge antifašista Dubrovnik, održanoj koncem kolovoza, bilo je riječi i o pozivu za obilježavanje 66. obljetnice zloglasnog okupatorskog logora na Mamuli, otočiću na ulazu u zaljev Boke kotorske. U tom je logoru robijalo i više od stotinu rodoljuba antifašista i drugih naprednih ljudi s dubrovačkog područja. Zbog odmaklog vremena tek nekolicina njih je živih, dok je veliki broj podlegao mučnjima, ili je ubijen u tom ili nekom drugom fašističkom ili nacističkom logoru. Organizator tog susreta logoraša je boračka struktura u Herceg Novom, koja djeluje

SUSRET PRIHVATLJIV, ORGANIZATOR NE

Izvan SUBNOR-a i antifašista Republike Crne Gore, a s kojim surađuje SABA Republike Hrvatske i Udruga antifašista Dubrovnika.

Ta u osnovi potebna i prihvatljiva manifestacija, jer se radi o susretu preživjelih logoraša jednog od brojnih zloglasnih okupatorskih logora u Drugom svjetskom ratu, za dubrovačke antifašiste je neprihvatljiva zbog organizatora, boračke strukture Herceg Novog, koja se još uvijek nije jasno distancirala i osudila agresorske rušilačke i ubilačke aktivnosti i iz pravca Herceg Novog na dubrovačko područje početkom prošlih devedesetih.

U tim uvjetima, zaključeno je, predstavnici Udruge antifašista Dubrovnik neće sudjerovati u preostalim pripremama za planirani susret logoraša s Mamule, niti na tom susretu koji je organiziran 12. rujna ove godine.

U okviru svojih mogućnosti i aktivnosti njegovanja sjećanja i tradicija antifašističke NOB-e i svojih izletničkih aktivnosti, Udruga antifašista Dubrovnik će u narednom razdoblju planirati posjet Mamuli i komemoraciju žrtvama toga zloglasnog logora.

Marinko Vlašić

VIJENAC OSLOBODIOCIMA ISTRE

• Članovi UABA Dubrovnika poklonili se osloboidiocima Istre

U organizaciji Udruge antifašista Dubrovnik, četrdesetak njenih članova i simpatizera bilo je na trodnevnom izletu u Istru, gdje su uz Pazin, središte Istarske županije, s monumentalnim Kaštelom i Etnografskim muzejom Istre, posjetili gradić Motovun, pulsku arenu, Fažanu i u Brionskom arhipelagu najveći otok Veli Brion s brojnim znamenitostima i interesantnim detaljima koji sežu od daleke povijesti do druge polovice prošlog stoljeća, kada je dio godine u nizu od trideset godina na Brionima boravio Josip Broz Tito, ostvarivši tu brojne susrete s državnicima i mnogim drugim znamenitim svjetskim osobama. O tome govori izložba »Tito i Brioni«, postavljena prije dva i po desetljeća.

Uz predivno vrijeme sva tri dana izleta, na Dan Istarske županije, 25. rujna Dubrovčani, su na prigodnoj svečanosti u Pazinu, povodom 66. obljetnice Pazinskih odluka, kojima je Istra, uz Rijeku, Hrvatsko primorje, Zadar, dio Dalmacije i naših otoka, poslijе talijanske fašističke okupacije, priključena matici zemlji Hrvatskoj, položiti vijenac na spomenik i pokloniti se osloboidiocima Istre.

M. V.

Dubrovački antifašisti polažu vijenac

NIKAD NE ZABORAVITI TEKOVINE ANTIFAŠIZMA

♦Brojnim svečanostima Korčulani obilježili 65. godišnjicu oslobođenja otoka od fašističkog okupatora

Udruga mladih antifašista Grada Korčule, inicijatori i glavni pokretači organizacije svečane proslave povodom 13.rujna 1944. godine, datuma koji slavimo kao dan oslobođenja Grada Korčule od fašizma, su pripremili bogati kulturno - umjetnički program u suradnji sa Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Korčule, a pod pokroviteljstvom Grada Korčule.

Program obilježavanja je započeo 1. rujna uz svakodnevne brojne kulturno zabavne manifestacije, kao: Otvorene izložbe fotografija i dokumenata, Rock koncert za mlađe antifašiste, Projekcija filma »POD SUMNJOM« iz 1956. godine koji je u režiji **Branka Belanja** bio s ratnom tematikom cijeli snimljen u Korčuli, te tribina »ANTIFASIZAM DANAS I SUTRA« predavača **dr. sc. Ive Josipovića** uz promociju knjige »BEPPO I PULE« autora **Alexander Sacher-Masoch** čija se radnja romana događa u Korčuli za vrijeme II. svjetskog rata.

Moderator priredbi je bio istaknuti splitski novinar **Milorad Bibić Mosor**.

Prigodnim govorima antifašista iz cijele Hrvatske i polaganjem vijenaca palim korčulanskim borcima na Spomeniku 13. rujna svečano je obilježen dan kada je prije točno 65 godina protjeran fašistički okupator s otoka Korčule u 2. svjetskom ratu.

Svečanost je otvorio u ime domaćina **Ivo Milat**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Korčule, pozdravivši goste antifašiste iz Vele luke, Blata, Smokvice, Lumbarde, Dubrovnika,

Na spomenik palim korčulaskim borcima 13. rujna položeni su vijenci

Splita, Omiša, Opatije, Garešnice i Zagreba.

Prema iznesenim podacima prije 65 godina borci pobedonosne 26. dalmatinske udarne divizije s borcima Korčulanskog partizanskog odreda potpuno su oslobodili otok od Njemačke vojne okupacije, odakle je u NOB-u sudjelovalo 4998 boraca, a poginulo ih je 1065. Jedinice dalmatinskih partizana oslobodile su Dalmaciju početkom rujna 1944. godine, a Korčula je oslobođena 13. rujna 1944. godine.

Njemačka vojska je bila prema civi-

U ime mladih antifašista skupu se obratila Morana Ivančević

Inom stanovništvu okrutna i brutalna. Samo u ožujku 1944. godine s otoka je odvedeno u ropstvo oko 3 tisuća otočana, među kojima su mnogi nestali. Bio je to najveći poraz njemačke vojske u borbama na jadranskim otocima - kao i najveća pobjeda partizana u to vrijeme kada smo na Korčuli imali 987 poginulih boraca i civilnih žrtava rata, te oko 500 boraca iz drugih partizanskih jedinica od toga 350 iz prekomorskih brigada.

Počast svim boricima odali su pozdravnim riječima gradonačelnik Korčule **Mirko Dušović**, u ime antifašista iz Primorsko-goranske županije **Ivan Vidaković**, iz Splita **Lovre Reić** 90. godišnji borac. U ime mladih antifašista RH **Morana Ivančević**, **Branko Grošeta** iz Zajednice udruga antifašističkih boraca Dubrovačko-neretvanske županije i potpredsjednik SABA RH, kao i predsjednički kandidat SDP-a **dr. sc. Ivo Josipović**, koji je kazao da se na političkoj smjeni nikada više neće zaboraviti antifašizam te da antifašizam nikada ne treba koristiti deklarativno kao dekor i masku prema drugima.

Svakako treba napomenuti istaknute mlade antifašiste Grada Korčule **Vinku Ložicu**, **Ivana Botica Skafu** i **Igru Sain** koji su osim inicijative za pokretanje ove manifestacije dali i veliki doprinos u realizaciji proslave zajedno sa **Ivom Milatom**, predsjednikom Udruge antifašističkih boraca i antifašista Korčule.

Morana Ivančević

U čast godišnjice oslobođenja na otoku je bilo svečano

SVE JE VIŠE MLADIH ANTIFAŠISTA

♦Istaknula je, uz ostalo, dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH na svečanosti 65. obljetnice osnutka 3. moslavačke brigade

Mnogi su branitelji, raznih etničkih pripadnosti pošli u Domovinski rat s antifašističkim pozicijama. Stoga naš Savez s nekim braniteljskim udružnjima zajednički djeluje na očuvanju antifašističkih i oslobodilačkih tradicija iz Drugog svjetskog i Domovinskog rata. S optimizmom možemo gledati na budućnost, jer mladih antifašista je sve više, i oni su prihvatali naša načela – poštenja, pravde, jednakosti i nenasilja. Na nama je da im pomognemo i podastremo znanje o povijesnoj istini – istaknula je, uz ostalo, dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u Trnovitičkom Popovcu.

U tom je mjestu (kod Garešnice) 25. rujna 1944. godine formirana Brigada »Miloš Obilić«, kasnije nazvana »Nikola Demonja«, kao 3. brigada 33. divizije NOV Hrvatske. U brigadu su ušli 1. i 2. bataljon Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa, udarni bataljon

Moslavačkog NOP Odreda i 4. bataljon 12. slavonske brigade. Imala je 1123 borca. Prvi komandant brigade bio je Vlajko Gavrilović a komesar Aleksandar Jovanović. Do kraja rata brigada je djelovala uglavnom u Moslavini i bjelovarskom okrugu. Značajnije borbe vodila je kod Bjelovara, Borovljana, Zbjegovače, Kloštra Ivanića. Siječnja 1945. godine sudjelovala je u obrani Virovitičkog mostobrana, a početkom veljače vodila borbe oko Daruvara. Od 8. do 17. ožujka sudjeluje u odbijanju njemačkih i ustaško-domobranskih snaga koje su napadale slobodni teritorij Moslavine; 18. ožujka napadala je na Tomaš i Prespu; 22. ožujka vodila je borbe kod Pavlovca, Velike Jasenovače i Velikog Grđevca i potom sudjelovala u borbama za konačno oslobođenje Moslavine.

U povodu 65. obljetnice osnutka brigade, brojne delegacije položile su vijence kod obnovljenog spomenika palim borcima i žrtvama fašističkog terora u Trnovitičkom

Popovcu. Sudionike svečanosti (oko dvjestotinjak) pozdravili su: Milan Ivančević, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, Ivan Halgota Jonika, ratni pripadnik brigade, Branko Mutak, gradonačelnik Garešnice, Vladimir Hlebec, predsjednik UABA Garešnice, Ivica Nezdaj, predsjednik Mjesnog odbora UABA Trnovitički Popovac i Damir Kajin, saborski zastupnik i predsjednički kandidat.

Skupu su, među ostalim, prisustvovali Josip Skupnjak, potpredsjednik, mr. Ivan Fumić i Zdravko Drašner, članovi Predsjedništva SABA RH, Branko Čanković, predsjednik UABA Čazma, Viktor Vekić, predsjednik UABA Bjelovar i Rade Jovičić, predsjednik UABA Grubišno Polje.

U bogatom i sadržajnom kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su članovi ženskog zbora »Zdenčanka«, učenici Osnovne škole Trnovitički Popovac i KUD »Prosvjeta« iz Garešnice. B.M.

Andigola

♦Odana počast palim borcima Druge brigade 2. operativne zone Hrvatske

Oko tristotinjak antifašističkih boraca i poklonika antifašizma okupilo se podno spomen-obilježja na svečanosti u povodu 66. obljetnice formiranja Druge brigade 2. operativne zone Hrvatske (prve brigade u Moslavini). Položeni su vijenci i cvijeće, te odana počast palim borcima.

Na svečanosti su govorili: Josip Skupnjak, potpredsjednik SABA RH, mr. Gordana Lacković, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, Branko Čanković, predsjednik UABA Čazme, Zdenko Brčić, predsjednik Sekcije 33. divizije pri SABA RH i Boris Kovačić, gradonačelnik Ivanić-Grada. Skupu su, među inim, prisustvovali Milan Ivančević, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, Viktor Vekić, predsjednik UABA Bjelovara, Vladimir Hlebec, predsjednik UABA Garešnice, Josip Herceg, predsjednik UABA Ivanić-Grada i Đuro Kalanja, tajnik UABA Petrinje.

Prije 66 godina u Moslavini je 22. kolovoza formirana Komanda moslavačkog vojnog okruga, a 21. rujna u šumi Garić na Moslavačkoj gori od boraca iz sastava

TRNOVIT RATNI PUT

Moslavačkog NOP odreda osnovana je Druga brigada 2. operativne zone Hrvatske (prva brigada u Moslavini). Imala je četiri bataljona s oko 700 boraca. Za komandanta je postavljen Nikola Kričković, za zamjenika Štef Kučiš, politički komesar je Joža Horvat, a njegov zamjenik Milivoj Mičić. Formiranju brigade, među ostalim, prisustvovali su i Marko Belinić, politički komesar i Rade Bulat, načelnik 2. operativne zone Hrvatske. Po povratku u Moslavini,

koncem studenoga 2. moslavačka brigada i Moslavački NOP odred oslobodili su Čazmu. To je drugo oslobođeno kotarsko mjesto u sjevernoj Hrvatskoj (prva Koprivnica). U siječnju 1944. godine 2. moslavačka brigada dvaput je porušila željezničku prugu između Ivanić-Grada i Popovače. Od njenih boraca i boraca Moslavačkog i Bjelovarskog NOP odreda formirane su 19. siječnja 1944. godine Prva i Druga brigada 33. divizije.

B.M.

Mr. Gordana Lacković, predsjednica ZUABA SMŽ-a, govori na skupu

snimio: Z. Herceg

SJEĆANJE NA ZAKLETVU

Zaklinjem se da će svagdje i uvijek zastupati misao bratstva i zajedničke borbe Srba, Hrvata i muslimanskog življa za čišćenje zemlje od zajedničkog neprijatelja od fašističkog okupatora i domaćih izdajnika i plaćenika. Ako prekršim ovu svetu zakletvu, ako pokažem slabost, malodušnost, kukavičluk, medisipliniranost ili zlonamjernost i izdam interes svoga naroda, neka sramno padnem od ruke svojih drugova.

To su, uz ostalo, izrekli banjaski i sičanski borci polažući prvu partizansku zakletvu 28. rujna 1941. godine na Čavić brdu u srcu Šamarice (Zrinska gora). Tim povodom kod spomen-obilježja, Izvršni odbor Sekcije 7. banjske udarne divizije pri SABA RH u suradnji sa ZUABA Sisačko-moslavačke županije i UABA Petrinje,

♦Kod spomen-obilježja na Šamarici obilježena 68. obljetnica prve partizanske zakletve banijskih i sičanskih boraca

upriličili su komemorativnu svečanost. Položeni su vijenci i cvijeće te evocirana sjećanja na taj povijesni čin.

Na skupu su govorili **mr. Gordana Lacković**, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, **Pero Vučinić**, predsjednik Sekcije 7. banjske udarne divizije pri SABA RH i **Marko Rajković**, predsjednik UABA Petrinje. Među stotinjak antifašističkih boraca i poklonika antifašizma iz Siska, Petrinje, Popovače, Dvora i Zagreba, zamijetili smo i **Milutina Baltića**, narodnog heroja i jednog od organizatora ustanka na Baniji, **Mirka Mecavu**, potpredsjednika SABA RH, **Adama Dupala**, predsjednika Izvršnog odbora Sekcije 1. hrvatskog korpusa pri SABA RH, **Đuru Kalanju**, tajnika UABA Petrinje...

U NOR-u naroda Jugoslavije borci su davali svečanu zakletvu da će vjerno služiti domovini i svom narodu i da će se boriti protiv okupatora i njegovih slugu. Već u samom početku ustanka bio je propisan tekst svečane zakletve, objavljen u biltenu Vrhovnog štaba NOV i POJ br. 2 od 18. kolovoza 1941. godine, koji je glasio:

»Mi, narodni partizani Jugoslavije, latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvoločnih neprijatelja koji porobiše našu zemlju i istrebljuju naše narode. U ime slobode i pravde našeg naroda, zaklinjemo se da ćemo disciplinirano, uporno i neustrašivo, ne štedeći svoje krvi i živote, voditi borbu do potpunog uništenja fašističkog osvajača i svih narodnih izdajnika.«

Kasnije, ožujka 1942. godine i svibnja 1943. godine, Vrhovni štab unosi izvjesne izmjene u tekst svečane zakletve, ali i dalje ostaju kao osnovni i bitni njeni elementi – služenje domovini i svom narodu, i nepoštredna borba protiv okupatora i domaćih izdajnika do konačnog oslobođenja zemlje.

Kažimo da je oružani ustakan na Baniji otpočeo sredinom 1941. godine akcijama partizanskih grupa. U studenome je osnovan CK KP Hrvatske za Baniju, a u prosincu Banjaski NOP odred. Od rujna 1942. godine do lipnja 1943. godine formirano je pet banjaskih brigada. Na Baniji je radio CK KP Hrvatske, Glavni štab NOV i PO Hrvatske, ZAVNOH...

Duro Kalanj

Slatina

DIO VLASTI IGNORIRA ANTIFAŠISTE

♦Antifašisti obilježili 65. godišnicu oslobođenje grada

U Slatinu su antifašisti svečano obilježili 65. godišnjicu oslobođenje svoga grada. Naime, 28. rujna 1944. godine nakon uspješne akcije snage NOV-e osloboidle su Podravsku Slatinu i tako uspješno okončale višegodišnju borbu za oslobođenje od okupatora i domaćih kvislinga. Svečanosti su prisustvovali i antifašisti Osijek, Grubišnog Polja, Virovitice, Požege, Pakraci i Lipiku, kao i potpredsjednik SABA Hrvatske **Borivoj Zarić** te članovi Predsjedništva **Dragan Vukušić** i **Pero Matić**.

Evocirajući uspomene na ustaničke dane predsjednik **Vladimir Jurić** gvorio je o uspješnom razvoju narodnooslobodilačke borbe ovog kraja u kojem nije bilo četnika, za što je najviše zaslужan **Ćedo Grbić**. Također je podsjetio i na činjenicu da je Slatinski kraj dao 36 nosilaca Spomenice 1941. ali i troje Narodnih heroja **Persu Bosanac**, **Nikolu Miljanovića** i **Pavla Vukomanovića**. Za narodnooslobodilačku borbu je rekao da je nastala iz vjekovne težnje naroda za slobodom i želje za stvaranjem vlasti koja će biti pravedna prema svima i pred kojom će svi biti ravнопravnici.

Na kraju je kazao kako želi vjerovati da je pozitivne ideale vodilje naroda toga vremena moguće provesti i realizirati danas u slobodnoj demokratskoj Hrvatskoj.

Dragan Vukušić je govorio o položaju boraca NOR-a, njihovim stičenim a umanjenim pravima i naporima SABA da se ona povrate i izjednače s pravima sličnih skupina. Kritički se osvrnuo i na neke pojave u suvremenom društvu.

Pozdravljajući skup **Borivoj Zarić** je izrazio zadovoljstvo što ovako okupljeni antifašisti još uvijek obilježavaju svoje povijesne pobjede s kojima smo zapravo već davno ušli u Evropu. Međutim,

dio aktualne vlasti sustavno ignorira postojanje antifašista i prisjeća ih se samo gdjekad kako bi si uglavnom priskrbila međunarodne poene. Shodno tome previše ih često prepusta napadima i izrugivanju ljudi koji su se 1941. godine okrenuli onoj povijesno sramotnoj gubitničkoj strani svjetskog sukoba.

Antifašizam se naprosto živi i on treba biti svakodnevna brana svim budućim recidivima fašizma. On nedvojbeno jest civilizacijska konstanta i nipošto nije ruho kojim se samo prigodice ogrčemo, kazao je Zarić.

B.Z.

Antifašisti znaju slaviti svoje pobjede

SUSRET S ISTARSKIM ANTIFAŠISTIMA

♦Inicirana zajednička akcija za saniranje Doma kulture »43. istarske divizije«

Upovodu obilježavanja 65. godišnjice osnivanja legendarne 43. istarske divizije delegacija Saveza antifašističkih boraca Istarske županije na čelu s predsjednikom **Tomislavom Ravnićem** te preživjelim sudionicima formiranja divizije **Abramom Morožinom i Mihom Rojnićem**, posjetila je Čabar i na Domu kulture »43. istarska divizija« položila vijenac i zapalila svjeće. To su potom učinili predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Čabara - **Miroslav Turk** predsjednik, **Antun Erent** pre-

dsjednik Sekcije interniraca, **Dragutin Vrus** član Izvršnog odbora Udruge.

Tijekom posjeta istaknuta je potreba da se zajedničkim angažiranjem Istarske županije te grada Čabara priđe sanaciji Doma kulture »43. istarska divizija« u Čabru, koji je u dosta lošem stanju, a koji je danas jedini značajniji objekt na širem području koji nosi ime ove legendarne divizije. O potrebi sanacije doma govori se već desetak godina, no do današnjeg dana po tom se pitanju malo učinilo.

N.L.

Vijence su položili i borci legendarne divizije Miho Rojnić i Abram Morožin

LJUBOMORNI NA TRADICIJE NOB-e

♦Vodnjanska UABA dobitnica je Nagrade grada za dugogodišnji doprinos promicanju i očuvanju antifašističkih vrijednosti

Udruga antifašističkih boraca i antifašista dobitnica je Nagrade grada Vodnjana za dugogodišnji doprinos u promicanju i očuvanju antifašističkih vrijednosti te za održavanje spomenika palim borcima na vodnjanskom području. Okuplja članove svih dobnih skupina, od boraca NOB-a do najmlađih antifašista, te je jedan od najvažnijih subjekata u društvenim aktivnostima Vodnjana.

Predsjednika udruge, 87-godišnjeg **Bruna Marušića**, koji je na svečanoj sjednici Gradskog vijeća primio ovu nagradu, upitali smo što ona znači za udrugu.

- Mi smo tako odgojeni da volimo raditi pošteno i društveno doprinosti, a da ne težimo nagradama. Naš dugogodišnji rad protekao je uz dobru organizaciju u udruženju, gdje vlada

drugarstvo i poštenje, i nikad nismo imali konflikata s okolinom. Rukovodimo se time da ljubomorno čuvamo tradicije NOB-a, poštujemo antifašističku borbu i čuvamo spomenike borcima narodnooslobodilačkog rata. To nam je svetinja, rekao je Marušić.

Udruga ima 360 članova, a među najmlađima su devetnaestogodišnjaci. Po njegovim riječima, još 21 član preživjeli je borac NOR-a, dok su ostali opredijeljeni antifašisti.

Kroz naš rad željeli bismo veću suradnju s borcima Domovinskog rata. Čvrsto to želimo, ali ne nailazimo na odgovarajući tretman. I borci NOR-a su bili sinovi naše zemlje, i oni su proljevali krv protiv nacista za slobodu. Velikosrpski nacionalizam je htio preuzeti Hrvatsku i to je žalosno.

Bruno Marušić, predsjednik UABA Vodnjan

I borci Domovinskog rata i oni NOR-a borili su se za iste ideale, zaključio je Marušić,

I.G.

UŠLI SU U POVIJEST

Predstavnici Udruge antifašističkih borača i Grada Pule, uz prisustvo predstavnika udruga iz Domovinskog rata, položili su vijenac na spomen-ploču na Giardinima pulskim antifašistima **Giulianu Cicognaniju, Giuseppeu Zachtili i Carlu Zuppijiju**. Trojica Puljana poginula su kao žrtve fašističkog terora dan nakon pada Italije.

Neta Žiković govorila je o događajima prije 66 godina koji su ušli u pulsku povijest nakon što je narod odlučio uzeti stvar u svoje ruke i protestnim mitingom osigurati mjesec dana narodna vlasti do dolaska njemačkih vojnika u Istru

I.G.

Komemoracija na Giardinima

AKCIJA ZA OBNOVU PARTIZANSKE BOLNICE

♦Antifašisti uložili više stotina radnih sati u čišćenje terena i sanaciju devastiranog objekta

Konspirativna bolnica br. 1 Kalničkog partizanskog područja ili popularni Gabrinovec nalazi se u prekrasnom šumskom prostoru na sjevernim padinama Kalničke gore u sklopu zaštićenog spomen-područja na teritoriju grada Varaždinskih Toplica. Iako je jedini takav lokalitet u Varaždinskoj županiji, uslijed godina nebrige objekti su bili u teškom stanju i prijetila je propast.

Bolnica Gabrinovec se sastoji od 2 drvene barake koje su 1978. rekonstruirane prema stvarnom izgledu iz Drugog svjetskog rata, te groblja žrtava bolnice.

Bolnica je odigrala značajnu ulogu u Drugom svjetskom ratu, posebno u godinama 1943-44. kada su oslobođeni okolni Ludbreg, V. Toplice, Koprivnica. Barake su bile potpuno devastirane, a sav inventar odnesen. Spomenik »Kalnička partizanka« više ne postoji, brončano poprsje je ukradeno.

Po obnovi, Bolnica bi mogla dobiti novu memorijalno-edukacijsku funkciju, stvorio bi radni prostor za okupljanje i druženje, komemoraciju, terensku nastavu, itd.

Ludbreški antifašisti i simpatizeri Udruge, nositelji projekta obnove, od

travnja do srpnja su uložili više stotina besplatnih radnih sati u čišćenju terena i sanaciju objekata. U jesen se namjerava završiti sa restauracijskim radovima.

Obnovu su do sada pomogli župan **Predrag Štromar**, Grad Ludbreg te više lokalnih poduzetnika. Za obnovu su zainteresirani i Zavičajni muzej Varaždinskih Toplica te ludbreški planinari koji bi Gabrinovec uključili u turističku ponudu Varaždinske županije, izjavio je **Milivoj Dretar**, tajnik ludbreških antifašista.

M.D.

Ogulin

Organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Ogulina i Vijeća srpske nacionalne manjine općine Plaški, u Plaškom je svečano obilježena i proslavljenja 66. obljetnica Drugog zasjedanja ZAVNOH-a koje je održano 1943. godine u Plaškom, i svojim odlukama značajno doprinijelo samostalnosti današnje Republike Hrvatske koji danas čine temelj ustavno-pravnog poretka naše države. Proslava je započela polaganjem

TEMELJ SAMOSTALNOSTI HRVATSKE

vijenaca ispred biste **Vladimira Nazora** pred Domom kulture, bivšeg Doma ZAVNOH-a, nakon čega predsjednica udruge antifašističkih boraca i antifašista Ogulina **Paula Mišar**, a poslije nje prigodnim govorom o značaju ZAVNOH-a govorili su predsjednica SAB-a Hrvatske **dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović** i član Savjeta SAB-a **Đuka Hrženjak** te **Josip Boljkovac**, a pozdravili su ih ispred domaćina načelnik općine Plaški **Ivo Šego** i izaslanik

župana karlovačkog **Nagib Gaši**. Nakon toga položeni su vijenci i upaljene svijeće u parku kod spomenika palim borcima narodne revolucije, koje su položile delegacije SAB-a Hrvatske, SAB-a Primorsko-goranske i Istarske županije, te ostalih udruga iz proisteklih iz II. svjetskog rata.

Vraćene su biste kod spomenika palim borcima narodnih heroja **Draga Štenbergera**, **Roberta Domanija**, dok bista **Rade Šupice** još nije pronađena. **N.L.**

Rašpor

♦Obilježena 65. obljetnica konferencije antifašističke fronte žena

Da su pobijedili fašisti, ne bi *Marko Perković Thompson* danas pjevao pod tim imenom - zvao bi se *Marco Peruzzi Fucile*, kao što je i 115 tisuća Hrvata bilo fašističkim dekretom preimenovano - rekao je na svečanom zboru u Rašporu u povodu 65. obljetnice prve oblasne konferencije Antifašističke fronte žena za Istru predsjednik istarskog SAB-a **Tomislav Ravnić**. Podsjetio je brojne prisutne na enormne žrtve koje je antifašistička Istra dala u Drugom svjetskom ratu, a posebice istarski kras, »kojem smo nedovoljno zahvalni«.

Načelnik Lanišća **Neven Mikac** istaknuo je da nisu samo šume predstavljale važan element partizanskog ratovanja, već mnogo više ljudi ovog kraja, što je pre malo zabilježeno u po-

vjesnim knjigama. Ocijenio je da taj obol u poraću nije dovoljno vrednovan te da bi se i danas za ovo depopulirano područje moralno nešto učiniti.

Buzetski gradonačelnik **Valter Flego** izjavio je da živimo u »jednoj čudnoj državi« koja, među ostalim, prema strate-

Sa svečanog skupa u povodu 65. obljetnice AFŽ-a za Istru

giji regionalnog razvoja kraško područje proglašava visokorazvijenim.

- Nije slučajno Rašpor odabran za konferenciju AFŽ-a, rekao je **Edo Jerman** iz buzetske Udruge antifašista. Dodao je da je pet dana nakon konferencije, odnosno 20. srpnja 1944., za odmazdu selo spaljeno do temelja, kao i ostala sela kraškog područja.

Dušan Rašpolić iz izolskog Združenja borcev istaknuo je da je sramota da se slovenski i hrvatski političari »tučeju za litar vode i metar zemlje« te da ako »njih ni sram delat kažin, ni ni nas sram reć da su banda«.

Na spomenik postavljen za 20. obljetnicu osnutka AFŽ-a vijence je položila delegacija Grada Buzeta, izolske antifašističke udruge te buzetskih antifašista.

G.I.

• Prije 65 godina cijela nogometna momčad Hajduka prešla na oslobođeni Vis i uključila se u borbu protiv fašizma

Hajduk se poštano odužio najsjetlijoj stranici u svojoj povijesti, možda i cijelog hrvatskog nogometa - prelasku cijele momčadi u proljeće 1944. na oslobođeni Vis i uključivanju u borbu protiv fašizma.

Obilježavajući 12. rujna u Splitu 65. obljetnicu tog velikog događaja i utakmice s momčadi britanske 11. armije u Bariju, u Bijelom salonu na Poljudu je otvorena izložba »Hajduk u Drugom svjetskom ratu« u nazočnosti predsjednika Republike Stipe Mesića i britanskog veleposlanika Davida Blunta, cijelog vodstva Hajduka, gradonačelnika Željka Keruma, župana Ante Sanadera..., ali uz izostanak predsjednika HNS-a Vlatka Markovića kojeg je zamjenio Zorislav Srebić.

- I ovim potezom Hajduk je pokazao da je klub koji se nikad nije predao, koji nikad nije izdao svoj grad i svoju zemlju, i nikad nije promijenio svoje slavno ime - rekao je na svečanosti v.d. predsjednika Hajduka Joško Svaguša. Veleposlanik Blunt je istaknuo da je u tom trenutku utakmica u Bariju značila puno više od nogometa.

- Hrabri mladi ljudi otišli su iz Splita i odigrali najvažniji sportski događaj u tadašnjoj okupiranoj Europi. Hrabrost može promijeniti i definirati povijest, a sve od tada i taj događaj je važan simbol savezninstva naših dviju zemalja - istaknuo je britanski veleposlanik i pozvao Hrvatsku da podrži kandidaturu njegove zemlje za domaćina Svjetskog prvenstva 2018.

- Prije 65 godina jedan je nogometni klub hrabro izabrao put u slobodu, pretvorivši jedan sportski čin u politički. Svi su znali tko su igrači Hajduka i trebala

VIŠE OD NOGOMETA

Splitski »Hajduk«, u Monopoliju u Italiji, lipnja 1944. godine

je golema hrabrost ostaviti svoje obitelji i prijatelje na nemilost okupatoru; to je, siguran sam, jedinstveni slučaj da jedan sportski klub pokaže takav otpor režimu koji je najveća tragedija ljudskoga roda - rekao je predsjednik Mesić. Za hrvatskoga predsjednika i Hajduk je tim svrstanjem na pravu stranu pomogao da nakon Drugog svjetskog rata Hrvati ne nestanu »kao Tračani, Kelti i Iliri«.

- Zato, slaveći ovu Hajdukovu pobjedu, pozivam vas da više nikad ne budemo na pogrešnoj strani - rekao je Mesić. Svečanosti u povodu jubileja nastavljene su utakmicom reprezentacija hrvatske i britanske vojske, a na komemorativnoj utakmici protiv britanskih vojnika igrao je i Hajduk.

Premda se nikad nije pretjerano svrstavao uz ovaj ili onaj hrvatski klub, Stipe Mesić je ipak izrazio nadu da će se Hajduk izvući iz sadašnje krize.

- Mislim da bi svaki Hajdukov igrač prije utakmice trebao obići i ovu izložbu

i salu s ovim veličanstvenim trofejima, to bi im svakako bio dodatni poticaj u igri za svoj klub - rekao je i dodao da mu se čini da je novo vodstvo ozbiljno zagrizlo u želji za Hajdukovim oporavkom.

Britanski veleposlanik podsjetio je da je utakmica između Hajduka, koji je nastupio pod imenom tima NOVJ, odigrana u talijanskom Bariju 23. rujna 1944. godine, a završila pobjom britanske momčadi. Susret je promatrao 40 tisuća gledatelja i to je bio jedan od najvećih sportskih događaja u svijetu za vrijeme II. svjetskog rata. Osim tog međunarodnog nogometnog susreta Hajdukovci su, s petokrakom na dresovima, odigli i seriju utakmica na našem oslobođenom teritoriju.

Nogometni klub Split

Obnovljen spomenik partizanima

• Novi zahtjev da grad Split ponovno dobije ulicu ili trg koji će nositi ime Prvog splitskog partizanskog odreda

Braća Slaven i Josip Žužul, građevinski poduzetnici, vlasnici tvrtke Skladgradnja, dovođenjem Nogometnog kluba Split u Drugu ligu medijski su doživjeli pravi marketinški plasman, piše Jutarnji list. Najnovija vijest da je obnovljen spomenik poginulim partizanima u Ruduši u

blizini Sinja. Time će se plasirati u prvu ligu kad je riječ o političko-povijesnom brandu Nogometnog kluba Split, čija je momčad još 12. kolovoza 1941. otišla u Prvi splitski partizanski odred i većina i poginula.

Žužuli imaju uspješnu građevinsku

tvrtku i uspješan nogometni klub koji su očito odlučili dovesti i do Prve lige jer su ga nedavno spasili od stečaja i u njega uložili 2,9 milijuna eura!

Sve za sponzore

Da bi se nekadašnjem radničkom

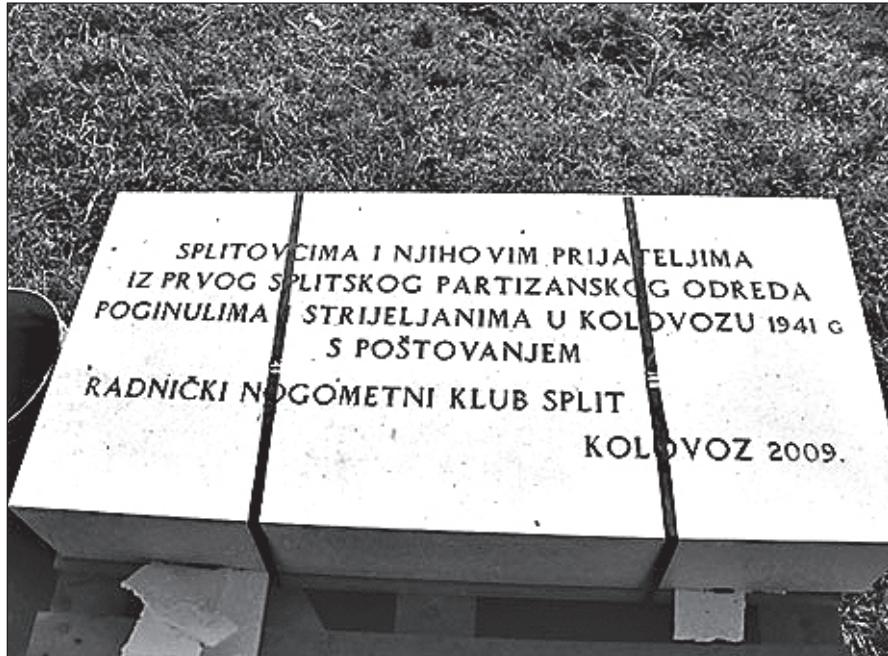
U povodu 68. godišnjice strijeljanja 24 pripadnika Prvog splitskog partizanskog odreda, kod obnovljenog spomenika u Ruduši kod Sinja održana je komemoracija kojoj su prisustvovali i položili vijence predstavnici antifašista Splita, Trogira, Makarske i Sinja. Nataša Poparić iz sinjske udruge antifašista posebno je zahvalila Hvidri Splita, čiji su predstavnici položili vijenac na obnovljeni spomenik u Ruduši, manifestirajući tim činom jedinstvo žrtve antifašista iz Drugog svjetskog rata i hrvatskih branitelja Domovinskog rata.

nogometnom klubu Split vratili ugled, popularnost, a time i publika, što sve zajedno otvara vrata sponzora bez obzira na političko opredjeljenje - Žužuli su mudro spremni kao najveći humanisti i demokratski intelektualci »preoblikovati« klub u nekadašnji RNK Split, pa i na njegovim autobusima стоји то име »svjetlih revolucionarnih tradicija«.

Inače, Žužuli su imotske provenijencije i NK Splitu su dali sve prerogative potrebne za funkcioniranje u neovisnoj Hrvatskoj.

Tko se čudi spomeniku?

Iako ima i takvih, nepoštano je zamjerati inicijativi da se u Ruduši obnovi spomenik partizanima jer najveći dio povijesti NK Splita oslanja se na legendu Vicka Krstulovića koji je u bivšoj Jugoslaviji bio

čisti pandan onoj drugoj legendi - **Anti Jurjeviću Baji.**

Vicko Krstulović vodio je Prvi splitski

partizanski odred pa se spomeniku Žužulovih čude oni koji govore o ustaškim strijelanjima partizanskih splitovaca.

G.A.

Uz podršku sudionika skupa na Ruduši na 68. godišnjicu strijeljanja 24-ero boraca Prvog splitskog partizanskog odreda, Gradskom vijeću Splita upućen je novi zahtjev da se jednoj splitskoj ulici da ime po tom odredu. Ulica takvog naziva postojala je do 1992. godine, ali su je gradske vlasti preimenovale u Ulicu hrva-

tske ratne mornarice, a Split je do danas ostao jedini grad u Hrvatskoj koji nema ni jednu ulicu iz doba antifašističke borbe. Zahtjev za povratak uspomene na Prvi partizanski odred gradske su vlasti već jednom odbile, obećavši da će kad se izgradi novi sportski centar na Brodarici, jedan park ili trg nositi to ime.

Zadar

Da nije bilo Josipa Broza Tita, Zadrani bi danas govorili talijanskim jezikom, a **Zvonimir Vrancić** ne bi bio gradonačelnik već sluga. Ni jedan gradonačelnik Zadra od '91., za razliku od drugih hrvatskih gradova, nije htio obilježiti Dan antifašističke borbe ili Dan oslobođenja Zadra postavljanjem vijenca pod petokraku »jer je ona simbol pod kojim su počinjeni zločini«, a zar zločini nisu počinjeni i u Domovinskom ratu? - rekao je **Nikola Budija** na skupštini Društva »Josip Broz Tito«, održanoj u 16. rujna u Zadru.

- Nitko ne osporava da je u NOB-i bilo i zločina, kao i u Domovinskom ratu, no nikome od političkih čelnika ne pada na pamet da ne obilježi povijesne datume Domovinskog rata zbog nekolicine zločinaca. Tako treba činiti i s povijesnim datumima

RIVA - TITU

NOB-e, jer je antifašizam doveo Hrvatsku do slobode i do njene najveće teritorijalnosti u povijesti – zaključio je Budija.

Predsjednik Društva **Bare Juraga** izvještio je da Društvo financijski ne podržavaju ni Grad ni Županija, dok je **Jakov Jukić** naglasio da je Tito bio jedini naš državnik koji se znao suprotstaviti svemu što nije bilo demokratsko, te je pozvao stotinjak nazočnih da utječu na mlade ljude da »prihvate Titovo revolucionarno i političko opredjeljenje«.

Na skupštini Društva »Josip Broz Tito« pljeskom je popraćen i govor **Nikole Dobre**, predsjednika županijske Udruge antifašističkih boraca koji je kazao da borce NOB-e i branitelje iz Domovinskog rata treba izjednačiti u svim pravima.

- Kako je vladavina NDH mogla biti

•Skupština Društva »Josip Broz Tito« Zadar

Članovi Društva »Josip Broz Tito«, koji su u Zadru osnovani i registrirani prije godinu dana, su kao jedan od glavnih ciljeva postavili da se zadarskoj rivi vrati ime Obala maršala Tita, te da se nekoliko zadarskih ulica nazovu imenima vezanima uz NOB.

domoljubna kada je pola Hrvatske pripojeno Mussoliniju? Mnogi ne razumiju ulogu Tita u stvaranju Hrvatske. Danas se Bleiburg spominje kao neko ubijanje, ali upravo Jasenovac i drugi logori smrti su bili uzrok zbog kojeg su zločinci nastradali na Bleiburgu – zaključio je Dobre.

L.K.

Do Kamenog cvijeta nije došao

Zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, posjetio je 24. rujna prvi put područje nekadašnjeg ustaškog logora u Jasenovcu, gdje se u pratinji 300 svećenika zadržao u polusatnom razgledavanju postave muzeja, ali do najistaknutijeg simbola Jasenovca, Kamenog cvijeta, nije došao. Kardinal Bozanić se uputio stazom prema spomeniku, no zaustavio se kod makete logora, dvjestotinjak metara od Kamenog cvijeta.

Odustajanje od odlaska do spomenika iznenadilo je okupljene novinare koji nisu niti doznali konkretni razlog, osim što je ravnateljica muzeja mr. sc. Nataša Jovičić pojasnila da su se puno dulje zadržali u razgledavanju postava muzeja te da su smatrali da je važnije da kardinal vidi sadržaj muzeja i bazu podataka o žrtvama logora.

Djelatnici spomen-područja darovali su mu knjigu s popisom 72.000 žrtava u kojoj uz svako ime postoje svi podaci.

O Jasenovcu je Bozanić govorio u propovijedi u mjesnoj crkvi, oko kilometar udaljenom od samog Spomen-područja.

»Ovdje u Jasenovcu osjećamo duboku bol zbog svih žrtava, a posebno zbog onih koji su ovdje trpjeli i bili ubijeni od strane pripadnika hrvatskoga naroda, a još više od strane pripadnika Katoličke Crkve. Iako prepoznamo grijeh onih koji su nedostojno nosili katoličko ime, Katolička Crkva nikada u tome i takvim zločinima nije sudjelovala niti ih je podupirala. Štoviše, iako neki žele Crkvi pripisivati propust "nečinjenja", toliko je pokazatelja kako su se predstavnici Crkve i njezini vjernici na razne načine u teška vremena protivili nečovječnoj ideologiji koja je bila usmjerena prema drugomu čovjeku, a osobito prema pripadnicima židovskoga i srpskoga naroda, prema Romima, ali i političkim neistomišljenicima iz hrvatskoga naroda«, rekao je Bozanić.

»Ne smijemo zaboraviti dragocjeni uzor

Kardinal Bozanić razgledao je Muzej u društvu ravnateljice mr. sc. Nataše Jovičić

hrabrih svjedoka, među kojima je, nedvojbeno, najuzorniji blaženi Alojzije Stepinac. Istina o njemu prešućivana je, zatim iskrivljivana, da bi se - prekrivena plaštem laži - morala i još uvijek mora probijati do pameti i srdaca novih naraštaja.«

»Dobro znamo«, dodaje Bozanić »koliko su bile upravo žrtve jasenovačkog logora iskorištavane u svrhu stigmatiziranja hrvatskoga naroda kao genocidnoga naroda i hrvatske države kao nepoželjne jedinice. Znamo da su zlorabe išle do mjere opravdavanja mnogih ubijanja i zločina koji još uvijek nisu dobili svoje pravo ime; i to ne samo neposredno nakon Drugoga svjetskog rata nego i u sve vrijeme komunističkoga režima, kao i u pripremanju i provođenju agresije i nasilja u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini osamdesetih i devedesetih godina prošloga stoljeća.«

»Dobronamjernomu čovjeku ne može biti jednostavno ni razumjeti, a kamoli prihvati tumačenje da su žrtve Bleiburga i "križnih

putova" posljedica onoga što je ustaški režim počinio u Jasenovcu«, kaže Bozanić i napominje da je još »nerazumljivije da se danas s političkim pozornica, bez posljedica za javno izgovorenju laž, propagira da je Katolička Crkva uporište ustaštva.«

Bozanić je zatim u Jasenovcu rekao i ovo: »I dok ovdje s kršćanskim pijetetom molimo, spominjući se žrtava ustaškoga režima, s ovog mjesta dižemo svoj vapaj i za istinom o žrtvama komunističkoga režima, jer nažalost još uvijek se u nas taji, skriva i niječe zločin komunizma učinjen tijekom rata, porača i sve vrijeme njegove strahovlade. Postavlja se pitanje zašto, i poslije devetnaest godina od demokratskih promjena, još uvijek nema popisa žrtava komunizma, ni dužnih obilježja, niti doličnih spomena. Tko to prijeći, tko se tome suprotstavlja? Zašto se kod nas do danas nije poradilo na provedbi Rezolucije Europskog parlamenta o europskoj savjeti i totalitarizmu, od 2. travnja ove godine, u kojoj se jasno obrazlaže kako je pomirenje krajnji cilj otkrivanja i ocjenjivanja zločina počinjenih od strane komunističkih totalitarnih režima?«

»Nismo došli ovamo radi raspravljanja i polemiziranja. Ne dolazimo iznijeti - premda to od nas neki i dalje traže - isprike, opravdanja, očitovanja, neka politička stajališta. Upravo su ona, oslonjena na neistinu, često zagadila istinu«, kazao je Bozanić i zaključio: »Kada su i Katoličku Crkvu u Hrvatskoj ideolozi s raznih strana poučavali što treba činiti u odnosu na Spomen-područje u Jasenovcu, zaboravljali su da je Crkva nositeljica istine, bez obzira na grešnost njezinih vjernika, grešnost za koju se kajemo svakoga dana nastojeći biti bolji naslijedovatelji Isusa Krista.«

Skandalozno izjednačio antifašiste i naciste

Kardinla Bozanić je baš u Jasenovcu našao za potrebno relativizirati zločine Knacifašista, odnosno ustaša i izjednačiti ih s partizanskim, što je sablaznilo mnoge antifašiste i objektivne ljude. On je za partizansku borbu kazao da »ide uz bok s nacističkom«.

Da bi bilo jasno što je točno izrekao citiramo dio jasenovačke propovijedi zagrebačkog nadbiskupa, koja je, namjerno ili ne, uglavnom bila prešućena u izvještajima medija iz Jasenovca:

»Nije posrijedi ni sama ideološka zasljepljenost i strahote partizana i komunističkih vlastodržaca pod vodstvom Josipa Broza Tita, koji do današnjega dana - pod krnikom antifašizma - ne želete priznati i preuzeti odgovornost za nečovječnost koja ide uz bok s nacističkom. Tu se suočavamo s otajstvom zla.«

Slavko Goldstein u otvorenom pismu kardinalu

Zašto izjednačujete Jasenovac i Bleiburg

Ugledni povjesničar i publicist Slavko Goldstein uputio je u »Jutarnjme listu« otvoreno pismo kardinalu Josipu Bozaniću, ističući da ga je obradovalo kad je čuo da dolazi u Jasenovac na čelu hodočašća, u pratinji 300 svećenika zagrebačke nadbiskupije.

»Međutim, do spomenika niste došli. Iz Muzeja ste zaista pošli prema spomeniku i kripti, ali ste zastali na pola puta, kod velike makete koju ste razgledali, a zatim se okrenuli i vratili natrag u Edukacioni centar. Propustili ste izraziti pijetet žrtvama na mjestu gdje se to čini u Jasenovcu i na svim skupnim stratištima svijeta - nad kriptom pod kojom leže ostaci pogubljenih. Nijednom riječi niste objasnili taj neočekivani postupak.

Neshvatljivo je da Vam se desio takav propust, kojim ste okrnjili tako lijepu i plemenitu zamisao. Zašto?« - upito je Goldstein.

»Ako se iz protokola već željelo nešto ispustiti, zar se baš "moralo" ispustiti ono bitno, središnji čin cijelog hodočašća - dolично poštovanje nevinim žrtvama?« - kazao je Goldstein i napomenuo da su papa Ivan Pavao II. i papa Benedikt XVI. klečali i molili se pred spomenikom u Auschwitzu i da je ta njihova simbolička gesta zauvijek upamćeni povijesni čin.

Goldstein je podsjetio i na Bozanićeve riječi: »Spominjući sve žrtve ustaškog režima, s ovog mjesta dižemo svoj vapaj i za istinom o žrtvama komunističkog režima jer, nažalost, još uvijek se u nas taji, skriva i niječe zločin komunizma...«

Molim Vas, gospodine nadbiskupe, tko to u ovoj zemlji »taji, skriva i niječe zločin komunizma«, upitao je Goldstein i dodao: »Ako samo bacite letimični pogled na novinske naslove unatrag posljednjih 20 godina, uvjerit ćete se da je o zločinima komunizma pisano i da se još uvijek piše barem deset puta više nego o zločinima ustaškog fašizma.

Na kraju Goldstein, uz ostalo zaključio: »Kroz cijelu Vašu propovijed provlači se izjednačavanje Jasenovca i Bleiburga, nivelacija i simplifikacija s kojom se

Predsjednik RH Stjepan Mesić *Relativiziranje zločina*

To je relativiziranje zločina. Dobro je što je kardinal bio u Jasenovcu, ali nije trebao mijesati dvije stvari. To bi bilo isto kao da su se Nijemci došli pokloniti u Auschwitz, pa onda tražili da se prebroje žrtve bombardiranja Dresdена. Niti se ideologije mogu pomiriti niti žrtve spajati.

osobno nikako ne mogu složiti. Sa stanovišta religije zločin je uvijek zločin, ali sa stanovišta povijesti, etike i pravde radi se o dva bitno različita zločina koje pomnija analiza ne može izjednačiti. Jasenovac je zločin genocidnog masovnog ubijanja civilnih pripadnika triju naroda - Srba, Roma i Židova - i zločin političkog terora nad neistomišljenicima iz redova vlastitog naroda; Bleiburg je ratni zločin masovnog ubijanja razoružanih zarobljenika četiriju vojski - oružanih snaga NDH, njemačkog Wehrmacht-a, slovenske bele garde i srpsko-crngorskih četnika - koje su četiri godine ratovale na strani Zla.«

Kardinal je posjetio Spomen-područje u pratnji 300 svećenika

Član Savjeta spomen-područja
mr. sc. Ivan Fumić

Bozanić se bavio politikom

Dobro je što je kardinal Bozanić konačno došao u Jasenovac, ali jednakako kao što je u svom obilasku Spomen-područja došao na pola puta do Kamenog cvijeta i iznenada se vratio natrag, tako je općenito tamo obavio pola posla. Bozanić se bavio politikom, umjesto onim zbog čega je u Jasenovac došao - da se pokloni žrtvama Jasenovca, i ne samo njima. Doći u Jasenovac pa govoriti o komunističkim zločinima, neprimjereno je i neusporedivo. Neprimjereno je spominjati Bleiburg u Jasenovcu jer se radi o neusporedivim stvarima i zato što Bleiburg »nije pao iz vedra neba«, nego mu je prethodio čitav rat i zločini počinjeni tijekom njega. Kardinal se nipošto ne bi smio povoditi za pojedincima poput biskupa Jurja Jezerinca ili Slobodana Štambuka.

Predsjednica SABA
dr. sc. Vesna
Čulinović-
Konstantinović

Trebao bi posjetiti i Jadovno

Jasenovac nije mjesto za spominjanje komunističkih zločina. Iako se kardinala u Jasenovcu očekivalo i puno ranije, dobro je da se tamo konačno pojavi. Međutim, nije trebao spominjati različite zločine u istom kontekstu i izjednačavati ih. Jedan zločin ne opravdava drugi, a Bozanić bi trebao posjetiti i Jadovno, koje je prethodilo Jasenovcu i u kojem je u samo tri mjeseca pobijeno 40.000 ljudi.

KARDINALOVA KARDINALNA POGREŠKA

Čitava Hrvatska više od pola stoljeća očekivala je posjet prvog čovjeka »Crkve u Hrvata« balkanskom Auschwitzu - hrvatskom Jasenovcu. Konačno, on se u četvrtak 24. rujna 2009. godine i dogodio, no umjesto isprike, dubokog naklona žrtvama i tihe molitve, kardinal se retorikom rigidnog hrvatskog desničara obrudio na Tita, hrvatski antifašistički partizanski pokret i komuniste od kojih je velika većina ostavila svoje kosti upravo na jasenovačkom tlu; napislijetu izjednačio je komunizam s fašizmom i nacizmom. Između ostalog kazao je, spominjući hrabrim svjedokom najuzornijeg blaženog Alojzija Stepinca i ovo: »Žrtve u jasenovačkom logoru vape za istinom, one vape za istinom i o našemu Blaženiku«.

Zato istine radi, spomenimo i neke historiografske činjenice od kojih se bježi kao vrag od tamjana. »Katolički list« br. 25., tečaj 92. u četvrtak 26. lipnja 1941. na naslovnicu u skladu s nalogom ustaškog ministra Artukovića donosi slijedeću ustašku odredbu: »Poglavnika izvanredna zakonska odredba i zapovijed«; gdje se između ostalog kaže:

»Budući Židovi šire lažne vijesti u svrhu uznenimiravanja pučanstva te svojim poznatim spekulativnim načinima smetaju i otežavaju opskrbu pučanstva, to se kolektivno za to smatraju odgovornima i prema tome će se proti njima postupati

i spremati ih povrh kazneno pravne odgovornosti uzatočenička zbiralista pod vedrim nebom«.

Iako je ministar unutarnjih poslova dr. Andrija Artuković 26. lipnja 1941. dao »Nalog« u svezi Poglavnike izvanredne odredbe i zapovijedi o obavezi objavljivanja iste u svim novinama, putem radio postaja, plakatiranja po gradovima i proglašavanju po općinskim poglavarstvima, dok se vjerske vlasti samo »umoljavaju« da ovu odredbu daju proglašiti po duhovnim pastirima, »Katolički list« promptno i bez zadrške objavljuje slijedeću preporuku:

»Daje se na znanje veleč. pastoralnom svećenstvu koje neka gornju Zakonsku odredbu proglaši narodu sa propovjedaonicu u prvi dan, kada se narod u punom broju skupi u crkvi. t Alojzije, v. r. nadbiskup«.

Na prijedlog ministra pravosuđa i bogostvrlja NDH dr. Pavla Cankija svojom odredbom oč. broj 111-Zsl- 1944., pod tek. br. 552-Zsl. Stepinac Alojziju, nadbiskupu zagrebačkom dodjeljen je 1944. godine od Poglavnika »Red za zasluge - Velered sa zvezdom«, uz slijedeće obrazloženje u službenom NDH glasilu »Narodnim novinama«:

»Što se kao metropolit zagrebački odlučno uz protivio odnarodnjivanju međumurskog hrvatskog pučanstva posredstvom stranih svećenika i što je prosjeđdovo zbog neprijateljskog bombardiranja nezaštićenog zagrebačkog građanstva. Što

je kao nadbiskup razkrinkavao u zemlji i izvan zemlje odmetnike s područja Nezavisne države Hrvatske«.

Rimokatolička crkva u Hrvatskoj se nikad nije odrekla tog odlikovanja koje je ustaški krvnik Pavelić dodjelio katoličkom poglavaru, niti su predsjednici Hrvatske biskupske konferencije taj čin odbacili ili se od njega ogradiili, pa slijedom toga Stepinac iako ga se danas smatra ili naziva »blaženikom«, ostaje (u povijesti i danas) »zaslužnim« građaninom jedne kvislinške fašističke tvorevine s rasnim zakonodavstvom. Zbog mnogih »zasluga« koje su on, njegovi biskupi i svećenstvo činili u korist ustaške NDH kardinal je učinio kardinalnu pogrešku kada je izostavio toliko željenu ispriku žrtvama, no on je usred Jasenovca ponudio revanšizam i povijesni revizionizam rigidne hrvatske desnice. Takav čin doista vrijeda žrtve ustaškog terora i njihove potomke te je korak unatrag u priznavanju i suočavanju Rimokatoličke crkve s povijesnom istinom i prihvaćanjem moralne odgovornosti za nedjelu i propuste jednog dijela katoličkog klera u najcrnijim vremenima hrvatske povijesti. Posjet primasa hrvatske Rimokatoličke crkve Jasenovcu stoga nema povjesnu važnost jer nije ispunio očekivanja potomaka žrtava i hrvatske antifašističke tradicije kao temeljne vrijednosti hrvatske državnosti.

Alen Budaj,
direktor Margelova instituta

Vjerski portal »Križ života«

KARDINAL SE TREBAO UGLEDATI NA PAPE

Vjerski portal »Križ života« ocijenio je da je Bozanićev posjet Jasenovcu bio »konfuzan i nedorečen« te da je kardinal »zastao na pola puta, okrenuo se i propustio poklon žrtvama kod Kamenog cvijeta«.

Urednik portala *Hrvoje Cirkvenec* piše: »Prolazim li ulicom i dalje vidim na fasadama kuća previše ucrtanog ustaškog znakovlja, na koncertima pojedinih pjevača, kojima europske države zabranjuju javne nastupe, previše je podignutih desnica i ustaških povika, a na stadionima tijekom i nakon utakmica često čujem ustaško-rasističke povike koji pozivaju na istrebljenje ovog ili onog naroda«.

»Da su i mlađi naraštaji u samoj Crkvi krivo poučeni, pokazuje i moj osobni dodir s ustaškom ikonografijom na Kaptolu u Zagrebu. Tijekom mog kratkog boravka u Bogosloviji 2001. godine, gdje se odgajaju budući mlađi naraštaji svećenika, upravo je

jedan od bogoslova na noćni ormarić po-kraj kreveta s ponosom postavio poveću sliku Ante Pavelića. Dakako, treba odmah reći kako ni svi bogoslovi, ni svi svećenici i katolici laici ne favoriziraju ustaški pokret (hvala Bogu)! No i dalje je previše onih koji obožavaju Pavelića i pomno čuvaju granice Nezavisne Države Hrvatske, bilo u svom srcu, novčaniku ili ladici.«

»Iz svih tih razloga« piše Cirkvenac, »radovao sam se što će kardinal Bozanić sa svećenima doći u Jasenovac i pokloniti se svim žrtvama sustava koji se previše zvao hrvatskim i koji je previše bio, a i danas je, podupiran i opravdavan od nekih članova Katoličke crkve«.

»Nakon što sam video protokol, a posebno govor kardinala Bozanića, ostao sam razočaran«.

»Ni papa Ivan Pavao II., a ni papa Benedikt XVI. nisu u Auschwitzu govorili o žrtvama

nakon rata, već su skrušeno i s punim pjetetom prema žrtvama nacizma uputili Bogu molitve, pa čak i pitanja«.

I kardinal Bozanić mogao je održati bez suvišnih tema kraći i prikladniji govor koji bi imao dublju poruku. Mogao je poput Benedikta XVI. reći kako mu ponestaje riječi nad groznim zločinima Drugog svjetskog rata te poput pape Ratzingera naglasiti sličnim riječima: Dolazim ovamo kao sin hrvatskog naroda i zato moram i mogu reći: morao sam doći ovamo!

Bez takve jasne poruke propuštena je prilika da prvi posjet Jasenovcu zagrebačkog nadbiskupa, na koji se ionako predugo čekalo, postane prekretnica za bolji život u Hrvatskoj i za novo shvaćanje ogromnih ustaških zločina. Ovako se bojim da ćemo i dalje gledati jednak broj ustaških znakova na fasadama kuća te slušati ustaške povike, ponekad i od onih koji se neopravданo nazivaju katolicima.

Mesić posjetio Titovu rodnu kuću

Na poziv Općine Kumrovec, predsjednik Republike Stjepan Mesić posjetio je 15. listopada Titovu rodnu kuću, bivši Spomen-dom boraca i omladine, zgradu bivše partiske škole, bivšu Titovu rezidenciju te sportski kompleks sagrađen za vrijeme Univerzijade.

- Što se tiče objekata u Kumrovcu, prvi razlog zašto su oni i danas prazni, devastirani i zapušteni, je političko zaziranje od imena Kumrovec jer se tu rodio **Josip Broz Tito**, a drugi je birokratska zatupljenost. Nitko se iz državnih institucija nije zainteresirao da sve te godine pribavi dokumente i nađe interesente koji bi uložili svoj novac i na najbolji način iskoristili ove objekte.

Svojim domaćinima, županu **Siniši Hajdašu Dončiću** i načelniku **Dragutinu Ulami**, predsjednik Mesić je obećao potporu u ubrzavanju spašavanja kumrovečkih objekata.

Ako državu ne zanimaju, objekte treba ustupiti lokalnoj samoupravi za javnu namjenu, rekao je predsjednik Mesić i obećao kako će se zauzeti da dođu ulagači, pa i strani, koji bi Kumrovec pretvorili u elitni svjetski turistički, ali

♦Predsjednik se upisao u knjigu dojmova

Predsjednik Mesić u Kumrovcu

i sportski centar, ne samo Hrvatske već ovoga dijela Europe.

Predsjednik Mesić posjetio je i rodnu kuću Josipa Broza Tita u kumrovečkome etnoselu.

»Ako procijenimo povjesnu ulogu Josipa Broza, njegove zasluge i greške, tada prevladava njegova pozitivna strana i Tito je jedinstvena povjesna ličnost. Njega poznaju od Aljaske do Australije, isto kao i u Aziji i Africi«, naglasio je predsjednik Mesić.

Pritom je podsjetio da je hrvatski narod spasio jedino antifašizam i posebno upozorio: »Da Hrvati nisu bili na strani antifašizma, što ovi ustašoidi ne mogu shvatiti, Hrvata bi nestalo.«

U knjigu dojmova u Titovoj kući Mesić je napisao: »Čestitam djelatnicima muzeja na trudu uloženom u održavanje objekta i eksponata.«

Predsjednik je poslije posjete Kumrovcu položio vijenac na spomenik hrvatskoj himni »Lijepa naša«.

Suradnja

DRUŽENJE ANTIFAŠISTA

♦Talijanski antifašisti žele uspostaviti prijateljske odnose s našim udrugama

Talijanski antifašisti iz Tarcenta posjetili su Rijeku, a tom prilikom primili su ih predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Rijeke predvođeni predsjednikom **Dinkom Tamarutom**.

Kako su naglasili **Emilio Catarossi** i **Silvano Culetto**, članovi sekcije A.N.P.I.-ja iz Tarcenta željeli su uspostaviti prijateljske odnose s riječkim antifašistima. Najstariji među njima 90-godišnji **Domenico Molinaro** bio je zapovjednik talijanske partizanske brigade iz Tarcenta u Drugom

svjetskom ratu, a pojedini članovi delegacije za vrijeme rata bili su pripadnici slovenskog 9. korpusa NOVJ.

Tamarut je kazao kako će se suradnja s talijanskim antifašistima iz Tarcenta nastaviti uzvratnim posjetom članova UABA Rijeka, a predsjednik komisije za međunarodnu suradnju UABA Rijeka prof. **Rastko Schwalba** upoznao je talijanske goste s poviješću Rijeke te ih je poveo u razgledavanje grada.

U Rijecu i Bakru boravili su i talijanski antifašisti iz sekcije A.N.P.I. Ronchi

u uzvratnom posjetu UABA Pećine. Ove dvije udruge antifašista iz susjednih zemalja, naime, temeljem Povelje o prijateljstvu i suradnji već dugi niz godina organiziraju obostrane posjete antifašista na međunarodnom nivou, sa ciljem razmjene iskustva, jačanja međusobne suradnje te njegovanja dugogodišnjeg prijateljstva. Talijanske antifašiste iz Ronchi u Bakru su primili gradonačelnik **Tomislav Klarić** i članovi UABA Bakra.

A. Petrac

Počelo je prije 70 godina

◆Ceremoniji u Poljskoj prisustvovalo 18 premijera europskih zemalja među kojima i predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor

UGdañsku u Poljskoj 1. rujna obilježena je 70. obljetnica početka Drugog svjetskog rata. Ceremonija je održana na poluotoku Westerplatte gdje su Nijemci 1939. napali poljske vojnike, čime je započeo najstrašniji ratni sukob u povijesti u kojem je živote izgubilo gotovo 60 milijuna ljudi.

Poljski premijer **Donald Tusk** pozdravio je sve visoke goste, 18 premijera te brojne ministre vanjskih poslova, među kojima i hrvatsku premijerku **Jadranku Kosor**. Predstavnici europskih zemalja time su još jednom zajednički osudili sve strahote fašizma i nacizma i naglasili da se zlo više ne smije ponoviti te da današnja suvremena Europa počiva na temeljima antifašizma.

Svečanosti su prisustvovali i poljski predsjednik **Lech Kaczynski**, ruski premijer **Vladimir Putin**, njemačka kancelarka **Angela Merkel**, francuski premijer **Francois Fillon**, ukrajinska premijerka **Julija Timošenko**, predsjednik Europskog parlamenta **Jerzy Buzek**, švedski premijer i predsjedatelj EU-a **Fredrik Reinfeldt** i brojni drugi.

Njemačka kancelarka Merkel, koja je sjedila uz ruskog premijera Putina, govorila je o strahotama holokausta i upozorila na vrijednosti nove, ujedinjene Europe.

»Prije 70 godina njemačkim napa-

Njemačka i hrvatska premijerka odaju počast žrtvama

dom na Poljsku otvoreno je najtragičnije poglavje u povijesti Europe«, rekla je Merkel, dodavši da je rat koji je počela Njemačka »izazvao patnje golemog broja ljudi, godine kršenja ljudskih prava, ponižavanje i razaranja«.

»Klanjam se žrtvama iz Drugog svjetskog rata«, kazala je Merkel pred europskim i svjetskim čelnicima koji su doputovali u Gdañsk obilježiti se-

damdeset godina od izbijanja rata. »Mir je promijenio Europu poslije terora i žrtava u Drugom svjetskom ratu«, kazala je Merkel.

»Govorim na mjestu gdje su počele borbe u Drugom svjetskom ratu, koje su bile najteže u povijesti. Na sreću, danas govorimo o drugoj Europi, Europi bez podjela i ksenofobije, u kojoj europske države surađuju«, naglasio je Putin.

Francuski premijer Francois Fillon također je istaknuo važnost stvaranja »novog svijeta« a ukrajinska premijerka Julija Timošenko prisjetila se povijesnih okolnosti koje su uzrokovale najstrašniji rat u povijesti.

Švedski premijer i predsjedatelj EU-a Fredrik Reinfeldt kazao je da je u rano jutro 1. rujna 1939. počeo napad na Westerplatte, što je poslije rezultiralo ratnim razaranjima i brojnim žrtvama, najtežim sukobom u povijesti.

»Bila je to bolesna lekcija za cijelu Europu«, kazao je Reinfeldt, naglasivši važnost demokracije i sadašnje europske suradnje, koja je zamjenila ekstremizam i sukobe.

Svečanosti su prisustvovali i ratni veterani iz cijelog svijeta, koji su odaли počast žrtvama Drugoga svjetskog rata.

Sudionici skupa u Gdañsku

G.A.

Izjava predsjednika RH Stjepana Mesića

Sjećanja na žrtve ne smiju nestati

♦Užasi Drugoga svjetskog rata, kojih se na 70-tu obljetnicu njegova početka sjećamo i moramo sjetiti, obvezuju sve u svijetu da pojačaju napore za učvršćenje mira, stabilnosti i smanjivanje golemih zaliha naoružanja

Predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić** uputio je 1. rujna, povodom obilježavanja 70. obljetnice napada nacističke Njemačke na Poljsku i početka Drugog svjetskog rata, izjavu za javnost sljedećeg sadržaja:

»Prvoga rujna navršava se sedam desetljeća od napada nacističke Njemačke na Poljsku, sudbonosnoga događaja koji je označio uvod u Drugi svjetski rat. U tome sukobu koji je trajao gotovo punih šest godina život je izgubilo 60 milijuna ljudi. Osim po dugotrajnosti i enormnim ljudskim gubicima i razaranjima, te stradanjima civilnoga stanovništva koje nije bilo na neposrednim crtama vojnog sukoba, Drugi će svjetski rat ostati zapamćen kako po tome što je pod njegovim okriljem rasistički zaluđeno vodstvo Trećega Rei-

cha pokušalo provesti i dobrim dijelom provelo program sustavnog uništavanja Židovskoga naroda, tako i po tome što je završen prvom i do sada jedinom upotrebljom nuklearnoga oružja.

Pripadam generaciji suvremenika Drugoga svjetskog rata i iz vlastitoga iskustva znam kakve je patnje i stradanja donio. Upravo zato pokušavao sam uraditi sve što je bilo moguće, kako raspod jugoslavenske federacije koji je bio neizbjježan, ne bi bio praćen ratom. Jednako tako, uložio sam sve svoje napore, osobito otkako sam na položaju predsjednika Republike Hrvatske, da se ratne rane iz sukoba koji je bio nametnut zalječe, da se krivci za počinjene ratne zločine – baš kao i nakon Drugoga svjetskog rata – privedu pravdi i da se u regiji ponovo

stvorí klima uzajamnoga povjerenja i razumijevanja.

Generacija sudionika i suvremenika Drugoga svjetskog rata polako nestaje. Ono što, međutim, ni pod kojim uvjetima ne smije nestati, to je sjećanje na žrtve zločinačkih naci-fašističkih režima i njihovih saveznika, ma kako se zvali, te na strašni ratni sukob i na veličinu i slavu pravedne i opravdane borbe za slobodu i protiv okupatora.

Užasi Drugoga svjetskog rata, kojih se na 70-tu obljetnicu njegova početka sjećamo i moramo sjetiti, obvezuju sve u svijetu da pojačaju napore za učvršćenje mira, jačanje stabilnosti i smanjivanje golemih zaliha naoružanja, te – u krajnjoj liniji – za stvaranje svijeta slobodnoga od nuklearnoga oružja«.

Zadar

PIJETET S IDEOLOŠKOM ZADRŠKOM

♦Gradski čelnici ni za 66. godišnjicu povijesnih odluka ZAVNOH-a nisu položili vijenac na spomenik borcima NOR-a

Obilježavajući 66. godišnjicu odluke ZAVNOH-a prema kojoj su Istra, Rijeka, Zadar i otoci vraćeni matici Hrvatskoj, predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije i Društva »Josip Broz Tito« položili su na Gradskom groblju vijenac na spomenik oslobođiteljima iz 1944. godine i kod

središnjeg križa poginulim braniteljima u Domovinskom ratu

U spomen na povijesnu odluku i pale u borbi protiv fašizma i nacizma vijenac je položilo i izaslanstvo Grada Zadra, ali – kao i u sličnim prigodama vezanim za antifašističku borbu – samo na spomenobilježe na Narodnom trgu.

Na upit novinara zašto izaslanstvo i ovaj put nije položilo vijenac kod spomenika borcima NOR-a na Gradskom groblju, gradonačelnik **Zvonimir Vrančić** rekao je da »slavimo antifašizam, a ne komunizam, život u slobodnoj hrvatskoj državi, a ne u Jugoslaviji. Potpuno oslobođenje Zadra bio je proces, koji je, simbolički, počeo 25. rujna 1943., a završio 5. kolovoza 1995. godine, od kada je napokon počeo živjeti slobodno u slobodnoj hrvatskoj državi«.

»Stoga odajemo priznanje i dužni pijetet svima koji su sudjelovali u oslobođanju Zadra u Drugom svjetkom ratu na antifašističkoj strani i onima koji su mu omogućili život u slobodnoj demokratskoj državi«, glasilo je gradonačelnikovo objašnjenje s ideoološkom zadrškom.

Jedan od rijetkih preživjelih pripadnika 19. dalmatinske brigade koja je oslobođila Zadar, **Bare Juraga**, smatra da na taj način gradske vlasti obezvređuju žrtvu tisuću boraca koji su dali život u borbi protiv fašizma, te da Zadar jedini u Dalmaciji ne priznaje partizane kao oslobođitelje.

A.Z.

Gradonačelnik na Narodnom trgu, a delegacija antifašista na Gradskom groblju

OSLOBOĐENJE DALMACIJE

•Ofenziva 8. korpusa za oslobođenje Dalmacije počela je prvi dana rujna 1944. godine napadom 26. dalmatinske divizije s Visa na srednjodalmatinske otoke

Zbog sve lošije opće situacije, 1. rujna 1944. godine, njemačko zapovjedništvo na Balkanu (nisu namjeravali brzo napustiti Dalmaciju, njenu obalu i otoke, nego je braniti), zapovijedilo je da napuste samo srednjodalmatinske otoke. Ali, zbog krize koja je zahvatila frontu u Jugoslaviji i zbog naglog gubitka srednjodalmatinskih otoka, 10. listopada nerprljatelj se s jačim snagama povlači na crtu Knin-Mostar-Sarajevo – operacija poznata kao »Jesenja bura«.

S Visa je vrhovni komandant maršal Tito neposredno rukovodio operacijama prodora u Srbiju i nadgledao pripreme Viške operativne grupacije za početak ofenzive. Tito je krajem kolovoza 1944. godine zapovijedio Štabu 26. divizije da se snage pripreme za početak oslobođenja Dalmacije. Potom je Tito, 18. rujna napustio Vis i otišao u Moskvu, pa u Krajuv i u Beograd, a na otoku su ostali članovi VŠ, AVNOJ-a i NKOJ-a; oni su otišli 20. listopada.

Tito: »Tuđe nećemo...«

Ofenziva s Visa počela je odmah nakon govora maršala Tita 1. dalmatinskoj brigadi 12. rujna 1944. godine kada je na viškoj rivi rekao »Tuđe nećemo, ali svoje ne damo!«, maksima koja je vodila borce sve do oslobođenja Istre i do Soče 8. svibnja 1945. godine. Po planu 26. divizije, a uz suglasnost maršala Tita i Štaba 8. korpusa, najprije se išlo na oslobođenje srednjodalmatinskih otoka, a onda na kopno i zajedno s drugom grupacijom 8. korpusa (9., 19. i 20. divizijom) osloboditi Dalmaciju. Ukupno je s Visa krenulo 13.500 boraca NOV Hrvatske. Saveznici se nisu angažirali u kopnenim borbama, nego su podržavali Višku operativnu grupaciju ratnim brodovima, topništвom i zrakoplovstvom. U zrakoplovnim snagama bile su angažirane 1. i 2. eskadrile NOV-a s aerodroma na Visu i u južnoj Italiji.

Cim je maršal Tito 7. rujna izdao zapovijed za ofenzivu, 12. rujna 1944. godine s Visa su krenule 1. i 12. dalmatinska brigada na Brač i razbile glavninu 750. puka njemačke 118. lovačke divizije. Brač je oslobođen 18. rujna. Onda se 1. dalmatinska prebacila na Hvar i njega oslobodila 21. rujna. Treća prekomorska je oslobođila Korčulu, onda je 11. dalmatinska oslobođila Pelješac i s 1. brigadom

prebacila se na kopno kod Neuma, porazili su glavninu 369. legionarske divizije kod Vukovog Klanca 22. listopada. Radi političkih razloga i dogovora s Pavelićem, 369. legionarska nije rasformirana, nego je popunjena njemačkim vojnicima, ustvari nije više bila čisto legionarska, iako je naziv ostao isti. Njemački su zapovjednici, da bi opravdali poraz, tvrdili da je »partizanima kod Neuma pomagala saveznička vojska i flota...« – a nije bilo nikoga.

Dubrovnik je oslobođen 18. listopada zajedničkim djelovanjem 2. dalmatinske brigade i 29. hercegovačke divizije. U oslobođenju Dubrovnika učestvovao je Dubrovački i Konavoski partizanski odred. Veliki je uspjeh postigla 2. dalmatinska, što je u Popovom polju porazila oko 2.000 hercegovačkih četnika, koji su kanili upasti u Dubrovnik, i spojiti se s tamošnjim savezničkim snagama koje su došle po odobrenju maršala Tita. Naime, u dogovoru s Londonom (kraljem Petrom II. Karađorđevićem i izbjegličkom vladom), četnički vojvoda Lukačević okupio je kod Trebinja 4.500 četnika i krenuo na Dubrovnik da ga zauzme, a tu je trebala doći i engleska vojska. Međutim, poraženi su od Titovih partizana, tako da Dubrovnik nije ušao u sastav Velike Srbije, što je bila nakana protivnika NOP-a i maršala Tita. Dubrovnik je, zahvaljujući Titovoj NOV, ostao hrvatski.

Za to vrijeme na kopnu je ofenzivna grupacija 8. korpusa najprije počela opći napad na prometnice, a onda i na osvajanje

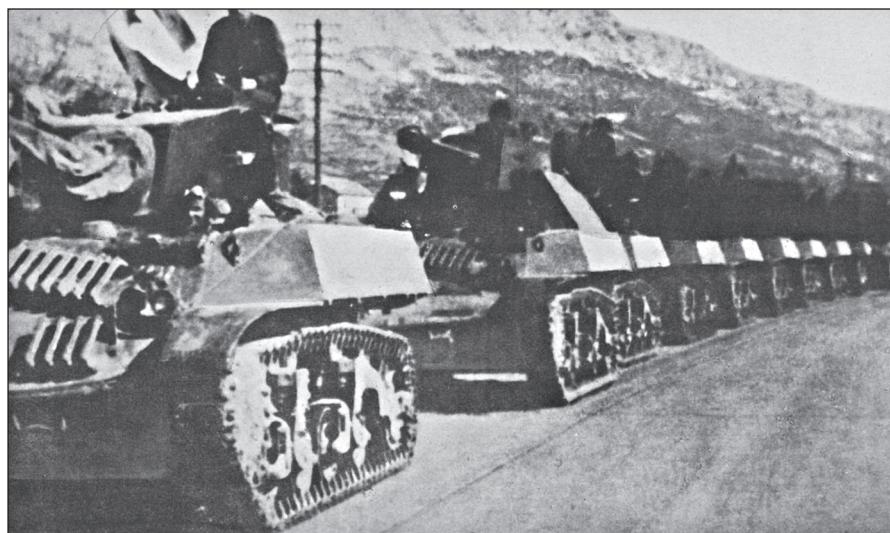
jačih njemačkih uporišta. Snage 19. divizije zauzele su Benkovac, 20. divizija Aržano, a 25. listopada Sinj. Deveta divizija zauzela je Imotski. Dijelovi njemačke 264. divizije napustili su Žadar. Osmi je korpus izveo veću operaciju za oslobođenje Splita, 26. listopada 1944. godine, a učestvovale su 26. i 20. dalmatinska divizija. U grad je prva ušla 12. dalmatinska brigada. Glavni grad Dalmacije bio je slobodan.

Kninska operacija

S Visa je došlo rukovodstvo NOP Dalmacije i Hrvatske i Štab Mornarice NOV koji su dali velik prilog ofenzivi oslobođenja srednjodalmatinskih otoka i obale. Iz Splita je u NOV Hrvatske stupilo dragovoljno 750 domobrana, oružnika i rizničara NDH. Ofenziva 8. korpusa se zatim preko Trogira prenijela na Šibenik koji je oslobođen 3. studenog, a onda na Drniš i Knin; 16. studenog počela je kninska operacija, bitka rijetko viđena na teritoriju Dalmacije. Učestvuju sve četiri dalmatinske divizije – 9., 19., 20. i 26. iz 8. korpusa, Artiljerijska grupa i 1. tenkovska brigada, uz zračnu zaštitu 1. eskadrile NOV-a s Visa. Kninska operacija je najveća do sada izvesena operacija korpusnog nivoa i to bez učešća saveznika; sve se rješavalo vlastitim snagama. Glavna bitka vodila se od 26. studenog do 4. prosinca 1944. godine. Totalni je poraz doživjela njemačka 264. divizija. Probijena je njemačka fronta na crti Knin-Mostar, i od njemačkog zapovjedništva postavljena nova, ispred Gospića i kod Karlobaga i Lapca.

Kninska je operacija potvrda kolika je bila kvaliteta oružanih snaga koje je organizirao i vodio GŠ Hrvatske. Cijela je Dalmacija slobodna. Početak oslobođenja Hrvatske vlastitim snagama bila je garancija da se može osloboditi Hrvatsku.

B.M.

Kolona tenkova 8. korpusa pred Trogrom nakon oslobođenja Splita

BEOGRADSKA OPERACIJA

•U oslobođanju zapadne Srbije, Beograda, Zemuna, istočnog Srijema, Mačve i istočne Bosne značajnu ulogu odigrale su jedinice Glavnog štaba Hrvatske

Borbe za oslobođenje Beograda završene su 20. listopada 1944. godine. »Ova velika pobjeda nad najvećim neprijateljem naših naroda – njemačkim okupatorom – naročito je značajna po tome što su u borbi za oslobođenje junačkog Beograda dali svoju krv sinovi junačke Šumadije, junačke Krajine i ostale Bosne, junačke Crne Gore, sinovi bijelog Zagreba i Hrvatskog Zagorja, sinovi kršne Like, Dalmacije, Slavonije, Vojvodine i sinovi Slovenije. Ta je pobjeda tim značajnija što je izvođena sa jedinicama slavne bratske Crvene armije...«

(**Tito**, zapovijed upućena generalu Peku Dapčeviću, komandantu Prve armijske grupe).

U oslobođanju zapadne Srbije, Beograda, Zemuna, istočnog Srijema, Mačve i istočne Bosne značajnu ulogu odigrale su jedinice Glavnog štaba Hrvatske. U tim borbama su sudjelovale – **6. lička i 28. slavonska divizija i 13. hrvatska brigada »Rade Končar«**. One su došle iz Like, sa Žumberka i iz Slavonije i preko srednje i istočne Bosne učestvovali u oslobođenju Beograda.

Teške ulične borbe

Šesta lička divizija, u sastavu **1. proleterskog korpusa**, iz Glamoča je 20. srpnja 1944. godine krenula za Crnu Goru, Sandžak i Srbiju. U noći 29/30. kolovoza ona je kod Pribroja prešla rijeku Lim i prebacila se na teritorij zapadne Srbije, na Zlatibor. Vodila je borbe protiv četnika Draže Mihailovića

oko Užica i Požege, Jelove Gore i Mionice. Onda je 18. rujna 1944. godine oslobođila Valjevo i krenula prema Beogradu. Po zapovijedi generala Peke Dapčevića, komandanta **1. armijske grupe NOVJ**, imala je poletni zadatku da se preko Topčidera, na čelu napadne operativne skupine, proboje u centar Beograda, izbjige na Terazije i ovlađa Kalemeđdanom.

Borbe je počela 14. listopada, brzo je osvojila Topčider, izbila u rajon »Mostara« i do Vojne bolnice i nakon teških okršaja protiv njemačkih jedinica u strogom centru Beograda, zauzela ulicu Kneza Miloša i Nemanjinu ulicu, jako utvrđene objekte oko bivše Vojne akademije i starog Generalštaba. Tada je zaustavljena – dio je snaga uputila na Glavnu željezničku stanicu koju je s **28. slavonskom divizijom** zauzela. Njen povijesno velik podvig je to, što je nakon zauzimanja Glavne željezničke stanice, na »leđima« njemačke vojske, u izuzetno smjelom jurišu prva prešla preko Savskog mosta kod željezničke stanice, spasila most od njemačkog rušenja i povela borbe za Bežanijsku kosu i Zemun. **Hrvatska 13. proleterska brigada »Rade Končar«**, djelujući u sastavu **1. pa 6. divizije**, oslobođala je centar Beograda, druga prešla preko Savskog mosta, i 21/22. listopada 1944. godine oslobođila Zemun. Zajedno su tada – **6. lička divizija i 13. hrvatska brigada »Rade Končar«** nastavili oslobođati istočni Srijem, stigli do Tovarnika i sudjelovali na srijemskoj fronti.

Iz Slavonije je, više radi političkih nego

vojnih potreba, VŠ NOVJ zapovijedio GŠ Hrvatske da pošalje u Bosnu i za Srbiju **28. diviziju**. Ona je 13/14. rujna 1944. godine prešla rijeku Savu i preko Bosne nastupala za Srbiju. Vodila je borbe na Majevici i oko Zvornika. Drinu je prešla 6/7. listopada i krenula kroz borbe u Mačvu k Beogradu u sastavu **12. vojvođanskog korpusa**. Po zapovijedi **1. armijske grupe 28. slavonska divizija** napala je njemačke jedinice desnom obalom Save. Najprije je blokirala njemačku grupaciju oko Čukarice, a onda je ušla u Beograd. Djelujući Savskom ulicom došla je u centar grada i stigla do Nemanjine ulice. Zajedno je potom sa **6. ličkom divizijom** oslobođila rajon oko Glavne željezničke stanice. Trebala je nastaviti borbu s Nijemcima Karađorđevom ulicom, ali je zaustavljena i poslata na Čukaricu. Kada je likvidirala njemačku skupinu na Čukarici, upućena je prema Umci, a onda prema Mačvi i za istočnu Bosnu, u sastavu **Južne operativne grupe NOVJ**.

16.000 boraca iz Hrvatske

U oslobođenju Beograda iz Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske učestvovalo je, u sastavu **6. ličke, 28. slavonske divizije i 13. hrvatske brigade »Rade Končar«**, 16.000 boraca i starješina. U skupini od 50.000 boraca NOVJ koji su sudjelovali u beogradskoj operaciji, iz Hrvatske je – iz NOV Hrvatske bila jedna trećina ili 32% angažiranih snaga NOVJ. Znade se da je za oslobođanje Beograda poginulo oko 3.000 boraca NOVJ. Iz Hrvatske je (u rečenim jedinicama), poginulo 977 boraca, a to je oko 30% svih poginulih za oslobođenje Beograda, što je bio velik doprinos Hrvatske oslobođenju Beograda.

Tako su jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske bile među glavnim snagama koje su prve ušle i došle do centra Beograda i izvršile zadaću, da s drugim divizijama NOVJ i Crvene armije oslobole Beograd.

Oslobođenjem Beograda oslobođena je gotovo cijela Srbija, izuzev Kosova, do line Zapadne Morave do Kraljeva na zapad i dio Vojvodine. Time je prvi put u narodnooslobodilačkom ratu fronta mogla osloniti na sigurnu pozadinu, koja je bila izvor ljudskih i materijalnih pričuva za daljnje vođenje rata. Nakon beogradske operacije, NOVJ je samostalno preuzeo dio strateške fronte u rasporedu saveznika, pružajući vrlo značajnu pomoć i sovjetskim snagama koje su nastupale kroz Madžarsku. Oslobođeni Beograd postao je sjedištem cjelokupne vojne i političke aktivnosti nove Jugoslavije.

B.M.

Skupina partizanskih boraca i sovjetskih tenkista u uličnim borbama u Beogradu

Jauci mojeg banijskog sela

Moj a baka (očeva mati) Anika, probudila me rano ujutro, tog ožujskog dana 1944. godine. I rekla mi: - Odi dolje do štale i donesi onu kantu u kojoj se nosi napoj za krmaču i male praščice. Malo sam se, drijemovan, nećao i upitao - zašto tako rano? Rekla je da je naš Šarko jako lajao i da to ne sluti na dobro. Još otprije se u kući pričalo - da psi slute sve prije od ljudi, naš Šarko posebno. - Idi ti po kantu, a ja idem ostale probuditi.

Doista, tek što je zora na pomolu, pošao sam prema štali. Uzeo kantu i došao do našega velikog duda (još je u životu nasred isto tako naše velike avlje). Zazujao je avion. Vidio se, dosta visoko, velik i crn kao vrana. Letio je iznad naših kuća. U isti čas prołomio se puščani plotun. Pomislili su to zanoćali partizani pa oni pripucali na nj što čine kada je zgoda.

Ali, ovog puta nije bilo tako. Osjetio sam to kad su grančice s duda počele padati, jer su kuršumi jezivo fijukali kao neki sićani jauci, što li? Pa silna lupa po krovovima kuća u blizini, kao grad. Ta lupa, zvonjava lima ili posuđa po ganjkovima, obezglavilo je sve što je živo, osim ukućana koji su prizorili sa svojom bezumnošću i trkom ispred smrti. Taj elementarni bijeg - bez misli i smisla, bez pravca kuda i kamo - rastoči ljudsko i svako drugo biće, pred opasnošću. Taj dramatični trenutak samo se jednom događa, u jednom trenutku, originalu i nema nadomjestka koji bi bio isto to.

Vrisak kakav se nečuo nikad

Kad se smrt dovuljka neopažena i to baš u selo pa se iznenada - još dok se spava - oglasi cikom i fijukom plotunskih rafala - postaje jedna luđakinja koja odjednom kao da pobjesni, s jednakom koreografijom za sve, elementranim nagonom ozvuči svatko svoje glasove, specifične dozlaboga različite, pogubne. Onda se jednostavno prestravi, utrne pa poslige studen i drhtavica.

U naš podrum uletjela je žena s dvoje djece, do osam godina, i ja s njima. Mama, baka i mlađi brat (četiri godine). Podrumi su kameni. Prozora dva u visini suterena. Vidimo bijeg partizana i nekoliko žena i djece. Gdje koji zastane i pripuca na neprijatelja. Pucnjava vrije kao voda u loncu na peći.

Mi, iz podruma, isto u bijeg: mama

s bratom pod rukom, baka i ja za ruke. Mama s malim lijevo (kroz voćarić) niz brdo da se zakloni od metaka, baka i ja pravo na cestu (ma kakvu cestu, glibav i put) - kao da baka ne mari što smo izloženi direktnoj pucnjavi - i više nam netko da se sklonimo s puta. Pred nama mala uzbrdica (od naše kuće prema Gornjanima - gornji dio sela) do kuće strica Vase koja je na samom brdašcu. Odozgo žežu partizanske puške, jedan puškomitrailjer, jedan ili dva šmajsera, a odozdo (iza nas), grme neprijatelji svojim oružjem. Sve fijuće iznad naših glava. Primičemo se partizanima. Deru se na nas da se mičemo, ali kud? Baka mi pusti ruku - bježi za materom. Ko' zec preskačem živičicu, s lijeve strane puta i u hipu sustižem mater i brata. Dva-tri puta se isprevrćem nizbrdicom, pa opet preko puta i živičice (na desnu stranu) tako da dođemo iz leđa partizanima i neprijatelju. Dok trčimo niza tisline, s desne strane prema šumi, pršte oko nas tromblonske mine. Srećom ni jedan ne pogodi dok trčimo.

I već smo u šumi potpuno i van frontalne vatrenе crte gdje se dvije pucnjave nadmeću, međusobno. Mati nas zavukla pod obalu jedne vododerine (o jarku je riječ) među žile visoke jalševine te nas zakamuflirala, sve troje.

Pucnjava još »vari« - na oko 250 do 300 metara smo (za leđima kuće strica Vase) - sve razabiremo, što se pucnjave tiče - jedna se više ne čuje, a druga itekako. Zaključujemo: partizani su se povukli, kako i ne bi kad ih je premalo. I druga pucnjava jenjava. Tu i tamo pokoji pucanj. A onda jeziva dreka (muški glasovi), pa vrisak kakav se ne čuo nikad u našemu selu. Vrisak (žena) kao da ih netko prži na vatri. Bome, tako i jest. Mama i ja prepoznajemo glas naše bake, zove: Adamee, vrišti s onim - eeee!... Valjda misli da i mene bacaju u vatru zapaljene drvene kuće strica Vase. Pomislila, jadna, da su i mene ukebali.

I naša kući gori

Nakon potpuno tištine, u nosnicama osjećam dim paljevine - znači, selo gori. Mama nas izvlači ispod granatih žila drveća i vodi dublje u šumu. Vodi nas na zgodno, a ipak skrovito mjesto, otkud možemo imati pogled na selo koje hametice gori. Brojimo redom kuće i druge objekte koji plamte. Znamo sve

čije je što. Našu kuću vidimo otpozadi. Mama veli: - Našu kuću nisu zapalili.

U šumi smo, izgleda sami, slabo obučeni - već i glad se javlja; dan kao da stoji na jednom mjestu, maglovit i prilično studen, pa još je ožujak i snijeg se skriva u zabrdju prema sjevernoj strani. A onda grozne haubice - šalju užarenu, željeznu, prilično veliku prasad što rokče, prijeteći zrakom našoj Baniji. Grunu tako zlobno da se sve zatrese i nuna koji trenutak, a mukla i gusta jeka grmi po našim dolinama pa nam, ko' mrkli oblak zamrači, u nama, naš um, naše srce, čak i oči da bi obnevidjele. Gađaju haubice »strog« kontrolirano - da bi pogodile svaku šljivu, svaku njivu i kamen u njoj, ako ima; svaki grmeljak, zemunicu gdje ima hrane, svako brdašce gdje bi mogao biti koje živo biće, ma sve pažljivo svojim tzv. granatskim tepihom.

Grme one, te haubice, povazdan. Od jutra do kasno poslije podne; bjesomučno paraju naše banijsko nebo - da bi nam i kosti smrzle u nama - grme otud sa sjeverne strane, iz mošćeničke ili novoselske ravnice, pa iznad šume Kotar (iznad naših glava), sve do banijskih sela - grme i pljušte svoju željeznu kišu, a kišobrana niotkud, za glavu podvući. Ne znamo, ali to je sigurno ofenziva, da dokrajče što je još ostalo života na Baniji!

U sutori smo se vrtili u selo iz zbijega. Bilo je rasvjetljeno, jer kuće i staje gore pa ta svjetlost više i nije svjetlost, ona je užareno strašilo (pomiješano sa crnim i gustim dimom), te prijeti nebu i zemlji da je počeo nestanak. Naša kuća (sad kad smo s profil strane) dakako gori i osvjetljava kuću do sebe u kojoj je zaklana Marija (Maca) Lovreković iz Mošćenice.

Popis žrtava crnog dana

A sad poimenično nesretne žrtve toga crnog dana, ožujka 1944. godine, koje nisu uspjеле i nikad više neće. Počinjem s tri starice, bačene žive u vatru kuće što gori:

1. **Pavlović Anika**, moja baka (očeva mati), starost 60 i koju godinu više

2. **Pavlović Milica**, moja daljnja baka, starost isto 60 i nešto preko

3. **Pavlović Kata**, nije nam rodbina, starost 60 i koju godinu više

Njih tri izdvajam kao najstrašnija

smaknuća. Imaju još dva takova na drugom mjestu u selu

4. **Pavlović Vaso**, sin bake Milice, starost između 30 i 40 godina; pogoden rafalom u leđa i glavu, bježeći (civil)

5. **Pavlović Ana**, nismo u rodu, stara između 18 i 20 godina, zaklana, (civil)

6. **Pavlović Draga**, njena sestra, stara između 15 i 16 godina, zaklana (civil)

7. **Sekulić Mijo**, bratić moje bake Anike, star između 50 i koju još, jezivo masakriran i bačen kroz zahodsku rupu na kraju ganjka na katu drvene kuće (civil)

8. **Sekulić Milja**, njegova žena, stara između 50 i koju još, izrešetana automatskom puškom po ledima i glavi, u bijegu, u voćaru (civil)

9. **Sekulić Ljuba**, stara 30 i još koju godinu, pogodena u glavu i leđa, baša kada je skoro umakla (civil)

10. **Sekulić Draga**, njena kćer, stara između 17 i 18 godina, u isti mah pogodena kad i mati. Zapravo teško ranjena i još bježala do tzv. *Mikulićke – posjed Mikulića* nedaleko hrvatskog sela Mađari – tu je umirala do kasno popodne – seljani su čuli zapomaganje pogodenе Drage (civil)

11. **Letica Slavka**, moja ujna, stara između 20 i 30 godina, zaklana, zajedno s sestrama **Anom** i **Dragom** (civil)

12. **Letica Miško**, naša daljnja rodbina (mati je djevojačko Letica), ubijen na pragu svoje kuće (civil)

13. **Letica Janko**, daljnja rodbina, starost između 60 i koju više, ubijen u bijegu na putu, pao u šamac i lokvu (civil)

14. **Todorović Damjan**, moj tetak, starost između 30 i 40 godina, umro uoči dana ovih pogibija i tako mrtav zapaljen u svojoj kući (bio borac, partizan)

15. **Pešut Marija**, Hrvatica, starost između 60 i koju godinu, živa i bolesna s kućom zajedno zapaljena (civil)

16. **Babić Milja**, starost između 50 i 60 godina, ustrijeljena (civil)

17. **Babić Stevan**, njen suprug, starost između 50 i 60 godina, ustrijeljen, (civil)

18. **Vraćarević Kata**, starost između 60 i koju više, ubijena na svirep način, sva unakažena (civil)

19. **Mara**, mlada osoba, sestra **Ane Letica**, teško ranjena i podlegla u susjednom selu u voćaru (civil)

20. **Letica Stana Pejaković**, rođena sestra moje matere, zaklana u zbijegu na Pavlovcu u Šamarici (civil)

Eto to su moji Stražbenčani, poginuli u istom danu, ožujak 1944.

21. **Lovreković Marija (Mac)**, Hrvatica iz Mošćenice, pobegla sa svojim supurgom, partizanom, isto Hrvat, jer joj je u Mošćenici prijetila pogibija. Stara oko 19 godina i imala curicu još u pe-

lenama- ostavljena kod njene rodbine u Novom Selu, ovdje kod nas oboljela od tifusa te nije mogu pobjeći taj dan – bratić, ustaša ju je pronašao i grozno masakrirao.

Evo sad imena i onih koji su poginuli u drugim godinama između 1941. – 1945. Oni su svi Stražbenčani, civilni ili borci – partizani:

22. **Todorović Vasilj**, borac, poginuo 1945 starost između 18 i 21. gdoine

23. **Todorović Nikola**, civil, zarobljen i likvidiran 1941. godine, mlad čovjek

24. **Uglješić Nikola**, borac, poginuo 1942. godine, starost između 20 i 30 godina

25. **Uglješić Miloš**, borac, poginuo 1943. godine, star između 20 i 30. godina

26. **Uglješić Petar** (brat Milošev), borac, poginuo 1944, starost između 20 i 30 godina

27. **Babić Jovo (Đuro)**, borac, poginuo 1943., starost između 20 i koju godinu.

28. **Letica Đuro** (moj ujak), borac, zarobljen, usmrćen u Jasenovcu, star 19. godina

29. **Letica Nikola**, borac, poginuo 1943., starost između 20 i 30 godina

30. **Letica Simo** (brat Nikolin), civil, izboden 1941. godine, i ostavljen tako da je cijeli dan umirao, bez pomoći u svojoj 19. godini

31. **Letica Ana** (mati Nikole i Sime), civil, ubijena 1942. gdoine, starost između 40 i 50 godina

32. **Pavlović Petar** (brat Vasin) borac, poginuo 1943., starost između 20 i 30 godina

33. **Pavlović Boško** (moj otac), civil, zaklan u bolnici u Sisku 1943., star 40 godina

34. **Pavlović Stana (Đična)**, civil, starost između 50 i 60 godina, masakrirana zajedno sa svojim sinom Stevanom

35. **Pavlović Stevan**, civil, hrom, (sin Stanin) – masakriran 1942. starost oko 30. g.

36. **Vraćarević Petar** (borac), poginuo 1944. godine, star između 40 i 50 godina

37. **Vraćarević Milan** (sin Petra), borac, poginuo 1943., star između 22 i 25. godina

38. **Vraćarević Slavko** (sin Petra), borac, teško ranjen i umro 1943, starost između 18 i 20 godina.

39. **Mikulić Milan**, borac, poginuo 1942., starost između 19 i 20 godina.

40. **Vraćarević Gojko**, borac, poginuo 1942., starost između 19 i 21. godine

41. **Vraćarević Mirko**, borac, teško ranjen, umro 1944., star između 30 i 40 godina

42. **Sekulić Dušan** (sin masakriranog

Mijata) borac, u akciji u čamcima preko Save, u zimsko doba, utopili se, imao je svega 18 godina

43. **Pavlović Pero**, borac, teško ranjen, ne zna se nestanak 1944. godine, star oko 30 godina

44. **Uglješić Milja**, civil, nestala 1944. godine, starost između 50 i 60 godina

45. **Uglješić Stevo**, civil, ubijen u Jasenovcu 1942. godine, satrost između 30 i 40 godina.

Eto tako izgleda ovaj popis, pojedinačno. Dakle sveukupno stradalih je 45, svih starosnih godina,

Od 51 izgorjelo 49 kuća

Moram napomenuti da je do 1941. godine bilo u Stražbenici 213 svih žitelja. Preživjelo ih je 169. Bila je 51 kuća, a izgorjelo je 49.

Naglašavam da je moje selo Stražbenica izgorjelo gotovo posljednje na Baniji, 1944. godine baš tog nesretnog mjeseca ožujika. Prvo selo koje je zapaljeno na Baniji 1941. bili su Begovići

To moje selo Stražbenica nasadilo se baš na vrlo nezgodnom mjestu za neprijatelja. Nalazi se u pozadini dviju glavnih, tzv. državnih cesta - jedne od Siska i druge od Petrinje. Od obiju je i do kilometar udaljeno. Neposredno iza leđa sela započinje ogromna šuma Kotar koja se po dubini prostire na više od deset kilometara. A ona sama je je periferija ovih dvaju gradova – Siska i Petrinje.

Kad tko hoće u Stražbenicu, pješice ili kakvim vozilom, čeka ga bogami veliko brdo (ne znam ni koji je postotak te strmine) uz koje se može tek s počivanjem uspeti. Onda ste na vrhu jednog niza spojednih brda, na čijim vrhovima, blago vijuga seoski put, gotovo ravnica. Oko njega su nekad bile načičkane seoske banijske kuće. Smijem li reći da su sada razvaline.

Spomenuh da je Stražbenica nezgodno mjesto za neprijatelja u II. svjetskom ratu, da ga što mu je namjera, uništi. Evo zašto: zabačeno selo, nezgodan prilaz, poprilično udaljeno (gotovo u šumi). Iz daljine gledano čini se kao ogromni nasip, a »obala« mu s bočne strane dugačka do dva kilometra, iza njega ta ogromna šumetina Kotar iz koje struji strah od te partizanske »bande« za koju se nikad ne zna kakav rusvaj može učiniti.

I doista u šumu Kotar neprijateljska noga nije kročila, a nama, nama je bila mati, mila mati što nas je čuvala.

E onda se neprijatelj ipak došuljao do Stražbenice i počinio što je kanio.

Ožujak, 2009., **Adam Pavlović**

♦Nastavlja se uništavanje spomen-obilježja na Velikom Petrovcu i u području prve partizanske bolnice

Stotinjak poklonika antifašizma, među njima i poveća skupina mlađih, obišla je spomen-obilježja na Petrovoj gori odajući počast poginulim borcima i žrtvama fašizma. Spomenik na Velikom Petrovcu, rad Vojina Bakića svjedoči o kontinuiranoj devastaciji i pljački. Iako su proljetos aktivisti SNV-a, SDSS-a i okolnih općina temeljito pokosili travnjak i oplijevili sav korov na prilazu spomeniku, sada je opet sve zaraslo. Nastavljeno je s krađom, ovaj put kamenih kocaka s prilaznog stubišta, gdje je i kosturnica pokopanih partizana.

Kako je put do partizanske bolnice zarastao, neuređen i neoznačen, sudionici putovanja nekoliko su kilometara morali propješaćiti ili su bili prevezeni. Na autentičnim drvenim barakama su doduše postavljeni novi krovovi, ali unutrašnjost još stoji prazna.

Prva u Europi

Na području prve partizanske bolnice položeni su vijenci na grob i devastiranu spomen-ploču doktorice Marije Šlezinger. Ona je 1944. godine tražila da bude pokopana ispred jedne od zemunica tako da bi, ako bi bio otkriven njen grob, neprijatelj prestao s daljnjim traženjem. Vjenac je položen i na zapušten grob graditelja bolnice, španjolskog borca **Jakova Kranjčevića Brade**, koji je po uputama liječnika Save Zlatića, legendarnog doktora Miće, 1941. godine sagradio prvu bolnicu, koju su ustaše

KONTINUIRANA DEVASTACIJA SPOMENIKA

je tu samo znak na kojem se tek naziru slova njegova imena.

Valja podsjetiti da su za partizanske bolnice bile zainteresirane komande savezničkih sila, posebno SAD-a i SSSR-a. Zanimala su ih iskustva liječenja rana dok su se ranjenici nalazili u zemunicama. Tako u ratu izgrađenih bolnica u Europi je bilo vrlo malo. Jedna od njih je i poznata slovenska bolnica »Franja«. U Hrvatskoj je poznata partizanska bolnica »Petrova Gora« neprekidno djelovala od 4. listopada 1941. do 25. svibnja 1945. godine kad se seli u Karlovac. Prema podacima koji su definitivno utvrđeni to je bila prva izgrađena šumska partizanska bolnica u Jugoslaviji i prema dosadašnjim podacima i prva u Europi.

Bolnica je bila otvorena ne samo za partizansku vojsku nego i za narod okolnih naselja u podnožju Petrove gore. Ranjenici su za vrijeme okupatorskih i ustaških ofenziva skrivani u tajnim dobro maskiranim podzemnim zemunicama. Gotovo je nevjerojatna činjenica da niti jedan ranjenik te bolnice nije pao u ruke neprijatelja od početka do kraja rata i da je ona opstala bez obzira što su mnogi ljudi u naseljima oko Petroe gore znali gdje se nalazi – dovodili su bolesnike, donosili hranu, posteljinu i druge potrepštine. Bol-

nica je imala obilje zdrave pitke vode i agregat za električnu rasvjetu. U bolnici se liječilo više od pet tisuća ranjenika i bolesnika. Na žalost, podosta ih je umrlo i zakopani su na groblju pored bolnice. Ne postoje točni podaci koliko je umrlih na tom groblju zakopano, a prema nekim procjenama radi se o nekoliko stotina mrtvih partizana, ali i stanovnika okol-

svibnja 1942. godine, neprijatelj je pronašao i spalio nadzemne bolničke objekte na Vrletnim stranama. No, bolnica je dalje radila, jer su teški ranjenici s osobljem u podzemnim zemunicama ostali neotkriveni. Nakon ofenzive ranjenici su prebačeni u odjeljenje bolnice u Perni, koje je podignuto u rano proljeće 1942. godine.

Zdravstvenih radnika bilo je vrlo malo. Pored dr. Save Zlatića bili su **Jakov**

Počast poginulima ispred partizanske bolnice

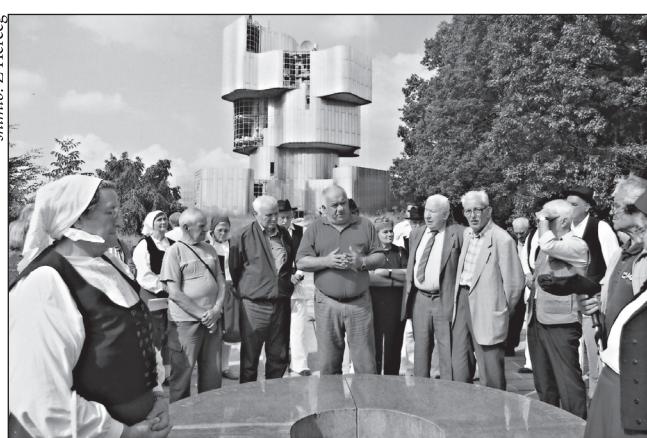
Kranjčević Brado (završio sanitetski tečaj), **Dragica Bulat**, studentica prve godine medicine (poginula u proljeće 1942. godine), bolničarka **Smilja Borojević** (poginula u listopadu 1941. godine) i **Ivo Brodarac**.

Nakon bolnice na Vrletnim stranama, izgrađena je u međuvremenu bolnica u Pišinu gaju. Sistem izgradnje podzemnih zemunica primjenjivao se kod kasnije izgrađenih bolnica na Kordunu i Baniji (Perna, Kupinjak, Kestenova gora, Kaluđer, Abez).

Briga za ranjenike

S velikom ljubavlju i požrtvovnošću prema ranjenicima odnosile su se obične seljačke žene i djevojke koje su radile u bolnici. Bile su to **Slavka Orešcanin**, **Boja Bogdanović**, **Dragica Opačić**, **Ljuba Radulović**, **Stanka Jelić**, **Maca Majstorović**, **Zorica Lukačić** i mala 12-godišnja **Cica Opačić**, kći **Dragice i Čanice Opačića**, koja je svojom brzinom, zalaganjem i razgovorima s ranjenicima širila među njima duh vedrine, optimizma i mladosti. To je činilo i ostalo osoblje obavljajući svoje poslove, od pomoći pri kuhanju, nošenju uvijek tople hrane ili hranjenja ranjenika pa do čišćenja i pranja rublja, kuhanja, ispiranja i glaćanja upotrebljenih zavoja. Svo osoblje prošlo je posebne tečajeve iz prve pomoći, previjanja i njegi bolesnika i ranjenika.

B. M.

Skupina antifašista ispred spomenika na Velikom Petrovcu

otkrali i spalili, ali ranjenike u zemunicama nisu našli. Prije smrti 1987. godine Jakov Kranjčević je tražio da ga se pokopa na ranjeničkom groblju kod bolnice. Danas

nih sela. Ta je bolnica bila nastavna baza Medicinskog fakulteta – Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«.

Za vrijeme velike ofenzive, od 9. do 14.

Teorije o mjerenuju visine kukuruza

Nedavno je naše Ministarstvo vanjskih poslova poslalo Švicarskoj protestnu notu zbog jedne zabrane pjevaču. No, izgleda da neće biti dovoljna samo jedna nota da bi netko propjevao? S obzirom na to da neće moći ni u Europu, pitamo se koliko bi nota moralno biti tamo poslano da mu ukinu barijeru za europsku karijeru. Ali, nije riječ o glazbenim notama, jer za pjevanje M. P. Thompsona one izgleda i nisu ni bitne.

Uostalom, upravo je u jednom intervjuu objasnio zašto on »pjeva« s pozdravom »Za dom spremni«. Teorija je vrlo zanimljiva pa bi je bilo važno proučiti i u HAZU. Jer je nedavno u HAZU, na sastanku Znanstvenog vijeća za mir i ljudska prava, bilo riječi i o Thompsonu. Naime, postavljeno je pitanje što će biti s pjevačem kada Hrvatska postane dio Europske Unije u koju mu je zabranjen ulazak? Hoće li se morati iseliti iz Hrvatske, postavljeno je dramatično pitanje u raspravi kojoj su nazočili i predstavnici Autohtone hrvatske stranke prava.

Dakle, Thomposnova teorija o pozdravu »Za dom spremni« kaže da je to »stari hrvatski pozdrav« koji nije vezan uz nijednu »ideologiju«. Možda bi mu upravo ovakav pristup mogao, umjesto estradne, otvoriti neslućenu znanstvenu karijeru.

Jer time bi se moglo štošta u Hrvatskoj i u Europi promijeniti. Primjerice, slovo »U« na kapi moglo bi se opravdati time da je to stara hrvatska slovo, i ne samo hrvatsko, nego i svjetsko još od vremena Feničana i stare Grčke.

Europu treba podsjetiti da je nacistički i fašistički pozdrav dizanjem ispružene desne ruke poznat još od vremena starih Rimljana. Naime, njega se nazivalo i Rimski pozdrav i zašto bi ga se vezivalo uz određenu »ideologiju«.

Kod nas su se tako pozdravljali domaći fašisti. Ali, teorija, kojom se proslavio i magistar Anto Đapić, kaže da se radi o mjerenuju visine kukuruza. Tako bi se, primjenom Thompsonove teorije, to moglo tumačiti kao »stari hrvatski poljoprivredni običaj«.

Europi bi se mogao nametnuti novi odnos spram kukastog križa, odnosno svastike. Taj znak je u hinduizmu, još u drevnoj Indiji, označavao sreću. Znači da bi se kukasti križ, odnosno svastika, mogao slobodno nositi, jer je stari povijesni simbol sreće. Tko sreću može zabraniti?

Time bi se mogao otvoriti prostor za novo nošenje toga simbola po Europi. Pa bi u njoj mogli organizirati derneke sa svim mogućim znakovljem i pozdravima »Sieg Heil« i »Za dom spremni«. A ako bi im netko to pokušao zabraniti, mogli bi se obratiti Bancu i Čičku u HA HA OU, koji bi tako možda i oživio. Poznato je, naime, da je nekad postojao Hrvatski helsinski odbor za zaštitu ljudskih prava dok tamo »vlast« nisu preuzeli Čičak i Banac. U zadnje vrijeme se o tom odboru ništa ne čuje, još od kako je teškom mukom branio Thompsona. Sada bi se trebao preimenovati u HA HA O za zaštitu nikoga, jer je umuknuo. Čuli smo da je bolestan i da je imao problema s koljenima. Mislimo na Čička

Inače, Ivan Zvonimir Čičak je nedavno napisao: »Kosorača je ručna poljoprivredna alatka koja služi za čišćenje grmlja i drača. Nešto između srpa, sjekirice i mačete«. Nakon te definicije Ivan Zvonimir poručuje Jadranksi Kosor: »Zato, Jadranka, drž se, uzmi kosoraču u ruku i čisti društveni korov, kao što si i započela. Pa koliko izdržiš, izdržiš.«

Nakon te Čičkove poruke potražio sam definiciju korova pa sam malo zavirio u stručne knjige i gle čuda na što sam natrapao. Biljka koja ima latinski naziv *Arctium leppa* je jedan od najčešćih korova. A to je, vjerovali ili ne - čičak. Piše da čičak »raste kao korov na neobrađenim i zapuštenim mjestima«.

Uz to se navodi da čičak spada u »trajne korove koji formiraju podzemnu mrežu jakog korijenja koje se regenerira i gotovo ga je nemoguće iskorijeniti. Najlakše ih se riješiti kemijskim preparatima, no oni će uništiti i druge poželjne biljke, pa ih valja koristiti oprezno i u krajnjoj nuždi«.

I dok Čičak nagovara premijerku da čisti korov, neki Ivo Rendić Miočević piše u časopisu »Vijenac« Matice Hrvatske: »Nažalost u Hrvatskoj se još u sredstvima javnog priopćavanja rabi pojma Endehazija, pod kojim se automatski bez razmišljanja odmah podrazumijeva genocidnost, nacifašizam, klerifašizam i kvislinstvo«. »Komunistička historiografija stvorila je svoju sliku o NDH ne dopuštajući da se povijesti te države, ma kakva ona bila, pride multiperspektivno, tj. da se uvaže i drukčija mišljenja«.

Komentirajući to pisanje »Vijenac«, riječki »Novi list« pita bili se, umjesto

Endehazija trebalo govoriti o NDH i pod tim pojmom »podrazumijevati karitativnost, uljudno ophodenje na ulici, miris tople heljdine kaše i zlatno doba hrvatske operete«.

»Rijetki su i pojedinci povjesničari koji istupaju protiv veličanja komunističkog antifašizma. Jedan od njih je Ivo Banac, koji negira antifašizam kao samostojeću ideju«, zaključio je »Vijenac«.

On, dakle hvali Čičkovog pajdaša Banca zbog »multiPERSPEKTIVNOG« mišljenja. Zanimljive su te perspektive koje mogu doseći neslućene razmjere.

Evo npr. jedna marginalna ultradesničarska udruga koja sebe naziva »Hrvatski uljudbeni pokret« izašla je u javnost sa »marginalnom« idejom da podigne spomenik Anti Paveliću u Zagrebu. Čak su objavili datum i vrijeme postavljanja - 26. prosinca u 15 sati »na tajnoj lokaciji«, navodno na Splavnici uz Trg bana Jelačića. Predsjednik te »U druge« najavio je i susret s četnicima na Ravnoj gori u Srbiji, bradatim saveznicima iz Drugog svjetskog rata, s ciljem da saznaju kako su »uspjeli rehabilitirati Dražu Mihajlovića« i podići mu spomenik. Pa da preuzmu tu »formulu« i za svog zločinca.

Hoće li se na susretu uljudbeno pozdraviti sa: »Za dom spremni«, a ovi njima »Pomož Bog junaci«. A onda zajednički zapjevati »Sprem'te se sprem'te...«. Možda bi zagrljeni i bratski mogli Thompson i Bora Čorba krenuti na turneu po Švicarskoj pjevajući s jednom notom ili bez nje.

Inače, SABA RH je uputio dopis Policijskoj upravi zagrebačkoj upozoravajući da spomenuta udruga Hrvatski uljudbeni pokret »javno propagira ustaške i fašističke simbole i okupljanjem ispred kuća partizanskih boraca, u stilu Ku Klux Klana u stvari poziva na linč«.

Stigao je i odgovor Policije u kojem kažu da Udruga »nije narušavala javni red i mir« te da policija »prema navedenoj udruzi nije poduzimala posebne mjere«.

Znači, ako ne budu narušavali »javni red i mir« moći će podići spomenik Anti Paveliću. To što fašisti napadaju antifašiste je njihovo »fašističko pravo«. Zato oni mogu slobodno napadati, ali »uljudbeno« samo da se na to ne reagira civilizacijski.

ČIŠĆENJEM PROTIV ZABORAVA

•Antifašisti upriličili akciju čišćenja spomen grobišta

Čanovi UABA Lipik - Pakrac zajedno s mještanima okolnih sela u zajedničkoj su akciji očistili okoliš devastiranog spomenika u Kukunjevcima.

Spomenik srušen u posljednjem ratu, podignut je u sjećanje na 780 civilnih žrtava sela Kukunjevca, Dragovića, Čaklovca, Kusonja, kao i izbjeglog naroda Potkozarja koji su noću 10/11. listopada 1942. godine sakupljeni i mučki pobijeni. Naime, upravo na dan osnivanja 12. slavonske proleterske brigade ustaško domobranski zdrug - luburičevci iz Lipika sakupio je nedužno srpsko stanovništvo i zvijerski likvidirao. Samo su dvojica uspjela pobjeći sa stratišta.

Je li to bila odmazda za netom likvidirano ustaško uporište Španovica, planirano etničko čišćenje ili pak po njima dobro došao izgovor, točno znaju zločinačke spodobe koje su to planirale

i izvršile. U svakom slučaju masakr civilnog stanovništva zapravo je samo jedan u nizu zločina koje su učinili ustaše 1942. godine u Slavoniji. Podsjetimo se dijela tog tužnog niza koji čine Sloboština, Kujnik, Pasikovci, Rasna, Čečavac, Šnjegavići, Kusonje, Kukunjevci, Kometnik, Dereza, Gornji Bogičevci, Vrbovljani, Pakrani i mnoga druga sela samo ovog dijela Slavonije.

Antifašisti Lipika i Pakraca s okolnim stanovništvom akcijama uređenja spomen grobišta ne daju da se prepravlja povijesno sjećanje i nezaboravom podsjećaju na pravi karakter ovih tužnih događaja.

A što čini država utemeljena na antifašističkim principima? Uglavnom ne obnavlja ovakve spomenike i kao da ih prepusta zaboravu. Zna li itko dokle će to tako?

B.Z.

Oni su očistili okoliš spomenika u Kukunjevcima

Reagiranje čitatelja

Nisam bio svećenik

Molim vas da u narednom broju GLAS ANTIFAŠISTA objavite sljedeći ispravak:

U prikazu, nažalost nepotpisanom, skupa »Ostaje li baština antifašizma bez baštinika?«, održanog u gradu Rabu 8. svibnja 2009., pogrešno sam predstavljen kao »bivši svećenik«.

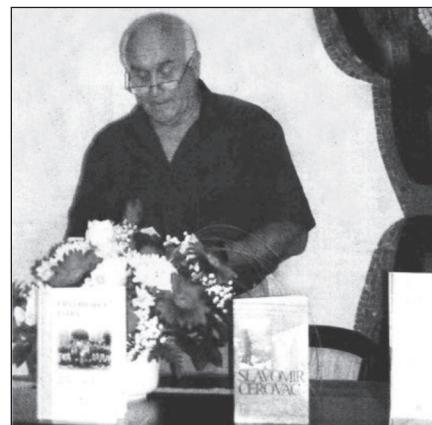
Istina jest da sam od ožujka 1986. do siječnja 1991. bio franjevac, član-pripravnik, Franjevačke provincije Svetog Jeronima sa sjedištem u Zadru, te da sam nakon napuštanja franjevačke zajednice, od tada do listopada 1991., do nestanka mojega brata u Domovinskom ratu, nastavio živjeti u Rijeci kao bogoslov tadašnje Riječko-senjske nadbiskupije. Nakon sudjelovanja u Domovinskom ratu vratio sam se u civilni život, završio studij teologije i filozofije, a onda i postao magistar teoloških znanosti.

Svećenik Katoličke crkve, dakle, nikada nisam ni bio niti sam mogao postati. Zahvaljujem.

mr. sc. Drago Pilsel, novinar i teolog

Nove knjige

Danilo Cerovac
PRVOBORCI ISTRE

U Buzetu je predstavljena nova knjiga **Danila Cerovca** »Prvoborci Istre - organizatori narodnog ustanka u Istri 1941.« koja svjedoči o tom, za povijest poluotoka izuzetno značajnom razdoblju. Opisani su događaji i ljudi koji su dali svoj osobni pečat u antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi te im stoga pripada počasno mjesto u novijoj istarskoj povijesti.

Uz mnogo dosad nepoznatih činjenica opisano je 18 istarskih prvoboraca iz 1941. koji su, na žalost, dosad bili gotovo zaboravljeni i bez spomena: Oskar Kovačić, Ernesto Arbanas, Slavomir Cerovac, Ivan Cerovac, Antun Prodan, Ivo Cerovac, Milan Sirotić, Danilo Fakin, Frano Sironić, Petar Radošević, Karlo Deprata, Alojz Vitasović, Vazmoslav Zenzerović, Antun Privrat, Antun Graberšnik, Srećko Štifić, Mihovil Draščić i Anton Mauše.

Prema riječima recenzenta dr. sc. Nevija Šetića, knjiga pokazuje da je antifašistička borba u Istri duboko ukorijenjena u ranijem razdoblju, osobito narodnom preporodu Hrvata i Slovenaca, jasno ukazujući da je pokretače oslobođenja Istre 1941. godine vodilo i ukupno političko i humano nasljeđe još od vremena biskupa Jurja Dobrile.

Prvoborci opisani u knjizi, po ocjeni Kristine Pavletić Prodan, su kamen temeljac narodnooslobodilačke borbe u Istri i uvijek će biti najzaslužniji za njenu slobodu.

Izдавanjem ove knjige finansijski je podupro, uz ostale, i Grad Buzet, a na promociji, uz gradonačelnika Valteru Flegu, o teškim ratnim danima govorili su i prisutni prvoborci Ernest Arbanas i Petar Radošević.

I.G.

BOVIĆ

U mjestu Boviću kod Vrginmosta (Gvozda) 12. kolovoza obilježena je 68. godišnjica formiranja Kirinske republike, jednog od prvih oslobođenih područja na Kordunu. Tu je, uz ostalo, funkcionirala nova naroda vlast, donoseći potrebne programe rada i pravila ponašanja. Na skupu je govorio prvoborac i član Savjeta antifašista Hrvatske **Josip Boljkovac**.

K.K.

ČAVLE

Općinsko vijeće Čavle donijelo je odluku o dodjeli nagrada Općine Čavle. Udruga antifašističkih boraca i antifašista predložila je a Vijeće prihvati da nagrada za izuzetna dostignuća pripadne **Milanu Zahariji**, počasnom predsjedniku općinskog UABA. Osim značajnog doprinosa u Drugom svjetskom ratu, Zaharija je uključen u društveno-politički rad Općine Čavle, u čijoj je izgradnji Doma kulture aktivno sudjelovao.

L.N.

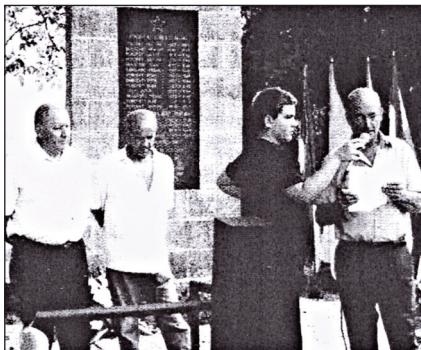
DANE

Mještani Dana, kao i oni rodom iz tog sela na Ćićariji, već se tradicionalno prisjećaju tragičnog događaja iz 10. kolovoza 1944., kada su Dane spaljene. Održavanjem antifašističkog skupa u organizaciji Udruge antifašista Buzeta i Općine Lanišće obilježena je 65. obljetnica stradanja šest kraških sela te odana počast poginulim antifašističkim borcima i žrtvama fašističkog terora.

Govoreći o teškim ratnim vremenima, predsjednik buzetske udruge **Edo Jerman** istaknuo je da su njemački nacisti zajedno s talijanskim fašistima prije 65 godina spali Vodice, Dane, Trstenik, Klenovščak, Rašpor i Raču Vas te u njemačke logore odveli više od 50 djevojaka, žena i starijih muškaraca. Bez krova nad glavom ostalo je oko 400 obitelji, odnosno oko 1800 ljudi.

Proslavi u Danama bili su nazočni potpredsjednik županijskog Saveza antifašističkih boraca i antifašista **Josip Žmak**, gradonačelnik Buzeta **Valter Flego**, dogradonačelnik **Siniša Zulić**, predsjednik buzetskog Gradskog vijeća **Dario Krivičić** te županijski vijećnik **Stjepan Mraković**. U prigodnom programu svoje je pjesme kazivao **Ivan Draščić Foja**.

N.L.

Obilježavanje 65. godišnjice stradanja šest sela

ČEMERNICA

Kod spomenika u Gornjoj Čemernici i Ratkovića Kosi žrtvama ustaškog terora nad stanovništvom Čemernice, Batinove Kose i Bukovice te borcima NOR-a, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Vrginmosta (Gvozda) organizirala je komemoraciju u znak sjećanja na taj strašni zločin, na koji podsjeća i u spomenik uklešanih više od 1.800 imena žrtava. Na taj strašni zločin prisutne je podsjetio zamjenik načelnika općine **Mile Jerosimić**, a pročitana je i poznata Nazorova pjesma »Majka pravoslavna« inspirirana tim stradanjem.

N.O.

PLOČE

Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Ploča održala je izbornu skupštinu na kojoj predsjednik **Vitko Tomašević** podnio izvještaj o radu, osvrnuvši se uz ostalo na pokušaje iskrivljavanja povijesti NOB-e, te neprovodenje saborske Deklaracije o antifašizmu. Donesen je program rada s akcentom na podmlaćivanje članstva jer je činjenica da borci NOR-a pomalo odlaze zbog poodmakle dobi i jedino podmlaćivanje osigurava kontinuitet. Rečeno je da se na ovom prostoru antifašizam neće ugasiti ni nakon nestanka antifašističkih boraca, jer udruga djeluje u kraju s dugogodišnjom tradicijom antifašizma i stasaju generacije koje ga znaju sačuvati i obraniti.

Zabranisuni novi članovi Predsjedništva: **Ante Erak, Luka Franić, Ivo Karamatić**,

Slavenka Mušan, Ante Rončević, Vesna Šetka i Vitko Tomašević.

V. Tomašević

DUGO SELO

Povodom Dana antifašističke borbe izaslanstvo Grada Dugog Sela, u kojem su osim gradonačelnika **Vlade Kruhaka** i predsjednika Gradskog vijeća **Stjepana Berteka** bili i potpredsjednici Gradskog vijeća **Milivoj Obad** i **Anto Bauer**, položilo je vijence i zapalilo svjeće na tri spomen-obilježja antifašističkim borcima i žrtvama fašističkog terora na području grada. Prilikom polaganja vijenaca kod spomenika u Parku grofova Drašković nazočni su bili i predstavnici Hrvatske vojske i policije, a zajedno s gradskim izaslanstvom na sve tri lokacije vijence su polagali i predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Dugog Sela, te Općina Brckovljani i Rugvica. Na značaj antifašističke borbe, kao i Domovinskog rata, nazočne je podsjetio predsjednik Gradskog vijeća **Stjepan Bertek**.

D.K.

Vijenci su položeni na tri spomen-obilježja

OZALJ

Članovi ozalske Udruge antifašističkih boraca i antifašista obilježili su Dan antifašističke borbe odavanjem počasti i polaganjem vijenaca poginulim boricima NOR-a i žrtvama fašističkog terora kod spomen-obilježja u sadašnjim ili bivšim općinskim mjestima na ovom području - Ozlju, Kamanju, Radetićima, Ribniku i Vivodini, te u Sredičkom Hrašću gdje je 1944. godine formirana Karlovačka udarna brigada. Polaganju vijenaca na spomenik u Ozlju prisustvovali su, uz veći broj članova udruge i građana, gradonačelnica **Biserka Vranić** i donedavni predsjednik Županijskog saveza antifašističkih udruga **Martin Jendrašić**. Komemoraciji u Kamanju prisustvovao je i općinski načelnik **Damir Mateljan**, a na završnoj svečanosti u tom mjestu Biserka Vranić uručila je istaknutom aktivistu **Filipu Cigiću** priznanje SABA RH.

I. Tusić

LABIN

Udruga antifašističkih boraca Labina ugostila je pedeset članova istovjetne udruge iz Ludbrega u Varaždinskoj županiji, koji su doputovali u skladu s tradicijom da svakoga ljeta posjete jedan istarski grad. Zajednički su položili vijence na spomenik palim borcima, a nakon toga obišli starogradsku jezgru i muzej. Gosti su bili iznenadeni ljepotom arhitekture staroga Labina, a potom i rabačkim plažama na kojima su proveli popodne. Domaćine su pozvali u uzvratni posjet, što će se najvjerojatnije dogoditi ove jeseni.

G.I.

X X X

Članovi Udruge antifašističkih boraca održali su komemoraciju pored spomenika poginulim borcima NOB-e u Ripendi, a povod je bila obnova slova i zvijezde, za što su zaslužni slovenski državljanini na odmoru **Miro Deželak** i **Peter Ahmeti**. Prisutni su bili i predsjednik Udruge **Severino Franković**, tajnik **Narčizo Ružić** i član **Josip Kos**.

U znak zahvalnosti dvojici su Ljubljana darovali knjigu Labinstina u NOB-u, a Ahmetiju uručili člansku iskaznicu UAB-a.

Spomenik je podignut trideset osmoriči stanovnika Rapca i Ripende koji su poginuli u narodnooslobodilačkoj borbi.

G.I.

Komemoracija kod obnovljenog spomenika u Ripendi

X X X

U povodu 66. obljetnice bitke pod Brdom, u kojoj su poginula 43 partizana, u Labinu su na spomen-obilježje kod Tonci vijence položila izaslanstva lokalne Udruge antifašističkih boraca, Društva »Josip Broz Tito«, Grada i policije.

Predsjednik UAB-a **Severino Tanković** istaknuo je da su labinski borce pokušali zaustaviti nadiranje njemačkih jedinica u sklopu Rommelove ofenzive prema Rijeci, a predstavnik te generacije, 88-godišnji **Andelo Verbanac**, napomenuo je da se radilo o jednoj od prvi partizanski bitki

protiv fašističkih snaga u Istri. Naglasio je, usto, potrebu boljeg educiranja mlađih o ovako važnim povijesnim događajima, odnosno vrijednostima NOB-e.

G.A.

Spomen na 43 poginula partizana

RIJEKA

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pećine na poziv talijanskih antifašista iz Sekcije A.N.P.I. Ronchi prisustvovala je proslavi »Selz in Festa«, odnosno »Partizanskem mitingu« koji se tradicionalno održava u Općini Ronchi - Monfalcone. Ovogodišnji miting bio je posvećen formirajuju prve partizanske brigade u Italiji i obilježavanju bitke kod Gorice 1943. godine, nakon pada fašističke Italije. Ove dvije udruge antifašista iz susjednih zemalja, naime, temeljem Povelje o prijateljstvu i suradnji već dugi niz godina organiziraju obostrane posjete antifašista na međunarodnom nivou, s ciljem razmjene iskustva, jačanja međusobne suradnje te njegovanja dugogodišnjeg prijateljstva.

N.L.

LUDBREG

Povodom dana Grada Ludbrega, ludbreški antifašisti organizirali su predstavljanje knjige »Hrvatska u logorima 1941.-1945.« Miše Deverića i Ivana Fumića. Nakon uvodnog govora Zdravka Pahora, predsjednika UABA Ludbreg, sat povijesti o situaciji i događajima tokom Drugog svjetskog rata u Ludbregu održao je lokalni povjesničar prof. Milivoj Dretar. Knjigu su predstavili autor Ivan Fumić i Krešimir Piškulic, član Predsjedništva SABA. Prije promocije položeno je cvijeće na židovskom groblju u Ludbregu, a svim školama u ludbreškom kraju su podijeljeni besplatni primjerci knjige.

X X X

Povodom židovskog spomendana Jom Hašoe, Dana sjećanja na žrtve Holokausta, židovska vjerska zajednica Bet Israel predvođena dr. Ivom Goldsteinom i rabinom Kotel Da Donom posjetila je

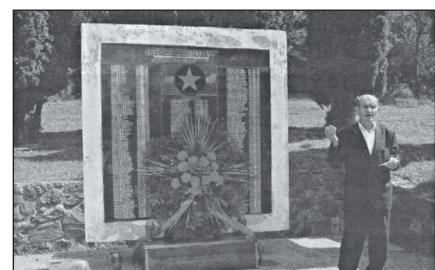
židovsko groblje u Ludbregu. U suradnji s UABA Ludbreg i Uredom gradonačelnika održana je komemoracija te su položeni vijenci i zapaljene svijeće na grobu **Samuela Scheyera**, predratnog predsjednika Izraelitičke bogoštovne općine Ludbreg i suočivač više gradskih udruženja i institucija. Na komemoraciji su se okupili i rijetki potomci židovskih obitelji, antifašisti i ostali Ludbrežani. Židovska zajednica u Ludbregu nestala je tokom Drugog svjetskog rata, a preko 150 Židova iz Ludbrega i okolnih sela je odvedena u ustaške i njemačke logore smrti. U ratu je uništena i sinagoga. Od te značajne manjine, preostalo je malo groblje, osnovano daleke 1886. godine, danas spomenik kulture.

M. Dretar

KNEŽEVIĆ KOSA

U znak sjećanja na žrtve ustaškog masakra iz početka rujna 1941. godine, u Knežević Kosi kod Vojnića na spomenik su položeni vijenci i upaljene zvijezde. Na komemorativnom skupu na stradanje je podsjetio sudionik NOR-a **Pajo Petrović**, spomenuvši da je u ratu izginulo oko 170 mještana tog sela, od čega 58 partizanskih boraca. Prisutnima se obratio i općinski načelnik **Branko Eremić**, a uz mještane i njihove potomke bili su prisutni i drugi predstavnici lokalne vlasti i političkih stranaka.

M.M.

Sjećanje i počast žrtvama iz Knežević Kose

VODNJAN

Ovogodišnja Nagrada grada Vodnjanu dodjeljena je Udrži antifašističkih boraca i antifašista za dugogodišnji doprinos u promicanju i očuvanju antifašističkih vrijednosti te za održavanje spomenika palim borcima na području Vodnjanu. U obrazloženju odluke piše da UABA okuplja velik broj članova svih dobnih skupina, od boraca NOB-a do najmlađih antifašista, te da je jedan od najvažnijih subjekata u društvenim aktivnostima. Nagrada predstavnicima udruge uručena je na svečanoj sjednici Gradskog vijeća.

I.G.

XXX

Polaganjem vijenaca i minutom šutnje članovi vodnjanske i rovinjske Udruge antifašističkih boraca na spomeniku kraj Vodnjanske ceste odali su počast jedanaestorici rovinjskih i talijanskih boraca koje su 13. rujna 1943. godine na istom mjestu ubili nacifašisti.

Predsjednik vodnjanskih antifašista **Bruno Marušić** zahvalio je Gradu Vodnjanu na očuvanju ovog spomenika, koji je bio srušen i obnovljen. Komemoraciji je prisustvovao i predsjednik županijskog Saveza antifašističkih boraca **Tomislav Ravnić**, koji je naglasio da se na pobjedi antifašističke borbe izgradio današnji demokratski poredak. Govorio je i predsjednik vodnjanskog Gradskog vijeća **Corrado Ghiraldo**.

Š.A.

ZAGREB

Na zagrebačkom Tuškancu vandali su uništili spomen-ploču posvećenu **Vladimiru Nazoru i Ivanu Goranu Kovačiću**, koja je postavljena prije dvije godine. Idejni začetnik i autor ovog spomen-obilježja likovni umjetnik **Ivan Zorica** kaže da je, uz podsjećanje na dugotrajnu povezanost dvojice književnika i sudionika NOB-e, simbol dijela povijesti novog, slobodnjeg Zagreba.

J.L.

Spomen-ploča je simbol slobodnjeg Zagreba

VRBANOVICA

Današnje Istre bez antifašizma ne bi bilo i to ljudi na istarskim i hrvatskim prostorima trebaju znati. Istarski je ustank bio autonoman, jer njega nije digao nitko izvan Istre, već su to učinili istarske kćeri i sinovi, istaknuo je saborski zastupnik **Damir Kajin** na obilježavanju godišnjice smrti **Viktora Labinca** na Vrbanovici kraj Kaštelira. U tom je mjestu, u Drugom svjetskom ratu bila smještena 25. partizanska vojno-pozadinska stanica.

Okupljenima se obratio i potpredsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Poreštine **Martin Matošević**

koji je ukratko opisao događaje koji su doveli do formiranja 25. vojno-pozadinske stanice.

Prigodne riječi u povodu obilježavanja obiljetnice uputio je i **Enio Jugovac**, načelnik općine Kaštelir-Labinci, a prvi put na skupu se čuo i glas članova porečkog UDVDR-a, u čije se ime obratio predsjednik **Miro Sošić**. U ime svih okupljenih na spomen-obilježje palom partizan u Labincu položen je vijenac.

G.I.

Polaganje vijenca na spomen-obilježje palom borcu

KOZICA

U nazočnosti mnoštva mještana iz sela zapadnog dijela vrgoračkog i jugoistočnog dijela imotskoga kraja, Vrgorca i Makarskog primorja te antifašističkih boraca, održana je komemoracija ispred spomen-obilježja ubijenima u Kozici. Komemoraciju je organizirala vrgoračka udruga antifašista kada su se mnogi, najstariji, prisjetili kako su potkraj kolovoza 1942. godine talijanski fašisti okupatori, uz pomoć četnika i domaćih izdajnika, u vrgoračkim selima Dragišnjima, Kozicama, Rašćanima, Vlaki i Dugim Njivama mučki ubili 270 mještana, poglavito starića i staraca, žena, djece i njihovih majki, a među njima i dvojicu svećenika. Izaslanstva su, podsjetivši se na taj tragičan događaj tijekom Drugog svjetskog rata, položila vijence i zapalila svijeće.

V.I.

MALA UČKA

Na tradicionalnoj komemorativnoj svečanosti održanoj u mjestu Malo Učka, predstavnici UABA Grada Opatije i Liburnije i gosti, predstavnici Zajednice Crnogoraca iz Rijeke, te delegacija Crnogoraca iz Peroja, obilježili su 65. obiljetnicu pogibije **Svetozara Vučinića** i dvojice bezimennih junaka. Spomen-obilježja palih boraca okićena su cvijećem i vijencima, u njihovu čast zapaljene su svijeće, a komemorativnu svečanost popratila je i crnogorska televizija. Prigodnim riječima okupljene je

pozdravio **Jovan Abramović**, predsjednik riječke Zajednice Crnogoraca, a skupu su se obratili i **Čedo Janković**, **Žika Pejović** i **Oleg Mandić**.

A.K.I.

Za pale borce položeno je cvijeće

PAZIN

Predstavnici Grada Pazina u nazočnosti članova udruge antifašističkih boraca te branitelja iz Domovinskog rata, kao i predstavnika političkih stranaka, položili su vijenac uz spomenik u Parku istarskih velikana. Gradonačelnik **Renato Kruljić** pozvao je tom prilikom na minuti šutnje za sve poginule u NOR-u i Domovinskom ratu.

Povod je bilo obilježavanje početka općenarodnog ustanka u Istri, koji se dogodio samo dan nakon što je 8. rujna 1943. kapitulirala fašistička Italija. Potom se u Pazinu, 13. rujna, sastao okružni Narodnooslobodilački odbor i donio odluku o sjedinjenju Istre s maticom domovinom.

I.S.

PLOVANIJA

Kod spomenika palim borcima i žrtvama fašističkog terora na Plovanijskom otočju održan je središnji zbor kojim je za područje Bujštine obilježen Dan antifašističke borbe i 68. obiljetnica ustanka naroda Hrvatske.

Sudionike svečanog skupa pozdravili su bujski i umaški gradonačelnici **Edi Andrešić** i **Vili Bassanese**. Nakon što su mnoge delegacije položile vijence na spomen-obilježje, sudionicima skupa je u ime Udruge antifašističkih boraca Bujštine govorio **Anton Šverko**. Nagla-

Proslava u Tisnom

sio je velik doprinos istarskog naroda narodnooslobodilačkom pokretu i idejama antifašizma. Za očuvanje vrijednosti i idealja antifašizma, suživota i tolerancije na ovom specifičnom području, kao i spomenika i spomen obilježja založio se i **Pino Degrassi** u govoru na talijanskom jeziku.

- Antifašizam je bio i ostao dio identiteta posebno ljudi ovog kraja i s ponosom smo u Domovinskom ratu još jednom pokazali da su otvorenoj, tolerantnoj i miroljubivoj Istri pravo bogatstvo ljudi kojima je sloboda najveća vrijednost. Mi u Istri smo posebno ponosni na naš antifašistički pokret i posebno cijenimo slobodu - rekla je saborska zastupnica **Tanja Vrbat**, apelirajući na politički vrh Hrvatske i Slovenije da granično pitanje rješavaju na miran i dostojanstven način, ne zagorčavajući život ljudima s jedne i druge strane granice.

B.P.

Brojne delegacije položile su vijence na spomenik

BIOGRAD

Udruga antifašista i boraca antifašista osnovana je u Biogradu, a za njezinog predsjednika izabran je **Tito Doljanac**.

Osnivanju ove udruge prišlo se na inicijativu **Radoslava Dominisa**, a dosadašnje zanimanje za članstvo u udruzi pokazalo je da je ideja bila više nego opravdana, kazao je Doljanac, dodajući da im je cilj okupljanje sudionika NOB-a, kao i antifašista, točnije tako opredijeljenih građana bez obzira na dob, spol te nacionalnu, vjersku i stranačku pripadnost, radi očuvanja i njegovanja tradicija antifašističke borbe te suprotstavljanja nacionalnoj, rasnoj ili vjerskoj mržnji, netoleranciji i neravnopravnosti. Suradnja sa srodnim udrugama u zemlji i inozemstvu također je jedan od zacrtanih ciljeva udruge.

Z.L.

Organizaciji Udruga antifašističkih boraca i antifašista Betine, Jezera, Tisnog, Tribunja i Vodica, u Tisnome je polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća pred spomenikom poginulim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora obilježen Dan antifašističke borbe naroda tih krajeva. Na svečanosti su govorili zastupnica u Saboru **Ingrid Antičević** i potpredsjednik SABA RH dr. **Marko Pavković**. Skupu je bila nazočna i saborska zastupnica **Brankica Crljenko**, kao i nekoliko stotina boraca NOR-a i antifašista tih mesta.

Novi načelnik općine Tisno **Ivan Klarin** priredio je svečani prijam za sve učesnike skupa u Tisnome. Proslava se oduljila do kasno u večer, gdje su borci i antifašisti pjevali i veseli-

li se zajedno s gostima iz susjednih mesta.

Na svečanosti se novi predsjednik UABA Tisno, **Krsto Balić**, obratio prisutnim i pozdravio ih, a program proslave, recitiranja i pjevanja pjesama »Po šumama i gorama«, »Konjuh planinom« i »Slobodo« vodila je pravkinja hrvatske drame Kazališta »Ivana plemenitog Zajca« **Olivera Baljak**.

Tomo Đuzel, član predsjedništva UABA općine Tisno zahvalio se bivšem predsjedniku UABA na uspješnom vođenju naše Udruge. Zahvalio se i bivšem načelniku općine Tisno **Josipu Stegić** na suradnji i razumijevanju, dajući punu podršku i pomoći našoj Udrizi.

Tomo Đuzel, UABA Tisno

Na spomenik u Tisnom položeni su vijenci i cvijeće

SINJ

U Sinju je održana skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista cetinskog kraja. Nazočili su i gradonačelnik **Ivica Glavan** i **Stipe Tadić** u ime županijske organizacije. Odana je počast preminulim antifašističkim borcima iz Drugog svjetskog rata i hrvatskim braniteljima u Domovinskom ratu, te dugogodišnjem nedavno preminulom predsjedniku antifašističke udruge cetinskog kraja i peterostrukom alkarskom slavodobitniku **Janku Kelavi**. Među ostalim, antifašisti planiraju postaviti spomen-ploču na rodnu kuću **Ante Bakovića**, na Trgu kralja Tomislava. Baković je 1944. godine organizirao i predvodio skupinu logoraša u proboru iz zloglasnog Jasenovca. Članovi Udruge će pokrenuti obnovu srušenih i oštećenih spomenika iz NOB-e.

JADREŠKI

U povodu 66. obljetnice osnivanja prve partizanske čete u južnoj Istri mještani Jadreški na spomenik kraj stare škole položili su vijenac i odali počast 29-orici palih boraca.

Predsjednik ližnjanske Udruge boraca i antifašista **Anton Vojnić** prisjetio se događaja što se zbio 17. rujna 1943., ali i osudio vandale koji su sa spomenika skinuli petokraku. Udruga boraca i antifašista je uz pomoć Općine petokraku ponovno postavila na spomenik. Počinitelja ne znamo, a možda neki i znaju tko je. Ovo je zvijezda pod kojom su se borili partizani i poginuli s njom za bolje sutra, rekao je Vojnić.

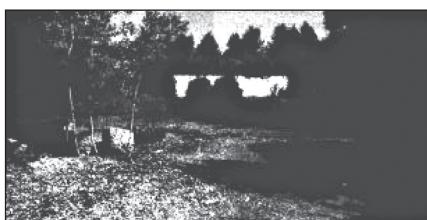
Mještani su stavili vijenac i na spomen-ploču na rodnoj kući partizanskog kurira **Ivana Jadreška**, kojeg su 1944. godine ubili Nijemci.

N.L.

POŽEGA

Udruga antifašista Požege dogovorila je razminiranje prostora oko spomenika i groba narodnog herja II. svjetskog rata Nikole Demonje u Kamenskoj. Nakon obilaska terena, kod gradonačelnika **Zdravka Ronka** održan je sastanak čelnika udruge i predstavnika Hrvatskog centra za razminiranje, na kojem je objašnjen zadatok i projekt. Razminirat će se asfaltna cesta do platoa nekadašnjeg spomenika, prostor oko spomenika, pri-lazne stepenice i grobno mjesto, ukupno oko 5.000 četvornih metara. projekt razminiranja pripremljen je do kraja rujna, a razminiranje bi se trebalo obaviti do kraja godine.

S.P.

Predstavnici pazinske Udruge anti-fašističkih boraca i Grada položili su cvijeće uz spomenik na Štrajnji, na zapadnom ulazu u Pazin, gdje je 4. rujna 1943. u obrani grada izginuo cijeli partizanski vod. Nakon kapitulacije Italije uslijedilo je kratkotrajno razdoblje partizanske vlasti u Pazinu, ali i cijeloj Istri, koja je proglašila sjedinjenje Istre s Hrvatskom i Jugoslavijom. Ubrzo je njemačka vojska protiv partizana pokrenula veliku ofenzivu i 4. rujna napala Pazin. U borbama na padinama Starog Pazina poginuo je veći broj partizana i građana koji su ustali u obranu grada. Na ta je događanja ovom prilikom podsjetio **Anton Dušan** iz pazinskog UAB-a.

I.G.

PAZIN

Predstavnici pazinske Udruge anti-fašističkih boraca i Grada položili su cvijeće uz spomenik na Štrajnji, na zapadnom ulazu u Pazin, gdje je 4. rujna 1943. u obrani grada izginuo cijeli partizanski vod. Nakon kapitulacije Italije uslijedilo je kratkotrajno razdoblje partizanske vlasti u Pazinu, ali i cijeloj Istri, koja je proglašila sjedinjenje Istre s Hrvatskom i Jugoslavijom. Ubrzo je njemačka vojska protiv partizana pokrenula veliku ofenzivu i 4. rujna napala Pazin. U borbama na padinama Starog Pazina poginuo je veći broj partizana i građana koji su ustali u obranu grada. Na ta je događanja ovom prilikom podsjetio **Anton Dušan** iz pazinskog UAB-a.

I.G.

NOVIGRAD

Spomen-obilježje s imenima petoro novigradskih partizana, prvim žrtvama Rommelove ofenzive u Istri, vraćeno je na svoje mjesto uz prometnicu Novigrad - Buje, kod naselja Vidal. Zbog rekonstrukcije ceste privremeno ga je oklonio Grad Novigrad te ga svečano otkrio na isti dan kad su prije 66 godina upravo tu streljani **Romeo i Pietro Favreto, Ezio Pocecco, Bruno Jakus i Antonio Radon ičići.**

G.I.

IN MEMORIAM

NIKOLA ILIĆ 1921.-2009.

Rođen u Bijeloj (Boka kotorska). Okupacijom zemlje priključuje se Orjenskom bataljonu. Početkom 1942. godine prilikom borbene akcije biva zarobljen. Talijanski prijek vojni sud osuđuje ga na smrt, kasnije je presuda preinačena na doživotnu robiju. Upućen je u zatvor Valteru u Italiji. Nakon bijega iz zatočeništva dolazi u Gorski kotar i pristupa 13. primorsko-goranskoj diviziji. Kasnije biva upućen u Italiju na obuku tenkista, vraća se i u sastavu motorizirane tenkovske brigade sudjeluje u bitkama za oslobođenje zemlje.

Nakon rata ostaje u vojnoj službi, umirovljen je u činu potpukovnika. Odlikovan je s više odličja.

MILEVA MILJANIĆ 1924.-2009.

Rođena u Subockoj (Pakrac). Početkom 1942. godine priključuje se partizanskim jedinicama na Zvečevu. Istakla se u radu Antifašističke fronte žena.

Nakon rata aktivno je djelovala u organizaciji AFŽ-a u Pakracu, Bjelovaru, Zagrebu i Beogradu. Za zasluge u ratu i miru odlikovana je s više odličja.

MILAN RIBAR 1923.-2009.

Rođen u Mrzлом Polju (Slunj). U Plaščanski partizanski odred stupio je početkom svibnja 1943. godine. Istakao se kao neustrašiv mitraljezac. S jeseni 1944. upućen je na školovanje u SSSR za pilota na avionu »IL-2«. Nakon oslobođenja nastavlja školovanje na Vojnoj akademiji.

Aktivno je radio u Udrži antifašističkih boraca »Jug« Novi Zagreb i Sekciji zrakoplovnih vojnih umirovljenika. Umirovljen je u činu majora avijacije.

MIHO VALIĆ 1923.-2009.

Gradačima Istre i Pule poznat je posebno kao dugogodišnji predsjednik i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Istarske županije. Bio je istarski prvoborac i komesar bataljona, više puta odlikovan za hrabrost koju je pokazao u ratu.

Nakon završetka rata odgovorne dužnosti obnašao je i u državnim službama i društvenim organizacijama. Dobitnik je Nagrade grada Pule, a svojedobno je bio i odbornik u Skupštini općine Pula. U proteklom mandatu bio je vijećnik u Županijskoj skupštini. Prvi je predsjednik i počasni predsjednik barbanske Trke na prstenc.

MARIJAN KOVAČEVIĆ 1924.-2009.

Rođen u selu Ljupina (Nova Gradiška). Kao mlad i aktivan borac Psunjskog partizanskog odreda unaprijeden je i postavljen za komandira voda a potom i komandira čete.

Poslije oslobođenja zemlje radi na poljoprivrednom dobru Topolovac (Sisak). Bio je vrlo aktivno u općinskim i društveno-političkim organizacijama Siska. Službovao je u »Gavriloviću«. Vrijedno je djelovao u Udrži antifašističkih boraca i antifašista Petrinja. Za zasluge u ratu i miru odlikovan je s više odličja.

DUŠAN ANTONIĆ 1925.-2009.

Rođen u Ribniku (Ključ). Sredinom 1941. godine pristupa Podgrmečkom odredu, kasnije je bio pripadnik 13. krajiske brigade.

Poslije oslobođenja, a poglavito nakon umirovljenja, aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama zagrebačke Trešnjevke. Vrijedno je radio u UABA Trešnjevka, bio je predsjednik Nadzornog odbora. Za zasluge u ratu i miru odlikovan je s više odličja.

STJEPAN BRLEK 1925.-2009.

Rođen u Grabercu-Dubrava kraj Vrbovca. Godine 1944. priključuje se 2. moslavackoj brigadi, kao borac a kasnije starješina u jedinici veze.

Poslije oslobođenja nastavlja školovanje, stekao je zvanje inženjera agronomije. Službovao je u čazmanskom i bjelovarskom području. U dva mandata bio je zastupnik Sabora SR Hrvatske. Uređivao je stručne časopise. Nakon umirovljenja aktivno je djelovao u SABA RH, posebice u Sekciji 33. divizije.

IN MEMORIAM

MARKO BADOVINAC 1921.-2009.

Rođen u Rosalnici na Kupi (Ozalj). Zajedno s cijelom obitelji aktivno sudjeluje u NOP-u, kao borac a kasnije partizanski rukovodilac prošao je brojne borbe na području Hrvatske i Slovenije.

Nakon oslobođenja završava Visoku tehničku zrakoplovnu školu. U mirovinu odlazi kao major JNA. Nositac je više ratnih odličja i priznanja, među inim i Partizanske spomenice 1941. Bio je aktivan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista zagrebačke Trešnjevke.

MARICA ZATEZALO 1924.-2009.

Rođena u Prilišću (Duga Resa). Godine 1943. pristupa partizanskim jedinicama – 1. karlovačkom partizanskom odredu. Tokom NOB-a završila je tečaj za bolničarke u Petrovoj gori, te se do konca rata brinula o ranjenim i bolesnim borcima.

Poslije oslobođenja radila je u više ustanova i organizacija. Posebno se isticala u radu Crvenog križa, Društву »Naša djeca«. Bila je članica Predsjedništva UABA Grada Karlovca i članica Nadzornog odbora SUA Karlovačke županije.

DUŠAN KOKOTOVIĆ 1926.-2009.

Rođen u Plaškom. U NOB sudjeluje od prvih dana. Nositac je Partizanske spomenice 1941., a za ratne i poratne zasluge odlikovan je s više odličja.

U mirovinu je otiašao kao pukovnik JNA. Bio je dugogodišnji predsjednik Sekcije 8. kordunaške divizije u Beogradu i aktivno je radio u boračkim organizacijama Srbije.

JOSIP SUŠEC 1926.-2009.

Rođen u Siščanima (Moslavina). Kao SKOJ-evac 1944. godine završio je u logoru Jasenovac, kasnije upućen na prisilan rad u Austriju.

Povratkom iz zarobljeništva, nakon oslobođenja radio je kao poljoprivrednik. Sudjelovao je na brojnim radnim akcijama, aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama, te Udruzi antifašističkih boraca i antifašista Čazma. Posebno se isticao u radu Dobrovoljnog vatrogasnog društva.

ĐORĐE PAIĆ 1925.-2009.

Rođen u Pašjanu (Čazma). U jeku Drugog svjetskog rata zajedno s naprednom generacijom mladih aktivno djeluje u pokretu za oslobođenje zemlje. Odgovorno je izvršavao sve obvezne.

Bio je aktivan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista zagrebačke Trešnjevke.

KATA TOMAŠEVIĆ 1920-2009.

Rođena u zaselku Ostojići (Ploče). Bila je prva predsjednica Odbora aktivista Zapadne Pline (Ploče), organizirala sakupljanje hrane i odjeće za potrebe partizanskih jedinica i prihvati novih boraca. Bila je borac 4. dalmatinske brigade, a formiranjem 9. dalmatinske divizije vraćena je na terenski rad u svom rodnom kraju. Kasnije je ratni put dovodi u Neđetvanski partizanski odred i 2. bataljon 11. dalmatinske divizije. Za vrijeme borbi je ranjena.

Nakon oslobođenja zemlje aktivno je djelovala u društveno-političkim organizacijama i udrugama antifašističkih boraca i antifašista Splita. Nositeljica je više ratnih odličja i medalja.

MAURICIJE MAGAŠIĆ MORO 1913.-2009.

Rođen u Rijeci. Na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1937., gdje i doktorira 1961. godine. Radi svojih antifašističkih aktivnosti biva više puta hapšen i zatvaran. Početkom 1941. godine uključuje se u NOP. Nakon odlaska u partizane napreduje do komesara bataljona. Kasnije je bio rukovodilac Ekonomskog odjela GŠH, pomoćnik načelnika GŠH, vijećnik ZAV-NOH-a. Početkom siječnja 1945. godine u Beogradu je na dužnosti načelnika Štaba komande pozadine Ministarstva narodne obrane, sve do demobilizacije, kad obnaša dužnost pomoćnika ministra u Saveznom ministarstvu za poljoprivredu i šumarstvo.

Nositelj je Partizanske spomenice 1941., a predsjednik Stjepan Mesić odlikovao ga je »Redom hrvatskog pletera«. Nakon umirovljenja najviše vremena provodi u Baški, sudjeluje u izdavanju zbornika – »Baščansko područje u NOB-u« i drugih publikacija.

UROŠ SLIJEPČEVIĆ 1921.-2009.

Bio je jedan od organizatora ustanka u kotaru Dvor (Banija). Kao najmlađi komesar 16. brigade 7. banjške divizije sudjelovao je i u najtežim bitkama na Neđetvici i Sutjesci.

Nakon oslobođenja zemlje, obnašao je brojne odgovorne dužnosti, među inim bio je ministar Republičke vlade Hrvatske te tajnik Sabora SR Hrvatske. Nositac je Partizanske spomenice 1941. i više odličja za ratne i poratne zasluge. Aktivno je djelovao u Sekciji 7. banjške divizije i Sekciji 1. korpusa NOV Hrvatske pri SABA RH.

DARKA MATIJEVIĆ 1926.-2009.

Rođena u Drežnici (Ogulin). Početkom okupacije zemlje s bratom Radom (poginuo kao komandir čete) htjela je otiti u partizane ali su je mjesni organi zbog malodobnosti onemogućili. Djelovala je kao terenska aktivistica. Najviše je radila na zbrinjavanju ranjenika u partizanskoj bolnici, nosila hranu, odjeću i obuću partizanima na položajima.

Za zasluge u ratu i miru zavrijedila je više odličja i medalja.

FRANJO ŽIVKOVIĆ 1921.-2009.

Rođen u Čazmi. U NOB je stupio s proljeća 1943. godine, najprije u Moslavacki partizanski odred, kasnije u brigadu te u Komandi mesta Čazma i Donja Stubica. Obnašao je dužnost partizanskog kurira, komandira voda i komandira čete.

Nakon oslobođenja zemlje bio je komandir Stanice milicije u Čazmi. Aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama i udruzi antifašističkih boraca i antifašista Čazma.

BARBARA RAČEK 1924.-2009.

Zajedno s članovima obitelji uključila se u ilegalni rad NOP-a, kasnije postaje pripadnik proslavljenje 13. proleterske hrvatske brigade »Rade Končar« s kojom je prošla trnovit borbeni put.

Poslije oslobođenja radila je u Gradskoj skupštini i Poglavarstvu grada Zagreba. Bila je aktivna članica Sekcije 13. proleterske brigade »Rade Končar« pri SABA RH.

Povodi

KULTNI GRAFIČKI DIZAJNER

•Alfredu Palu, članu Savjeta antifašista Hrvatske i umjetniku priređena retrospektiva u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt

Kad razmišljam o knjizi kao tržišnoj kategoriji, zamišljam je kao seksualni objekt. Mora lijepo ležati u ruci, kao žensko tijelo u očima muškarca, mora te navesti da je imaš prije drugih i moraš je uočiti iz tramvaja... Tko ima dobro oko, na izložbi će moći iščitati kulturnu povijest Hrvatske od 50-ih godina. Vidjet će da se na ovome terenu neprekidno odigravao isti film. Jedna strana hoće da stvari budu bolje i slobodnije, a druga strana bremza. Jedan pritišće gas, a drugi kočnicu.... Goli otok mi nije najteža stvar u životu, najteža mi je tragedija moje obitelji: svи su odvedeni i ubijeni ...

Tako govori Alfred Pal koji je na Golom otoku bio zatvoren u dva navrata: od 1949. do 1950. i od 1951. do 1954. godine, kojemu je u njegovoj 89. godini života priređena retrospektiva grafičkog opusa u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt. Surađujući već pola stoljeća s mnogim izdavačkim kućama, od Nakladnog zavoda Matice hrvatske, preko Kršćanske sadašnjosti i Znanja do Mladosti, Pal je grafički oblikovao nepregledne nizove knjiga, uključujući velike biblioteke poput »Hita«, »Evergrinac«, »ITD-a«, »Latine et Graece«, »Alfe i Omege«... Osim »Biblije« dizajnirao je kapitalna djela iz područja povijesti književnosti i umjetnosti, rječnike i druge vrijedne publikacije.

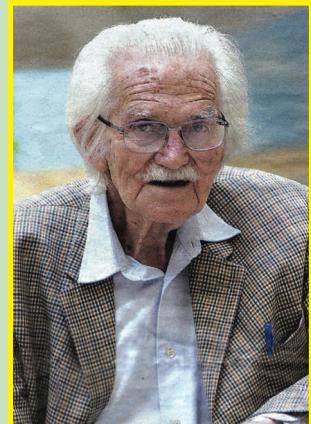
Alfred Pal je promijenio i pristup tipografiji, a u tome se ističe oblikovanje slova Sutjeska u monografiji posvećenoj toj bitci. Poznat je i po karikaturama koje je radio za Vjesnik i Kerempuh. Dizajnirao je i brojne knjige i publikacije u izdanju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (među posljednjim: Bleiburg i Hrvatska u logorima 1941.-1945.). Suradnik je i našeg »Glasa antifašista« od prvog broja. Pa ipak, Pal, glavni protagonist nagrađivanog filma Bogdana

Žižića »Goli otok«, kojemu je politika uvelike utjecala na život, dok je njegov studij arhitekture 40-ih prekinuo proglaš Numerus clausus (o postotku studenata Židova), najprepoznatljiviji je po političkim plakatima. Primjer je sjajni plakat »Tvornice radnicima«, koji je nastao 1960. godine.

Na pitanje kako je uspio zadržati visoke kriterije i autorsku prepoznatljivost, a istovremeno se prilagoditi zahtjevima klijenata odgovara:

- Ne vjerujem u Boga, ali respektiram tuđe mišljenje. Ne smeta mi drukčiji stav i ljudi su to, valjda, shvatili. Radio sam za Kršćansku sadašnjost, Kaptol i Starokatoličku crkvu, ali i za Komunističku partiju, za crnogorske i beogradске izdavače... Na neke stvari nisam pristao. Kad je Matica hrvatska, u kojoj sam radio kao grafičko-likovni urednik, odlučila objaviti Milu Budaku, Vlatko Pavletić mi je rekao: »Vi to ne morate raditi.«

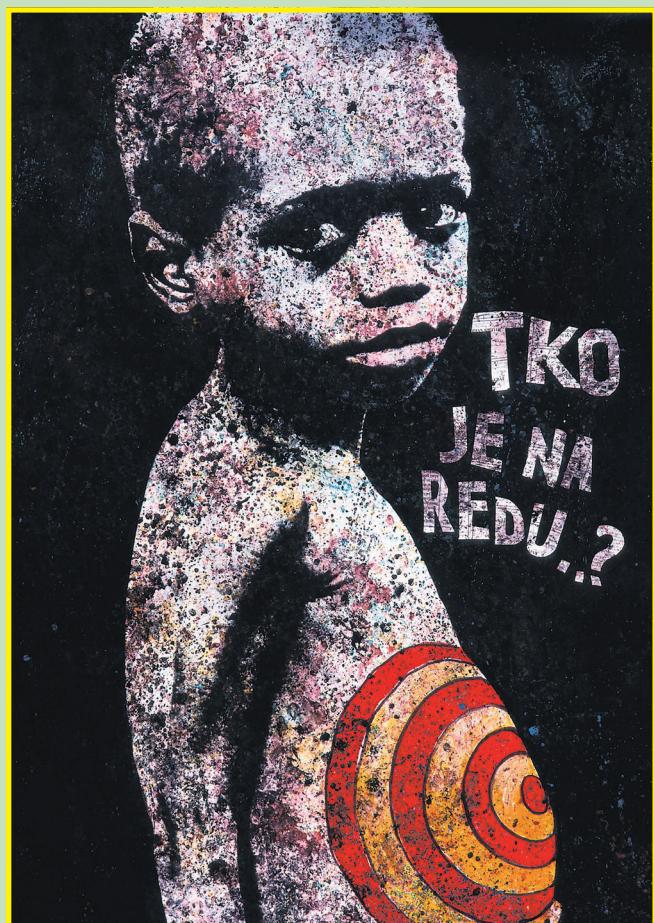
B. M.

ALFRED PAL: Dizajn je sve što vidite oko sebe

Plakat »Tvornice radnicima« iz 1960. godine

Plakat »Tko je na redu?«

ALFRED PAL - Zaštitni znak izložbe u Muzeju za umjetnost i obrt